

साउन - २

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष ३१, अङ्क ८

२०७९ साउन १६-३१

पूर्णाङ्क ७२२

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७१२, ४२००७२९, ४२००७५०, Ext.२२६९ (सम्पादक), २२७० (सम्पादन शाखा), २१७० (छापाखाना), २२७४ (बिक्री)

टोल फ्री : १६६०-०१-३३३५५, फ्याक्स: ४२००७४९, पो.ब.नं.२०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, admin@supremecourt.gov.np / Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
मुख्य रजिस्ट्रार श्री लालबहादुर कुँवर, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री कृष्णजीवी घिमिरे, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिस्ट्रार श्री निर्मला पौडेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
अधिवक्ता श्री सुरज खत्री, उपाध्यक्ष, नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
अधिवक्ता श्री ऋषिराम घिमिरे, सचिव, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिस्ट्रार श्री हरिराज कार्की, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री ध्रुवकुमार ढकाल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत्
कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री दिपक पोखरेल
शाखा अधिकृत श्री योमा मुलपती
शाखा अधिकृत श्री नरेश कार्की
नायब सुब्बा श्री निरजकुमार ढुंगाना
नायब सुब्बा श्री भीमराज घिमिरे
सिनियर प्रुफरिडर श्री रेशम शर्मा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कम्प्युटर अपरेटर श्री मञ्जु खडका
कार्यालय सहयोगी श्री अच्युत दाहाल

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

नायब सुब्बा श्री निलदेव रिजाल

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
नायब सुब्बा श्री शिवहरि अधिकारी
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सिनियर कम्पोजिटर श्री श्यामकृष्ण प्रजापति
सिनियर प्रेसम्यान श्री सविता पोखरेल
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा
प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

इजलास नं. १	११	इजलास नं. ९	५
इजलास नं. २	४	इजलास नं. १०	२
इजलास नं. ३	३	इजलास नं. १२	२
इजलास नं. ४	३	एकल इजलास	१
इजलास नं. ५	४		
इजलास नं. ६	३		
इजलास नं. ७	३		
इजलास नं. ८	३		
जम्मा	३४	जम्मा	१०

कूल जम्मा ३४ + १० = ४४

नेपाल कानून पत्रिकामा

प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि हालसम्म)
हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम www.nkp.gov.np लगइन गरेपश्चात् देखिने पृष्ठमा **शब्दबाट** भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गरी हरियो बटनमा रहेको खोज्नुहोस् भन्ने बटनलाई थिची खोजी गर्न सक्नुहुनेछ । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा मुद्दाको किसिम, मुद्दाको नाम एवं निर्णय नं. तथा ने.का.प. विवरणमा रहेका विविध शीर्षकबाट आफूले चाहेअनुसार फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त **नेकाप प्रत्येक वर्ष** र **हाम्रो बारेमा** समेतबाट हेर्न सक्नुहुनेछ ।

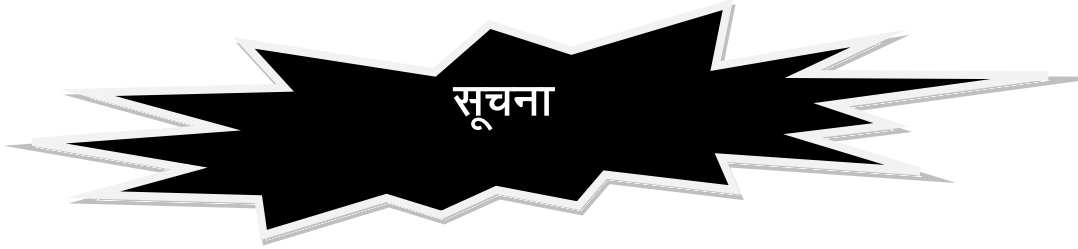
यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७९, – १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७९, साउन – २, पृष्ठ १

का.जि.द.नं. ३९।०४९।०५०

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को "वार्षिक ग्राहक" बन्न चाहनेका लागि २०७६ वैशाख अङ्कदेखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई नेपाल कानून पत्रिका रु.७५ र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४० कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
इजलास नं. १			१ - २१
१.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. प्रमेश राई	१
२.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, सानोठिमीसमेत वि. राजु अर्याल	३
३.	उत्प्रेषण, प्रतिषेध र परमादेश	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर वि. कमला रोलिङ मिल्स प्रा.लि.	५
४.	उत्प्रेषणसमेत	धनबहादुर चौहान वि. जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालय अर्घाखाँचीसमेत	७
५.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	राजन सिंह भण्डारीसमेत वि. नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयसमेत	९
६.	ज्यान मार्ने उद्योग	नेपाल सरकार वि. विराज भुजेल	१२
७.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. प्रविण तामाङसमेत	१४
८.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. पार्वती गुरुङ (चौधरी)	१४
९.	विद्यालयमा भएको विभिन्न शीर्षकको रकम भ्रष्टाचार गरेको	नेपाल सरकार वि. मोतिराम जैसीसमेत	१७
१०.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. विक्रम बस्नेत	१८
११.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. पुष्कर भन्ने टोपेन्द्र परियार	२०
इजलास नं. २			२१ - २५
१२.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	विनोदचन्द्र भण्डारीसमेत वि. जिल्ला वन कार्यालय, बेंशीसहर लमजुङसमेत	२१
१३.	उत्प्रेषण	योगेन्द्र साहसमेत वि. नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	२३
१४.	जबरजस्ती करणी	शिशिर बुढामगर वि. नेपाल सरकार	२३

१५.	भ्रष्टाचार (शैक्षिक योग्यताको नक्कली प्रमाणपत्र)	नेपाल सरकार वि. सोहनकुमार रौनियार	२४
इजलास नं. ३			२५ - २७
१६.	मोही लगत कट्टा	रामलखन बरडिया यादव वि. कमला कुमारी शर्मा	२५
१७.	बैंकिङ कसुर	नेपाल सरकार वि. रामबाबु चौधरी	२६
१८.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	बुद्धिमान तामाङ वि. नेपाल सरकार	२७
इजलास नं. ४			२७ - ३०
१९.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	पूर्णबहादुर पुन मगर वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय, प्युठानसमेत	२७
२०.	जबरजस्ती करणी	श्याम चौधरी वि. नेपाल सरकार	२८
२१.	जबरजस्ती करणी	इन्द्रकुमार भन्ने इन्द्र लिम्बू वि. नेपाल सरकार	२९
इजलास नं. ५			३० - ३६
२२.	जबरजस्ती करणी	किशोर बस्नेत वि. नेपाल सरकार	३०
२३.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	सुनिता घर्ती वि. नेपाल सरकार	३१
२४.	कर्तव्य ज्यान, जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. साहेव महतोसमेत, नेपाल सरकार वि. विरेन्द्र मुखिया विन, नेपाल सरकार वि. साहेव महतो	३३
२५.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. कुन्दन कुमरसमेत	३५
इजलास नं. ६			३६ - ३८
२६.	परमादेश, प्रतिषेध	जगतलाल अवाल वि. भूमिसुधार कार्यालय, भक्तपुरसमेत	३६
२७.	निषेधाज्ञा	श्यामबहादुर खत्री वि. कुलमानसिंह तामाङसमेत	३७
२८.	भ्रष्टाचार (सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको लागि निकास भएको रकम हिनामिना)	तुंगनाथ यादव वि. नेपाल सरकार, प्रदुम्नप्रसाद कुर्मी वि. नेपाल सरकार, सुग्रीम कुर्मी वि. नेपाल सरकार	३७

इजलास नं.७			३८ - ४०
२९.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. विमला लक्ष्मी शाह	३८
३०.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. यमबहादुर बस्नेत	३९
३१.	लागु औषध खैरो हेरोइन	नेपाल सरकार वि. दिपेन्द्र माझी	४०
इजलास नं.८			४० - ४१
३२.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. संगीता राई	४०
३३.	उत्प्रेषण	उद्धवप्रसाद उपाध्याय वि. राष्ट्रपति, राष्ट्रपतिको कार्यालय, शितल निवास, काठमाडौं	४०
३४.	जबरजस्ती करणी	चन्द्रबहादुर कामी वि. नेपाल सरकार	४१
इजलास नं.९			४१ - ४६
३५.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. रमेश राय यादव	४१
३६.	ठगी	आकाशकुमार ठठेर वि. नेपाल सरकार	४२
३७.	उत्प्रेषणसमेत	हरिशरण उप्रेती वि. सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयसमेत	४४

३८.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	दिनेश श्रेष्ठ वि. काठमाडौं जिल्ला अदालतसमेत	४४
३९.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	तेजप्रसाद खराल वि. जिल्ला अदालत बागलुङसमेत	४५
इजलास नं.१०			४७ - ४९
४०.	लिखत बदर	चुनाउ श्रेष्ठसमेत वि. एस. जि. कम्प्लेक्स प्रा. लि. समेत	४७
४१.	भ्रष्टाचार (घुस / रिसवत)	नेपाल सरकार वि. पुष्पराना क्षेत्री	४९
इजलास नं.१२			४९ - ५१
४२.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	चित्रप्रसाद ढुंगेल वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुर	४९
४३.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, निषेधाज्ञा	सानु मैयाँ भुजेल वि. बुद्धिबहादुर बोगटीसमेत	५०
एकल इजलास			५१ - ५२
४४.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	शम्भु थापासमेत वि. श्री सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश तथा न्याय परिषद्को अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत, रामशाहपथ, काठमाडौंसमेत	५१

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-CR-२२६५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. प्रमेश राई

मृतकसँग झगडा हुँदा निजलाई कुटपिट गरेको र सोही कुटपिटका कारणले मृतकको मृत्यु भएको हो भनी प्रतिवादी स्वयम्ले स्वीकार गरेका छन्। जिल्ला भोजपुर ट्याम्केमैयुम गाउँपालिका वडा नं.२ छिनामखु बास्तोला टोल रिता राईको घरमा खडा गरिएको घटनास्थल हिलो भएको आगन, घम्सा घम्सी लछार पछार भई हिलो लतपतिएको, मान्छेको पैतालाको डामहरू देखिएको घटनास्थल मुचुल्का, दुवै आँखाको भागमा निलो चोट भएको, अनुहार भरी रगत जस्तो रातो पदार्थ सुकी लतपतिएको, बायाँ कुममुनि निलो चोट भएको, बायाँ गालामा निलो चोट, टाउकोको भागमा काटिएको चोट लागी रगत बगेको देखिएको भन्ने बेहोराको लास जाँच मुचुल्का र टाउकोमा चोट लागेको कारण दिमागमा गम्भीर असर परी मृत्यु भएको भन्ने मृतक विद्याकुमारी राईको शव परीक्षण प्रतिवेदनसमेतले प्रतिवादीको स्वीकारोक्ति बयानलाई पुष्टि नै गरेको छ। यिनै प्रतिवादीले मृतक विद्याकुमारीको चुल्ठोमा समाई लछारपछार पारी टाउको भुइँ तथा ढुंगामा ठोक्काई दिई गम्भीर घाइते बनाएको कारण निजको मृत्यु भएको हो भनी मौकामा र अदालतमा समेत बकपत्र गर्दा जाहेरवाला लक्ष्मीप्रसाद राई, प्रत्यक्षदर्शी मेगबहादुर राईलगायतका साक्षीहरूले यी प्रतिवादीलाई कसुरमा गढाउ गरी बेहोरा खुलाइदिएको समेतका कागज प्रमाणले यी प्रतिवादी प्रमेश राईकै कर्तव्यबाट नै मृतक विद्याकुमारी राईको मृत्यु भएको तथ्य पुष्टि हुन आउने।

माथि विवेचित आधार प्रमाणले प्रतिवादीको कर्तव्यबाट नै मृतकको मृत्यु भएको भन्ने देखियो। अब प्रतिवादीले के कुन रितबाट मृतकको ज्यान मारेका हुन् ? पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारले जिकिर लिएजस्तो मार्ने मनसाय राखी मृतकको हत्या गरेका हुन् कि होइनन् ? भन्ने सम्बन्धमा निरूपण हुनुपर्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धमा हेर्दा प्रतिवादी प्रमेश राईले अनुसन्धानको क्रममा र अदालतमा समेत मृतकलाई आफूले कुटपिट गर्दा मृतकको मृत्यु भएको हो भनी कसुर स्वीकार गरेको भए तापनि अदालतमा बयान गर्दा आफूले मृतकलाई मार्ने मनसाय राखी कुटपिट गरेको होइन निजलाई मार्ने मनसाय थिएन। छिमेकी भाउजूको घरमा गई जाँड रक्सी खाई वीरबहादुर राईको घरमा गई चण्डी नाची ससुराली घरमा आई बरन्डामा सुतिरहेको अवस्थामा मृतक जेठानी दिदीले भतुवा घरको केही काम गर्नु छैन, गाउँगाउँ डुल्छस् तँलाई मात्र चाडपर्व लाग्छ भनी मेरो ज्याकेटमा समाती चिम्टाले शरीरका विभिन्न भागमा हिक्राई गाली गलौज गरी मेरो लिङ्गमा अठयाई चिम्टाले टाउकोमा हानेको हुँदा मैले हुत्याइदिएको हुँ र निज आँगन छेउको ढुङ्गामा ठोक्किएर घाइते भई मृत्यु भएको हो भनी लेखाइदिएका र मार्नेसम्मको आफ्नो मनसाय नरहेको जिकिर लिएको देखिन्छ। मौकामा जाहेरी दिने जाहेरवाला तथा कागज गर्ने साक्षीहरूले मौकामा कागज गर्दा र अदालतमा बकपत्र गर्दासमेत यिनै प्रतिवादीले कुटपिट गर्दा मृतकको मृत्यु भएको हो भनी बेहोरा खुलाएको भए तापनि मृतकलाई मार्ने नियत राखी कुटपिट गरेका हुन् भनी लेखाउन सकेको देखिँदैन। प्रतिवादी र मृतकबिच मार्नुपर्नेसम्मको पूर्वरिसइवी केही रहे भएको देखिँदैन। जेठानी दिदीले गाली गलौज गर्दा रिसमा कुटपिट गरेको भन्ने तथ्य खुलिआएको छ। प्रतिवादीले पूर्वरिसइवी साँधेको भनी कसैले पनि लेखाउन सकेको

देखिँदैन। आफ्नै नाता सम्बन्धभित्रकी जेठानी दिदीलाई मार्ने पर्नेसम्मको कारण, पूर्वझगडा वा पूर्वरिसइवी प्रमाणित हुन सकेको छैन। घटना परिस्थितिले मृतक र प्रतिवादीका बिच झगडा भएको, तानातान र लछार पछार भएको देखिन्छ। घटनास्थलबाट प्रतिवादीको ज्याकेट बरामद भएको छ। यसबाट मृतकले प्रतिवादीको कपडामा समातेर तानातान गर्दा प्रतिवादीको ज्याकेट च्यातिर घटनास्थलमा खसेको देखिन्छ। बरामद ज्याकेट आफ्नो भएको र मृतकले तान्दा च्यातिर घटनास्थलमा छुटेको भनी प्रतिवादीले भनेका छन्। यसले झगडा तथा हानाहान दुवै पक्षबाट भएको र सोही झगडमा कुटपिट हुँदा मृतकको मृत्यु भएको देखिन आउँछ। यसबाट प्रतिवादीमा मृतकलाई मार्नेसम्मको मनसाय रहे भएको नभई मादक पदार्थ सेवन गरेको अवस्थामा मृतकसँग झगडा भई लुछाचुँडी लछारपछार हुँदा तत्कालको रिस आवेशमा मृतकलाई कुटपिट गर्दा मृतक घाइते हुन पुगेको र सोही चोटका कारणले मृत्यु हुन पुगेको तथ्यसहितको वारदात पुष्टि हुन आउने।

यस सम्बन्धमा रहेको कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको १३ (३) नं. मा लाठा ढुङ्गा वा साधारण सानातिना हातहतियारले कुटी, हानी, घोची वा अरु ज्यान मर्ने गैह कुरा गरी ज्यान मारेमा एकै जनाले मात्र सो काम गरी ज्यान मारेमा सोही एकजना र धेरै जनाको हुल भई मारेमा यसैले मारेको वा यसको चोटले मरेको भन्ने प्रमाणबाट देखिन ठहर्न आएमा सोही मानिस मुख्य ज्यानमारा ठहर्छ। त्यस्तालाई सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्नुपर्छ सोबाहेक अरुलाई र यसैले मारेको वा यसैका चोटले मरेको भन्ने कुरा सो हातहतियार छाड्ने कसैउपर कुनै प्रमाणबाट देखिने ठहर्न नआएमा सबैलाई जन्मकैद गर्नुपर्छ भन्नेसमेतको कानूनी व्यवस्था रहेको

देखिन्छ। यस कानूनी व्यवस्थाबमोजिम कसैलाई कसुरदार कायम गरी सजाय गर्न निजले ज्यान मार्ने मनसाय राखी ज्यान मार्ने कार्य गरेको भन्ने प्रमाणबाट पुष्टि भएको हुनुपर्ने।

प्रतिवादीको कसुरमा स्वीकारोक्ति बयान तथा मौकामा कागज गर्ने तथा अदालतमा बकपत्र गर्ने साक्षीहरूको भनाइ बेहोराबाट प्रतिवादीले कुटपिट गर्दा मृतकको मृत्यु भएको तथ्य पुष्टि हुन आएको भए तापनि प्रतिवादीले मृतकको ज्यान मार्नेसम्मको मनसाय राखी कुटपिट गरेको भनी खुल्न आएको छैन। प्रतिवादीले कसुरमा साबित रही मृतकलाई मार्ने नियतले कुटपिट गरेको होइन भनी बयान गरेका छन् भने वादी पक्षबाट पेस हुन आएका साक्षीहरूसमेतले मार्ने नियतले नै कुटपिट गरी ज्यान मारेका हुन् भनी किटान गरी लेखाएको देखिँदैन। मिसिल संलग्न अन्य कुनै कागज प्रमाणसमेतबाट यी प्रतिवादीमा मृतकलाई मार्नका लागि पूर्वरिसइवि वा योजना रहेको, मार्ने मनसाय राखी कुटपिट गरेको भन्ने नदेखिई झगडा विवाद हुँदा तत्कालको आवेशमा आई कुटपिट गर्दा मृतकको ज्यान मरेको भन्ने देखिन आएको हुँदा अभियोग दाबीबमोजिम प्रतिवादीले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि हुन सकेको नदेखिने।

त्यसैगरी आवेशप्रेरित हत्याका सम्बन्धमा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. मा भएको कानूनी व्यवस्थालाई हेर्दा ज्यान मार्नको मनसाय रहेनछ, ज्यान लिनुपर्नेसम्मको इवी पनि रहेनछ, लुकी चोरीकन हानेको पनि रहेनछ उसै मौकामा उठेको कुनै कुरामा रिस थाम्न नसकी जोखिमी हतियारले हानेको वा विष खुवाएकोमा बाहेक साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात मुक्का इत्यादि हान्दा सोही चोट पिरले ऐनका म्यादभित्र ज्यान मरेमा दश वर्ष कैद गर्नुपर्छ भन्ने व्यवस्था रहेको

र यस व्यवस्थाअनुसार तत्कालको रिसमा कसैले साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात मुक्काले हान्दा कसैको मृत्यु भएमा यस नं. बमोजिम आवेशप्रेरित हत्या हुने देखिन्छ। ज्यान मार्ने मनसाय नरहेको, मार्नुपर्नेसम्मको रिसइवी पनि नरहेको, ज्यान मार्ने कुनै योजना बनाएको नदेखिएको तथा जोखिमी तथा घातक हतियारसमेतको प्रयोग नगरेको अवस्थामा तत्कालको रिसमा आई साधारण लाठा, ढुङ्गा, लात मुक्काले हान्दा कसैको मृत्यु भएकोमा यस नं. बमोजिमको कसुर हुने।

प्रतिवादीमा मृतकलाई मार्नुपर्नेसम्मको पूर्वरिसइवी रहेको देखिँदैन। मार्ने मनसाय राखी सोहीबमोजिम कसुर गरेको भन्ने पुष्टि हुन सकेको छैन। प्रतिवादीको स्वीकारोक्ति बयान र साक्षीहरूको गढाउ बकपत्रसमेतले मार्नेसम्मको मनसाय राखेर ज्यान मारेको भन्ने पुष्टि भएको देखिँदैन। त्यसैगरी मृतकलाई लुकी चोरीकन हानेको भन्ने पनि देखिँदैन। झगडा हुँदा प्रतिवादी र मृतकबिच हानाहान तानातानसमेत भएको र प्रतिवादीको कपडासमेत च्यातिएको बरामद प्रतिवादीको ज्याकेटबाट समेत देखिन्छ। प्रतिवादीले धारिलो वा घातक हतियार वा वस्तुले प्रहार गरेको भन्ने देखिँदैन। कुनै योजना बनाएर मृतकको ज्यान मारेको पनि देखिँदैन। आफ्नै जेठानी दिदीलाई मार्ने पर्ने कारण मिसिल संलग्न कागज प्रमाणबाट खुलेको छैन। सो हुँदा प्रतिवादीमा ज्यान मार्ने मनसाय तत्त्व विकास भएको र सोहीबमोजिम मृतकलाई मारेको भन्ने नदेखिई तत्कालको आवेशमा भएको आवेशप्रेरित हत्याको सम्बन्धमा रहेको कानूनी व्यवस्था मुताविकको कसुर भएको भन्ने देखिन आएको छ। मृतकले प्रतिवादीलाई गाली गलौज गर्दा दुवैबिच झगडा भई हात हालाहालको स्थिति भई मादक पदार्थसमेत सेवन गरेको अवस्थामा तत्कालको रिसको कारणले निज मृतकलाई लात मुक्काले हान्दा तथा चुल्लोमा समाई भुईँमा ठोक्काई

दिँदा मृतकलाई चोटपटक लागी गम्भीर रूपमा घाइते भएको र उपचारको क्रममा मृत्यु भएको भन्ने पुष्टि हुन आएको छ। पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारले जिकिर लिए जस्तो प्रतिवादीमा मृतकलाई मार्ने मनसाय रहेको र सोहीअनुसार निज प्रतिवादीले ज्यान मारेको भन्ने स्पष्ट पुष्टि भएको देखिएन। प्रतिवादी र मृतकको बिचमा गालीगलौज तथा झै-झगडा हुँदा रिसको आवेशमा प्रतिवादीले कुटपिट गर्दा मृतकको मृत्यु हुन पुगेको भन्ने देखिन्छ। यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीलाई आवेशप्रेरित हत्यामा कसुर कायम गरी मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय गरेको उच्च अदालत विराटनगर, धनकुटा इजलासको फैसला मिलेकै देखिन्छ। पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः प्रतिवादी प्रमेश राईले नातामा जेठानी दिदी पर्ने विद्याकुमारी राईलाई झगडा वादविवाद हुँदा तत्कालको आवेशमा कुटपिट गर्दा निज विद्याकुमारी राईको उपचारको क्रममा मृत्यु हुन गएकोमा प्रतिवादी प्रमेश राईले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिमको कसुर गरेको पुष्टि हुन आएको हुँदा निज प्रतिवादीलाई सोही १४ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय हुने गरी सुरु भोजपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गरेको उच्च अदालत विराटनगर, धनकुटा इजलासको मिति २०७५।९।२४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : महेन्द्रप्रसाद पौड्याल
कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति सवन्त २०७७ साल जेष्ठ २५ गते रोज १ शुभम्।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७०-८।-०२९९, उत्प्रेषणयुक्त

परमादेश, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, सानोठिमीसमेत वि. राजु अर्याल

प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्, कर्मचारी सेवा, सर्त विनियमावली, २०४९ को परिच्छेद - ४ मा विभिन्न १० प्रकारका बिदाको व्यवस्था गरिएको देखियो। विनियमावलीको परिच्छेद ४, विनियम ५३ मा अध्ययन बिदाको व्यवस्था रहेको पाइयो। विनियम ५३(२) मा, “अध्ययन बिदामा बस्ने कर्मचारीले बिदामा बसुन्जेल पूरा तलब पाउनेछ।” भन्ने रहेको पाइयो। त्यसैगरी विनियम ५३(३) मा, “कार्यालयलाई उपयोगी र आवश्यक पर्ने विषयमा खुला प्रतियोगिता वा आन्तरिक प्रतियोगितामा छनौट भई अध्ययन गर्न जाने कर्मचारीले अध्ययन अवधिभर अध्ययन बिदा पाउन सक्ने छ। यसरी दिइने अध्ययन बिदा साधारणतया ३ वर्षभन्दा बढी हुने छैन।” भन्ने देखिन्छ भने ऐ.को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा, “तर परिषद्ले उपयुक्त देखेमा अध्ययन प्रगति प्रतिवेदनको आधारमा बढीमा अर्को २ वर्षसम्मको लागि अध्ययन बिदाको अवधि थप गर्न सक्ने छ।” भन्ने रहेकाले परिषद्का कर्मचारीले सेवा अवधिभरमा बढीमा ५ वर्षको तलबसहितको अध्ययन बिदा पाउने नै देखिन आयो। विनियम ५३(५) ले भने “उपविनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यालयलाई उपयोगी हुने विषयमा अध्ययन गर्न चाहने कर्मचारीलाई परिषद्ले यस विनियमका अधीनमा रही बेतलबी अध्ययन बिदा दिन सक्ने छ। यस्तो बेतलबी अध्ययन बिदामा बसेको अवधिलाई ज्येष्ठताको प्रयोजनको निमित्त गणना गरिने छ।” भन्ने रहेकाले तलबी अध्ययन बिदा ५ वर्षबाहेक बेतलबी अध्ययन बिदासमेत दिन र पाउन सक्ने अवस्था रहेको पाइने।

यसैगरी विनियम ५५ मा असाधारण बिदाको

व्यवस्था रहेको पाइयो। सो विनियम ५५ (४) ले, “असाधारण बिदा लिई बसेको कर्मचारीको नोकरीको ज्येष्ठता गणना गर्दा असाधारण बिदा लिई बसेको जति अवधि घटाई गणना गरिने छ।” भन्ने व्यवस्था देखिएकाले असाधारण बिदामा बसेको परिषद्का कर्मचारीको असाधारण बिदा लिई बसेको अवधि नोकरीको ज्येष्ठताबाट घटाई मात्र गणना गर्नुपर्ने हुन आउँछ। यसरी हेर्दा विनियमावलीको यस्तो व्यवस्थाले बेतलबी अध्ययन बिदा र असाधारण बिदामा प्रस्ट भिन्नता रहेको पाइने।

पुनरावेदकको पुनरावेदनपत्रको प्रकरण ३(ड) मा विपक्षी राजु अर्यालले पाँच पटकमा जम्मा ६ वर्ष २ महिना २८ दिन बिदा उपभोग गरेको भन्ने उल्लेख छ। परिषद्मा कार्यरत कुनै कर्मचारी परिषद्को अनुमतिबेगर अध्ययनको सिलसिलामा पटकपटक लामो समयको लागि गए होलान् भनी अनुमानसमेत गर्न सकिँदैन। त्यसैगरी विनियमावलीले व्यवस्था गरेभन्दा बढी बिदा माग गर्ने र उपभोग गर्ने अधिकार निवेदकलाई छैन भन्नेसमेत पुनरावेदकको पुनरावेदन लेखतर्फ हेर्दा, यदि विनियमावलीले व्यवस्था गरेभन्दा बढी बिदामा बसेको वा अनुमति नलिई अनुपस्थित रहेको अवस्था रहेको भए त्यसरी अनुमतिबेगर अनुपस्थित रहने यी परिषद्का कर्मचारी प्रत्यर्थी राजु अर्यालउपर विनियमावलीको विनियम ५८ बमोजिम समयमै कारबाही चलाएको भन्ने पनि देखिन नआउने।

अतः दफा दफामा विवेचना गरिएबमोजिम पुनरावेदन अदालत पाटनको आदेशमा ज्येष्ठताको प्रयोजनको लागि गणना भएको सेवा अवधि सेवा सुविधा प्रदान गर्ने क्रममा कुन कुन सेवा सुविधाको हकमा गणना गर्न मिल्ने र कुन कुन कुरा गणना गर्न नमिल्ने भनी पुनरावेदक परिषद्ले स्पष्ट खुलाई निर्णय

गरेको नदेखिएको आधारमा सो निर्णय बदर भएको र जो जे बुझ्नुपर्छ बुझी निवेदकको नोकरी वर्ष यकिन गरी रकम दिन पर्ने बाँकी देखिन आएमा सो रकम भुक्तानी दिनु भन्नेसम्म उल्लेख भएको देखियो। उक्त आदेशमा निवेदक राजु अर्यालले माग गरेबमोजिमकै रकम दिनु भन्ने उल्लेख भएको अवस्था नभएको र ज्येष्ठता प्रयोजनको लागि गणना गर्न मिल्ने र नमिल्ने सेवा सुविधा स्पष्ट खुलाई पुनरावेदक परिषद्बाट निजको नोकरी वर्ष र निजले पाउने आर्थिक सुविधा रकम निर्णय हुँदाका बखत यकिन हुने नै भएकाले पुनरावेदन अदालत पाटनको आदेशलाई अन्यथा भन्न नमिल्ने।

तसर्थ, प्रत्यर्थी राजु अर्यालको अध्ययन बिदा स्वीकृत भएको भन्ने देखिएको र पुनरावेदक परिषद्को कर्मचारी सेवा सर्त विनियमावली, २०४९ को विनियम ५३(५) को अन्तिम वाक्यांशमा बेतलबी बिदा बसेको अवधिलाई ज्येष्ठताको प्रयोगको निमित्त गणना गरिने छ भन्ने उल्लेख भएको सन्दर्भमा १ वर्ष २ महिना २६ दिन अवधिको बढी अध्ययन बिदा घटाउने गरी नोकरी वर्ष हिसाब गरेर निवेदकलाई रकम भुक्तानी गर्ने गरी मिति २०६८/७/२ मा भएको निर्णय मिलेको नदेखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ। अब, जो जे बुझ्नुपर्छ बुझी निवेदकको नोकरी वर्ष यकिन गरी प्रचलित कानूनबमोजिम हुन आउने अवधिको पाउने रकममा निजले मिति २०६८/७/२ मा बुझी लिइसकेको रकम कट्टा गरी रकम दिन पर्ने बाँकी देखिन आएमा सो रकम भुक्तानी दिनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा परमादेशसमेत जारी हुने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९/९/१८ को आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने। पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत : गम्भीर घिमिरे

इति संवत् २०७६ साल फागुन ४ गते रोज १ शुभम् ।

३

मान्या.श्री दीपककुमार कार्की र मान्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७१-८१-०२८७, उत्प्रेषण, प्रतिषेध र परमादेश, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर वि. कमला रोलिड मिल्स प्रा.लि.

आन्तरिक राजस्व विभागको च.नं. २३१ मिति २०७०/६/१७ को पत्रको आधारमा जारी भएको भनिएको आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरको च.नं. ४२१९ मिति २०७०/७/५ गतेको पत्रको बेहोरा अध्ययन गर्दा, त्यस उद्योगले आ.व. २०६९/०७० र २०७०/०७१ को श्रावण र भदौ महिनामा 4.75 mm H.B. Wire र 4.5 mm, 7 mm को Ribbed Wire उत्पादन र बिक्री परिमाण साथै दाखिला गरेको अन्तःशुल्क तथा मूल्य अभिवृद्धि कर रकम खुल्ने विवरण तयार गरी ३ (तीन) दिनभित्र उपलब्ध गराइदिनु हुन भन्ने रहेको पाइयो। प्रस्तुत पत्रबाट निवेदक उद्योगसँग कर रकम निर्धारण गरेको र सो निर्धारण गरेको कर रकम तिर्न बुझाउन आउनु भन्ने उल्लेख भएको अवस्था देखिएन। पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरलाई प्रस्तुत विषयमा निवेदक उद्योगउपर पत्र लेख्ने अधिकार भए नभएको सम्बन्धमा विचार गर्दा, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०क (आर्थिक ऐन, २०६५ द्वारा थप गरिएको) मा “दफा ३क. बमोजिम अन्तःशुल्क निर्धारण र असुल गर्नुपर्ने दायित्व भएका व्यक्तिले प्रत्येक महिनाको अन्तःशुल्क लाग्ने कारोबारको विवरण त्यस्तो महिना समाप्त भएको पच्चिस दिनभित्र अन्तःशुल्क अधिकृतसमक्ष वा हुलाकबाट रजिस्ट्री गरी तोकिएबमोजिमको अन्तःशुल्क विवरण पेस गर्नुपर्ने छ। उक्त महिनामा अन्तःशुल्क लाग्ने कारोबार गरेको वा नगरेको जेसुकै भए तापनि त्यस्तो विवरण पेस गर्नुपर्ने छ।” भन्ने रहेकाले अन्तःशुल्क लाग्ने कारोबार

गरेको वा नगरेको जेसुकै भए पनि प्रत्येक कारोबारको विवरण पेस गर्ने दायित्व सम्बन्धित करदाता पक्षको रहेकोमा विवाद देखिएन । विवरण पेस गर्ने दायित्व रहेको पक्षले विवरण पेस नगरेको वा गरे पनि चित्त बुझ्दो नभएको अवस्थामा कानूनद्वारा अधिकार प्रदत्त निकाय वा अधिकारीले आवश्यक विवरण पेस गराउन सक्ने नै देखिने ।

त्यस्तै अन्तःशुल्क अधिकृतले अन्तःशुल्क निर्धारण गर्न सक्ने विभिन्न व्यवस्था अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा १०घ. ले गरेको देखिन्छ । ऐनको दफा १०घ.(४) को देहाय (च) मा, “अन्तःशुल्क अधिकृतले बैंक तथा वित्तीय संस्थालगायत कुनै व्यक्तिसँग अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तु वा सेवाको कारोबारको सम्बन्धमा कुनै कुराको जानकारी माग गर्ने” भन्ने व्यवस्था रहेको पाइयो । अन्तःशुल्क अधिकृतलाई अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तु वा सेवाको कारोबारको सम्बन्धमा सरोकारवाला पक्ष वा व्यक्तिसँग जानकारी माग गर्न सक्ने अधिकार अन्तर्निहित रहेको देखियो । यस्तै दफा १०घ.(५) मा, “यस दफाबमोजिम अन्तःशुल्क अधिकृतले माग गरेको सूचना दिनु, बैंक तथा वित्तीय संस्था वा व्यक्तिको कर्तव्य हुने छ ।” भन्नेसमेत व्यवस्था रहेकोले अन्तःशुल्क अधिकृतले माग गरेको उल्लिखित विवरण उपलब्ध गराउनुपर्ने सम्बन्धित पक्षको कर्तव्य रहेकोसमेत देखिने ।

निवेदक उद्योगले आफ्नो निवेदनमा निवेदक उद्योग कम्पनी रजिस्ट्रारको कार्यालयमा मिति २०४८/८/१७ मा दर्ता भएको उल्लेख गरेकाले यो कानूनी व्यक्ति रहेको र कानूनद्वारा सिर्जित व्यक्तिले आफ्नो प्रत्येक कामकारबाही कानूनबमोजिम गर्नुपर्ने हुन्छ । भएका कारोबारको स्वेस्ता रीतपूर्वक र व्यवस्थित रूपमा राखी र राख्न लगाई सम्पूर्ण कामकारबाहीलाई

एकरूपता र विश्वसनीयता कायम राख्नु व्यक्ति स्वयम् र नियामक निकाय एवं अधिकारीको दायित्व निहित रहेको हुने ।

अतः पुनरावेदक आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरको च.नं. ४२१९ मिति २०७०/७/५ को पत्रले कर निर्धारण नगरेको, कारोबारको विवरणसम्म माग गरेको, निवेदक उद्योगले गरेका कामकारबाहीको विवरण माग्न सक्ने गरी अन्तःशुल्क अधिकृतलाई कानूनले अधिकार प्रदान गरेको, आफूले राख्नुपर्ने कारोबारको विवरण नियामक निकायलाई उपलब्ध गराउन कुनै व्यवधान नरहेको, कारोबारको विवरण उपलब्ध गराउँदैंमा निवेदक उद्योगको व्यवसायमा कुनै हानि नोक्सानी नहुने अवस्थामा कारोबारको विवरणसम्म उपलब्ध गराइदिन नियामक निकाय आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगरबाट प्रेषित पत्र बदर गर्नुपर्नेसम्मको अवस्थाको विद्यमानता नरही निवेदकको रिट निवेदन खारेज गर्नुपर्नेमा निवेदक कमला रोलिङ मिल्सले विभिन्न मितिमा भरेका एल.सी. कागजातबाट Harmonized code उपशीर्षकअन्तर्गतका सामान पैठारी गरी त्यस्ता कच्चा पदार्थमा अन्तःशुल्क नलाग्ने भनी उद्योग विभागको सिफारिससमेत लिएको देखिएकोले निवेदन मागबमोजिम वस्तु वर्गीकरण शीर्षक ७२१७.१०.०० अन्तर्गतका वस्तुमा अन्तःशुल्क असुल गर्ने र सोसम्बन्धी विषयमा अन्तःशुल्क असुल गर्ने उद्देश्यले कुनै निर्णय आदेश नगर्नु, नगराउनु भनी विपक्षीको नाममा निषेधाज्ञासहितको परमादेशको आदेश जारी हुने र विपक्षी आन्तरिक राजस्व कार्यालय, मोरङबाट प्रेषित मिति २०७०/७/५ को पत्र उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने गरी भएको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७०/१२/१० गतेको आदेश

मिलेको देखिएन । तसर्थ, पुनरावेदन अदालत विराटनगरको उक्त मितिको आदेश उल्टी हुने ।

इजलास अधिकृत : गम्भीर घिमिरे

इति संवत् २०७६ साल फागुन ४ गते रोज १ शुभम् ।

यसै प्रकृतिका निम्न मुद्दाहरूमा पनि यसैअनुसार फैसला भएका छन्:

- ०७१-CI-०२९२, उत्प्रेषण, प्रतिषेध र परमादेश, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर वि. पायोनियर वायर्स प्रा.लि.
- ०७१-CI-०२९५, उत्प्रेषण, प्रतिषेध र परमादेश, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर वि. प्रिमियर वायर्स प्रा.लि.
- ०७१-CI-०२९६, उत्प्रेषण, प्रतिषेध र परमादेश, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर वि. हुलास वायर्स इण्डस्ट्रिज लिमिटेड

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या. श्री सुष्मालता माथेमा, ०६८-WO-१२३१, उत्प्रेषणसमेत, धनबहादुर चौहान वि. जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालय अर्घाखाँचीसमेत

निवेदकलाई पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय, बुटवलबाट मिति २०६७।५।५ मा गएको निरीक्षण टोलीले निरीक्षणको क्रममा निज कार्यालयमा हाजिर नभएको भन्ने कुरा जानकारी प्राप्त गरेको देखिन्छ । निरीक्षण गरेको करिब ३ महिनाभन्दा बढी समयपछि अर्थात् मिति २०६७।८।२६ मा च.नं. ४५८ मार्फत यी निवेदकलाई कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाउन पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय बुटवलले जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय अर्घाखाँचीलाई पत्र पठाएको देखिन्छ । सो पत्र प्राप्त भएपश्चात् निजलाई जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयले विभागीय

कारबाही अगाडि बढाएको पाइन्छ । सोही क्रममा यी रिट निवेदकको नाममा मिति २०६७।९।२० मा निजको नामको स्पष्टीकरण पत्र बुझाउन कार्यालयमा कार्यरत सहायक कम्प्युटर अपरेटर संगिता घिमिरेलाई पठाउँदा निजले पत्र बुझ्न नमानेको कुरा संगिता घिमिरेले कार्यालयमा बुझाएको प्रतिवेदनबाट देखिन्छ । निजले कार्यालयका कर्मचारीमार्फत पत्र बुझ्न नमानेपछि मिति २०६७।९।२१ मा जिल्ला प्रहरी कार्यालय अर्घाखाँचीका प्रहरी नायब निरीक्षक मोहनकुमार खड्कासमेतका प्रहरी गई निज डेरा गरी बस्ने घर कोठामा २/२ पटकसम्म म्याद तामेल गरेको देखिन्छ । पहिलो पटकको म्यादमा यी रिट निवेदक डेरा गरी बस्ने सोही घरका घरधनी कुलचन्द्र मरासिनीसमेतका तीन जना साक्षी बसेको र सो कार्य वडा सचिव जिवन नारायण आचार्यको रोहबरमा म्याद तामेल भएको देखिन्छ । निवेदकले उल्लिखित डेरा छोडिसकेको भनी निवेदनमा जिकिर लिएको भए पनि सो घरका घरधनी, सो वडाका निवासी अन्य २ जना र वडा सचिवको रोहबरमा निजका नामको म्याद तामेल भएको र तामेली म्यादको बेहोरामा “निज तथा निजको एकासगोलमा बस्ने उमेर पुगेका व्यक्तिहरूले पनि म्याद बुझ्न अस्वीकार गरेकोले निज बसेको डेरा कोठाको ढोकामा म्याद टाँस गरिएको” भन्ने म्याद तामेलीको बेहोरा रहेको देखिन्छ । निजले आफ्नो डेरा छोडिसकेको भए सो डेरा कोठाका घरधनीसमेत भई रिट निवेदक र निजका एकाघरका उमेर पुगेका व्यक्तिले म्याद बुझ्न नमानेको भनी झुट्टो तामेली बेहोरा लेखाउनुपर्ने कारण देखिँदैन । यस अवस्थामा निजले आफूलाई रीतपूर्वक म्याद जारी नभई सुनुवाइको हकबाट वञ्चित रहेको भन्ने निवेदन बेहोरा विश्वसनीय नदेखिने ।

रिट निवेदकले आफू कार्यालयमा हाजिर हुँदा

पनि तत्कालीन जिल्ला न्यायाधिवक्ताले हाजिर हुन नदिएको भन्ने जिकिर लिएकोमा निज आफैँले सरकारी सेवामा २५/२७ वर्षदेखि सेवारत रहेको भनी निवेदनमा खुलाएको पाइन्छ। यति लामो सेवा गरेका एक अनुभवी कर्मचारीले यदि निजलाई हाजिरै गर्न नदिएको हो भने निजले आफ्नो तालुक कार्यालयमा सो कुराको जानकारी गराउनुपर्ने हुन्थ्यो सो गराएको कहींकतै देखिँदैन। त्यसैगरी कुनै पनि कार्यालय प्रमुखले आफू मातहतको कर्मचारीले आफूसँग जतिसुकै विमति राखे पनि मातहत कर्मचारीलाई हाजिरबाट वञ्चित गर्नुपर्ने कुनै स्पष्ट कारण देखिँदैन। यसरी यी रिट निवेदकले आफूलाई हाजिर गर्न नदिएको भन्ने कुरा पनि भरपर्दो नदेखिने।

निजामती सेवा नेपाल सरकारको सार्वजनिक सेवा प्रवाह गर्ने, सरकारका नीतिहरूको कार्यान्वयन गर्ने मूल संयन्त्र हो। यसमा कार्य गर्ने जनशक्ति योग्यता प्रणालीबाट आफ्नो दक्षता, क्षमता र विज्ञताका आधारमा सेवा प्रवेश गरी विभिन्न तह शृङ्खलाका वृत्ति विकासको अवसर पार गरी कानूनमा तोकिएको उमेरसम्म सेवामा रही सेवा निवृत्त हुन्छन्। त्यसैले यसले स्थायी सरकारको उपमा पाएको हो। स्थायी सरकाररूपी यस सेवामा रहेका कर्मचारीलाई कारबाही गर्नुपर्दा अख्तियारवालाले निजामती सेवा ऐनले व्यवस्था गरेका निश्चित विधिहरूको अवलम्बन गरी कारबाही गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। निजामती कर्मचारीले पनि निश्चित आचरणहरूको पालना गर्नुपर्ने व्यवस्था सोही ऐनले गरेको छ। यसरी एकातिर सेवामा रहेका कर्मचारीलाई कारबाही गर्दा त्यस्तो कारबाही गर्ने अख्तियारवालालाई स्वेच्छाचारी तरिकाले कर्मचारीलाई कारबाही गर्न रोक लगाएको छ भने अर्कोतिर कर्मचारीले पालना गर्नुपर्ने अनुशासनसम्बन्धी आचरणहरूको व्यवस्था गरी ती

आचरणहरूको पालना नगरे त्यस्ता आचरणहीन कर्मचारीलाई कारबाही गर्ने व्यवस्था पनि सोही ऐनले गरेको छ। प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदककै भनाइबाट समेत निज २०६७।४।१ देखि कार्यालयमा हाजिर नरहेको भन्ने देखिन्छ भने सो कुरालाई मिसिलसाथ प्राप्त भएको २०६७ सालको निजको प्रमाणित हाजिर कपीको प्रतिलिपिबाट समेत देखिन्छ। यसरी लामो समयसम्म बिदा स्वीकृत नगराई कार्यालयमा उपस्थित नहुने कर्मचारीलाई निजामती सेवा ऐनको दफा ६१ (१) (छ) मा व्यवस्था भएको “बिदा स्वीकृत नगराई लगातार नब्बे दिनसम्म आफ्नो कार्यालयमा अनुपस्थित रहेमा सेवाबाट हटाउन सकिने छ” भन्ने र दफा ५९ (ख) (१) मा “उचित र पर्याप्त कारण भएमा निजामती कर्मचारीलाई भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाउने” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको परिप्रेक्ष्यमा यी निवेदक बिदा स्वीकृत नगराई लगातार ९० दिनभन्दा बढी कार्यालयमा उपस्थित नभएको कारणले दफा ५९ (ख)(१) बमोजिमको कारबाही गरेको कार्यलाई अन्यथा भन्न सकिने अवस्था नदेखिने।

निजामती सेवाको अनुशासन केवल मातहत कर्मचारीले मात्र पालना गर्नुपर्छ निजको कार्यालय प्रमुख तथा विभागीय प्रमुखले अनुशासनको पालना गर्नु पर्दैन भन्ने ऐनको मक्सद पटककै होइन। यस कुरालाई निजामती सेवा ऐनकै दफा ६१(क) (३) मा “यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बिदा स्वीकृत नगराई लगातार नब्बे दिनभन्दा बढी अवधि अनुपस्थित हुने कर्मचारीलाई गयल कट्टी गरी हाजिर गराउन सकिने छैन। हाजिर गराएमा त्यसरी हाजिर गराउने पदाधिकारीलाई दफा ६० बमोजिम विभागीय कारबाही हुने छ र त्यसरी हाजिर गराएको कर्मचारीले खाएको तलब,

भत्तासमेत त्यसरी हाजिर गराउने पदाधिकारीबाट सरकारी बाँकीसरह असुलउपर गरिने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्थाले दफा ६१ (१) (छ) को अनुशासन उल्लङ्घन गर्ने कर्मचारीलाई कारबाही नगरी सङ्गठनको अनुशासन कायम नराखेमा दफा ६१(क) (३) बमोजिम उल्टै अख्तियारवालालाई कारबाही हुने व्यवस्थाले अख्तियारप्राप्त अख्तियारवालालाई अझ बढी जिम्मेवार, उत्तरदायी र जवाफदेही बनाएको अवस्थामा पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय बुटवलले नै निरीक्षणको क्रममा यी निवेदक कार्यालयमा हाजिर नभएको कुरा जानकारी लिई निजलाई विभागीय कारबाही गर्ने पत्र पठाइसकेको हुँदा आफ्नो विभागको लिखित आदेशलाई जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय अर्घाखाँचीका जिल्ला न्यायाधिवक्ता गोविन्द उपाध्यायले अवज्ञा गर्न सक्ने अवस्था देखिँदैन । यसरी निजले आफ्नो तालुक कार्यालयको लिखित पत्रादेशानुसार निवेदकलाई भविष्यमा सरकारी सेवामा अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाएको र सो हटाएको निर्णयलाई नै सदर गरेको प्रशासकीय अदालतको मिति २०६८।१२।३० को फैसलासमेतलाई अन्यथा भन्न नमिल्ने ।

निवेदकले रिट निवेदनमा आफूलाई भविष्यमा सरकारी सेवामा अयोग्य नठहरिने गरी जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय अर्घाखाँचीले गरेको कारबाही र सोउपर प्रशासकीय अदालतमा पुनरावेदन गरी सो अदालतबाट समेत सुरु निर्णय सदर हुने गरी गरेको फैसलाले नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२, १३ र १९ ले प्रत्याभूत गरेका मौलिक हकहरूको हनन भएकोले सोही संविधानको धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम संवैधानिक हकहरूको संरक्षणको लागि प्रस्तुत रिट क्षेत्राधिकारको दाबी लिएको देखिन्छ । निजले दाबी लिएको संविधानको धारा १२,

१३ र १९ मा व्यवस्था भएका मौलिक हकको निजलाई विभागीय कारबाही गर्दा के कति कारणले संविधानको प्रतिकूल छ भनी रिट निवेदनमा प्रस्ट खुलाउन सकेको पाइँदैन । यस अवस्थामा आफूलाई गोविन्द उपाध्यायले कार्यालयमा हाजिरै गर्न नदिई लगातार ९० दिन गयल गराई, सूचनासमेत नदिई सेवाबाट हटाएको निर्णय र सो निर्णयलाई नै सदर गरेको प्रशासकीय अदालतको फैसला बदर गरी सेवामा बहाल गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको रिट निवेदन तथा निजको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ताहरूले गर्नुभएको बहससँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय अर्घाखाँचीका जिल्ला न्यायाधिवक्ता गोविन्द उपाध्यायले निवेदकलाई भविष्यमा सरकारी सेवामा अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट अवकास दिने गरी भएको मिति २०६८।२।१० को निर्णय र सो निर्णयलाई नै सदर गरेको प्रशासकीय अदालतको मिति २०६८।१२।३० को फैसला कानूनसम्मत हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : नवराज जोशी

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल फागुन २० गते रोज ३ शुभम् ।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०६९-CI-०७६५, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, राजन सिंह भण्डारीसमेत वि. नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयसमेत

प्रवाह गरेको कर्जाको साँवा ब्याज भुक्तान गर्दै आए तापनि एकाएक बुझाउन छाडेपछि मिति २०६७।५।११ र २०६७।५।२२ मा रकम भुक्तानी गर्नका लागि ३५ दिने सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरी कर्जा चुक्ता गर्न आह्वान गरिएको थियो । त्यसो गर्दासमेत

ऋणीले कर्जा चुक्ता गर्न चासो नदेखाएको हुँदा मिति २०६७।१०।२५ मा लिलामीको सूचना प्रकाशित गर्दा कसैको गोप्य सिलबन्दी नपरेको र पुनः मिति २०६८।१।१४ मा २९ दिने सार्वजनिक लिलामीको सूचना प्रकाशित हुँदासमेत गोप्य सिलबन्दी पेस नभएबाट मिति २०६८।३।५ मा पञ्चकृते मूल्याङ्कन गरी निवेदक बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाममा दा.खा. दर्ताको प्रक्रियामा गएको देखियो । दा.खा. नामसारीको लागि मालपोत कार्यालय कलंकीमा जाँदा राजस्व अनुसन्धान विभागको निर्णयले भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभागको मिति २०६७।२।१९ को पत्रमार्फत दोहोरो रोक्का राखिएको हुँदा दा.खा. नामसारी गर्न नमिल्ने भनी जानकारी पाएको भन्ने रिट निवेदनबाट देखिन आयो । राजस्व अनुसन्धान विभागमा फुकुवाको लागि निवेदन दिएकोमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०३ बमोजिम कर कट्टी गर्नुपर्ने रकमलाई अरु दायित्वभन्दा अग्राधिकार दिनुपर्ने छ भन्ने जिकिर लिई हाललाई फुकुवा गर्न नमिल्ने भनी राजस्व अनुसन्धान विभागले निवेदकलाई जानकारी गराएको भन्ने रिट निवेदन बेहोराबाट देखिन आयो । सोही बेहोरालाई समर्थन गर्दै राजस्व चुहावटसम्बन्धी मुद्दाको अनुसन्धानको लागि रोक्का राखिएको सम्पत्ति अदालतबाट मुद्दाको फैसला भई किनारा नभएसम्म फुकुवा गर्न यस विभागले सक्ने अवस्था छैन । आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०३ बमोजिम कर कट्टी गर्नुपर्ने करलाई नै अरु दायित्वभन्दा अग्राधिकार दिनुपर्ने भन्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम राजस्व असुली प्रयोजनको लागि रोक्का राखिएको हुँदा मुद्दाको किनारा नभएसम्म फुकुवा गर्न नसकिने भनी जानकारी गराएको भनी राजस्व अनुसन्धान विभागको लिखित जवाफ रहेबाट दाखिल खारेज नामसारीको लागि पछिल्लो रोक्का फुकुवा गर्न इन्कार गरेको हुँदा आफैले लिलाम सकार

गरेको निवेदक बैंकले दाखिल खारेज नामसारी गराउन सकेको अवस्था नदेखिने ।

अब धितोमा रहेको जग्गामा दोहोरो रोक्का रहेको सन्दर्भमा कसले प्राथमिकता पाउनुपर्ने हो भन्ने विषयमा विचार गर्दा, आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०३ को कानूनी व्यवस्थाका अतिरिक्त बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७(१)को कानूनी व्यवस्थासमेतलाई विचार गर्नुपर्ने हुन आउँदछ । बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७(१) मा “कुनै व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थाले इजाजत प्राप्त संस्थासँग भएको कर्जाको सम्झौता वा सर्त कबुलियतको पालना नगरेमा वा लिखतको भाखाभिन्न इजाजत प्राप्त संस्थाको कर्जा चुक्ता नगरेमा वा इजाजत प्राप्त संस्थाले जाँचबुझ गर्दा कर्जा लिएको कर्जा रकम जुन प्रयोजनको लागि लिएको हो सो प्रयोजनमा नलगाएको वा हिनामिना वा दुरुपयोग भएको देखिएमा सम्बन्धित लिखत वा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ऋणीले इजाजत प्राप्त संस्थालाई लेखिदिएको वा इजाजत प्राप्त संस्थामा राखेको धितो सुरक्षणलाई इजाजत प्राप्त संस्थाले लिलाम बिक्री गरी वा अन्य कुनै व्यवस्था गरी आफ्नो साँवा ब्याज असुलउपर गर्न सक्ने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । जसबाट अन्य प्रचलित कानूनमा लेखिएको कुरालाई बाहेक गरेर यसै दफाको व्यवस्था लागु हुने अवस्था देखिन्छ । यसै सन्दर्भमा “कानूनी व्यवस्थामा प्रयोग भएको प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि” भन्ने शब्दावलीको शाब्दिक व्याख्या गर्दा यसले आयकर ऐन, २०५८ को माथि उल्लिखित व्यवस्थालाई प्रस्तुत सन्दर्भमा निष्प्रभावी गराएको देखिने” भनी ने.का.प. २०७१, अङ्क ७, नि.नं. ९२०० मा व्याख्या भएको छ । त्यस्तै “एक

पटक बैंकको अनुरोधमा रोक्का राखिएको र त्यसकै आधारमा ऋण प्रवाह भएको सम्पत्तिलाई फेरी अरु कुनै निकायका पत्र वा आदेशबाट पुनः रोक्का रहने हो भने ऋण असुलीको प्रक्रिया नै अवरुद्ध हुन गई बैंकिङ कारोबार नै खलबलिन जाने“ र ”रोक्का राखिएको उक्त सम्पत्तिको प्रयोजन समाप्त नभई अर्को प्रयोजनका लागि पुनः रोक्का राख्दा पहिले रोक्का राखिएको प्रयोजन नै निरर्थक वा प्रयोजनहीन हुने गरी दोहोरो रोक्का राख्न कानूनसङ्गत नदेखिने“ भनी ने.का.प. २०७४, अङ्क ४, नि.नं. ९७९५ मा व्याख्या भएको देखिन्छ । त्यसैगरी अर्को मुद्दामा ”कानूनबमोजिम एउटा उद्देश्यको लागि रोक्का भइरहेकोमा पहिले रहेको रोक्काअनुसारको कार्य समाप्त भई नसकेको ऋण असुली वा मिनाहा नभई कारबाहीको सिलसिला समाप्त भई नसकेको अवस्थामा सोही जग्गा अन्य प्रयोजनको लागि दोहोरो रूपले रोक्का राख्न मिल्ने देखिँदैन । विधिवत् रूपबाट पहिलो ऋणको कार्य सम्पन्न भइसकेको र फुकुवा भइसकेको अवस्थामा दोस्रो कार्यको सिलसिलामा कानूनबमोजिम रोक्का रहेको हुनुपर्ने हुन्छ । एउटै धितो पहिलो ऋणको सिलसिलामा कानूनबमोजिम फुकुवा नभई दोहोरो रोक्का रहन सक्ने अवस्था नदेखिने“ भनी ने.का.प. २०७५ अङ्क ९ नि.नं. १०१०६ मा व्याख्या भएको देखिन्छ । उपर्युक्त व्यवस्थाहरूबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७ मा भएको कानूनी व्यवस्थाबमोजिम बैंक वा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको ऋण साँवा ब्याज आदि तोकिएको समयमा चुक्ता नगरेमा पहिले रोक्का राखिएकोले नै प्राथमिकता पाउने अवस्था देखिने ।

अब निवेदकले कानूनबमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी लिलाम सकार गरेको जग्गा आफ्नो नाउँमा दाखिल खारेज गर्न मालपोत कार्यालयमा लेखी

पठाएपछि उक्त कार्यालयले दाखिल खारेज गर्न इन्कार गर्न मिल्छ मिल्दैन भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा, बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५६ को उपदफा (३) मा ”इजाजत प्राप्त संस्थाले यस दफाबमोजिम कर्जाको सुरक्षणबापत लिएको सम्पत्ति कुनै पनि बेहोराबाट कसैका नाउँमा रजिस्ट्रेसन वा दाखिल खारेज गर्न रोक्का गरी दिनका लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनुपर्ने छ” भन्ने व्यवस्था रहेको छ भने ऐ.उपदफा ४ मा ”उपदफा (३) बमोजिम रजिस्ट्रेसन वा दाखिल खारेज रोक्का गरी दिनको लागि इजाजत प्राप्त संस्थाबाट लेखी आएमा सम्बन्धित कार्यालयले रजिस्ट्रेसन वा दाखिल खारेज रोक्का गरी दिनुपर्ने छ” भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ख को उपदफा (३) मा ”प्रचलित कानूनबमोजिम स्थापित कुनै बैंक, वित्तीय संस्था वा स्थानीय निकायले आफ्नो आर्थिक कारोबारको सिलसिलामा कुनै घर जग्गा रोक्का राख्न वा त्यसरी रोक्का राखिएको घर जग्गा फुकुवा गर्न लेखी पठाएमा मालपोत कार्यालयले तोकिएबमोजिम त्यस्तो घर जग्गा रोक्का राख्नु वा फुकुवा गर्नुपर्ने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । यसबाट अघि कुनै बेहोराले रोक्का नरहेको सम्पत्ति बैंकको अनुरोधमा सम्बन्धित निकायबाट रोक्का रहेपछि ऋण सुरक्षित हुने र तत्पश्चात् मात्र ऋण प्रवाह गरिने हुँदा बैंकको ऋण लगानी सुरक्षित राख्ने प्रयोजनको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५६(३) र (४) तथा मालपोत ऐन, २०३४ को दफा ८ख (३) समेतमा रहेको कानूनी व्यवस्थाअनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाले कुनै व्यक्ति संस्था वा निकायबाट धितो लिई ऋण प्रवाह गरी त्यस्तो धितो कुनै बेहोराले अन्यत्र हक हस्तान्तरण हुन नसक्ने गरी रोक्का राख्न सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउन सक्ने र बैंक वा

वित्तीय संस्थाले त्यसरी रोक्का राख्नका लागि लेखी पठाएपछि त्यस्तो कार्यालयले आदेशबमोजिमको ऋण असुली प्रयोजनको लागि रोक्का राखी दिनुपर्ने बाध्यात्मक कानूनी व्यवस्था रहेको देखिने ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५६(६) मा "यस दफाबमोजिम इजाजत प्राप्त संस्थाले धितो सुरक्षणमा रहेको चल अचल सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा कसैले नसकारेमा त्यस्तो संस्थाले तोकिएबमोजिम आफ्नो स्वामित्वमा लिने छ" त्यसैगरी उपदफा (७) मा "उपदफा (६) बमोजिम इजाजत प्राप्त संस्थाले आफ्नो स्वामित्वमा लिएको सम्पत्ति आफ्नो नाउँमा रजिस्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनका लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनुपर्ने छ । यसरी लेखी आएमा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्बन्धित कार्यालयले त्यस्तो इजाजत प्राप्त संस्थाको नाममा त्यस्तो सम्पत्ति रजिस्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरिदिनुपर्ने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम निवेदक बैंकले युनिटी रियलस्टेट एण्ड हाउजिङ प्रा. लि. लाई दिएको ऋणबापत धितो लिएको जग्गा रोक्का राखेको देखिएबाट एकपटक बैंकले रोक्का गरी आफ्नो ऋण असुल भई सुरक्षित भइनसकेको अवस्थामा विपक्षी आन्तरिक राजस्व विभागको पत्र अनुरोधको आधारमा भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभागको पत्रअनुसारको रोक्काको प्रयोजन रहने अवस्था देखिएन । बैंकबाट धितोको सम्पत्ति लिलामी गरिएको वा आफैँले सकार गरेको अवस्थामा सो प्रयोजनको लागि दाखिल खारेज गरिदिने कर्तव्य मालपोत कार्यालयको हुने हुँदा कुनै कारणवश बैंकले उपर्युक्त नामसारी दाखिल खारेज प्रयोजनका लागिबाहेक ऋण चुक्ता भएको आदि कारणबाट पूर्णरूपमा आफ्नो हकमा भएको रोक्का फुकुवा गर्न लेखी पठाएमा मात्र कानूनबमोजिमका पछिल्ला रोक्का आदेश कार्यान्वयन

हुन सक्ने अवस्था देखिने ।

अतः निवेदकहरूले पहिले रोक्का राखी ऋण प्रवाह गरेको अवस्थामा निवेदकहरूको रोक्काको प्रयोजन नै समाप्त नभएको देखिँदा पछि राजस्व अनुसन्धान विभागको अनुरोधमा भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभागको पत्रानुसार राखिएको रोक्काले प्राथमिकता पाउने देखिँदैन । तसर्थ, निवेदक बैंक तथा वित्तीय संस्थाले दाबीको जग्गा आफूले कानूनबमोजिम प्राप्त गरेको अवस्थामा दोहोरो रोक्का नराख्नु फुकुवा गरिदिई दाखिल खारेज नामसारी हुन दिनु, नरोक्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशलगायत उपयुक्त आदेश जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन माग दाबी खारेज हुने ठहर गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०६९।५।६ को फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने ठहर्छ । अब, दोहोरो रोक्का राख्न पठाउने विपक्षी राजस्व अनुसन्धान विभाग र भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभागका पत्रहरू र सोसँग सम्बन्धित आदेश, निर्णय, काम कारबाहीसमेत उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ । निवेदक बैंकको पत्रानुसार रोक्का रहेको जग्गा निवेदकले दाखिल खारेज गर्न लेखी पठाएबमोजिम बैंकका नाउँमा दाखिल खारेज गरिदिनु भनी विपक्षी मालपोत कार्यालय, कलंकीसमेतका नाउँमा परमादेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : कुवेर पाण्डे / गेहेन्द्र राज रेग्मी

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर २२ गते रोज १ शुभम् ।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-०९६८, ज्यान मार्ने उद्योग, नेपाल सरकार वि. विराज भुजेल

प्रतिवादीसँग पीडितको अन्तरंग र आत्मीय सम्बन्ध नभएको भए प्रतिवादीले बोलाउँदैमा निज

प्रतिवादीको कोठामा जाने अवस्था नहुनेमा निजहरू बालकुमारी सडकमा भेट भई प्रतिवादीको कोठामा गएको र सोही कोठामा वारदात भए घटेको तथ्य मिसिल प्रमाणबाट स्थापित भइरहेको देखिन्छ । पीडितसँग आफ्नो गहिरो प्रेम सम्बन्ध रही आएको भन्ने प्रतिवादीको बयान बेहोराबाट देखिन आएको छ । घटनास्थल प्रकृति मुचुल्का हुँदा घटनास्थलबाट बरामद भएका कालो डायरी आफ्नो हो भनी रगतले लेखेको कागज मनिषाले लेखेकोसमेत भनी प्रतिवादीले सनाखत गरिदिएको देखिन्छ । सो वारदातस्थलमा बरामद भएको रगतले लेखेको कागज तथा कालो मसीले लेखेको कागज आफूले लेखेको हो भनी स्वीकार गरी निजले मौकामा बेहोरा लेखाएको देखिन्छ । उक्त बरामद कालो डायरी एवम् कालो मसी र रगतले लेखिएको कागज प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा प्रत्यक्ष दशी प्रमाणको रूपमा रहेको देखिन्छ । उक्त बरामद कागजमा मनिषाले कालो मसी भएको कलमले 'Hospital Yo यताको मान्छेलाई' भनी प्रतिवादीलाई Hospital लान आग्रह गरेको देखिन्छ । रगतले 'बाँचेपछि केस लाग्दैन' भनी लेखेको देखिन्छ । निज मनिषाको उपर्युक्त बेहोराबाट तत्काल निज स्वयंभन्दा बढी प्रतिवादी घाइते भई केही लेख्न भन्न सक्ने अवस्था नभएको तथा निजलाई उपचार गराउन र निजलाई कानूनबाट पनि बचाउन चाहेर मनिषाले सो बेहोरा लेखेको भन्ने देखिन्छ । यदि प्रतिवादी र पीडितबिच प्रेम सम्बन्ध नभएको र निजलाई जबरजस्ती कोठामा ल्याई प्रतिवादीले मार्ने मनसाय राखी पीडितउपर चक्कु प्रहार गरेको भए पीडितले प्रतिवादीप्रति सहानुभूति र प्रेम दर्साउने अवस्था नै नहुने ।

बरामद कालो डायरीमा मिति २०६९।१।२१ को मिति राखी "हामीले आफ्नै मर्जीले आत्महत्या गरेका हौं, यसमा कसैको दोष

छैन । हामीले आत्महत्या गर्नुको कारण मनिषाको दाइ हो" भनी प्रतिवादीको हस्ताक्षरले लेखिएको देखिन्छ । उक्त डायरीको बेहोराले पीडित र प्रतिवादीले आत्महत्या गर्ने सहमति गरेको भन्ने देखिन्छ । तसर्थ, पीडितको मौकाको कागज एवम् बकपत्रको बेहोरा एवम् निजले पेस गरेको हस्तलिखित नोटको बेहोरा उपर्युक्त प्रमाणहरूबाट खण्डित भएको देखिएबाट प्रतिवादीले पीडित मनिषा महर्जनलाई मार्नुपर्नेसम्मको मनसाय राखेको वा मार्नेसम्मको कार्य गरेको हो भन्ने तथ्य वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि हुन नआएको अवस्थामा प्रतिवादीलाई कसुरदार ठहर गर्नु न्यायोचित हुने देखिन नआउने ।

सिद्धान्ततः अभियोजन पक्षले सरकारवादी फौजदारी मुद्दामा प्रतिवादीउपरको आरोपित कसुर स्थापित गर्न सक्नुपर्दछ । तर, अभियोजन पक्षले प्रतिवादीले पीडितलाई ज्यान मार्ने उद्देश्यले चक्कु प्रहार गरी घाइते बनाएको भन्ने तथ्य पुष्टि गर्ने दायित्व प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले वादी पक्षमा रहेको र वादी पक्षले उक्त अभियोग दाबी शंकारहित तवरबाट पुष्टि हुने वस्तुनिष्ठ आधार प्रमाण पेस गर्न सकेको मिसिलबाट देखिँदैन । यस स्थितिमा फौजदारी न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्तअनुसार प्रतिवादीले शंकाको सुविधा पाउने हुँदा निज प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।१२।१० मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा निज प्रतिवादीलाई सुरु अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर र मुद्दा दोहोऱ्याई हेर्न निस्सा प्रदान गर्ने गरी यस अदालतबाट मिति २०७३।१०।१८ मा भएको आदेशमा उल्लिखित आधारहरू तथा विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताले गर्नुभएको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः प्रतिवादीले पीडितलाई ज्यान मार्ने उद्देश्यले चक्कु प्रहार गरी घाइते बनाएको भन्ने तथ्य वस्तुनिष्ठ प्रमाणबाट पुष्टि हुन सकेको नदेखिएको अवस्थामा अनुमानको भरमा प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेको भनी मान्न मिल्ने नदेखिँदा प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिने गरी सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।५।९ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।१२।१० मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७७ साल असार ३ गते रोज ४ शुभम् ।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-११२७, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. प्रविण तामाङसमेत

प्रतिवादीहरूले मतियारको भूमिका निर्वाह गरेको देखिइरहेकोमा प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ५ नं. जबरजस्ती करणी उद्योग ठहर गरेको नमिलेको हुँदा ऐ.महलको ४ नं. बमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, फौजदारी मुद्दामा दाबीभन्दा कम सजाय अदालतले गर्न सक्ने हुन्छ । मतियारमा सजाय नगरेको भन्ने नै नेपाल सरकारको मुख्य पुनरावेदन जिकिर रहेको छ । सो सम्बन्धमा हेर्दा निज प्रतिवादीहरूले गरेको कसुरको मात्रा र प्रकृतिलाई समेत विश्लेषण गर्दा जबरजस्ती करणी उद्योग ठहर गर्दा र मतियार ठहर्दासमेत प्रतिवादीलाई हुने सजायमा तात्त्विक रूपमा अन्तर पर्ने देखिँदैन । प्रतिवादीहरूको नाउँमा म्याद बेपत्ते तामेल भएको

स्थिति छ । यी सबै कुरालाई मनन गरी प्रतिवादीहरू प्रविण तामाङ र गोपीलाल तामाङलाई जबरजस्ती करणी गर्ने उद्योगसम्म गरेको कसुर ठहर हुने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।१०।२१ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा प्रतिवादीहरूलाई सुरु अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर र मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्न निस्सा प्रदान गर्ने गरी यस अदालतबाट मिति २०७३।११।१० मा भएको आदेशमा उल्लिखित आधारहरू तथा विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताले गर्नुभएको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः पीडित परिवर्तित नाम कालीमाटी (ड) लाई प्रतिवादीहरू प्रविण तामाङ र गोपीलाल तामाङले जबरजस्ती करणीको उद्योगसम्म गर्ने कार्यमा संलग्नता रहेको देखिन आएकोले प्रतिवादीहरू प्रविण तामाङ र गोपीलाल तामाङलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ५ नं. बमोजिम जनही तीन वर्ष कैद सजाय हुने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।४।३१ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।१०।२१ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्र खड्का

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७७ साल असार ३ गते रोज ४ शुभम् ।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-१७०६, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. पार्वती गुरुङ (चौधरी)

प्रतिवादी र मृतक श्रीमान् श्रीमती रहेको कुरामा कुनै विवाद छैन । प्रतिवादीका पति चन्द्रबहादुर गुरुङले रक्सी सेवन गरी प्रतिवादीसँग सधैँसो झै-

झगडा गर्ने गरेको भन्ने देखिन्छ । प्रतिवादीले आफ्नो श्रीमानलाई मारुपर्ने पूर्वरिसइवी रहेको देखिँदैन । वारदात भएको दिन प्रतिवादी आफूले पनि रक्सी किनी छिमेकी साथीको कोठामा गई रक्सी खाएर घरमा आई खाना पकाइरहेको अवस्थामा रक्सीले मातिएर आएका आफ्नो श्रीमान् चन्द्रबहादुर गुरुडले आफूलाई गाली गरी कुटपिट गरेको कारण तत्काल उठेको रिसमा चिरपट दाउराले एक पटक हानेको तथ्य स्वीकार गरेको पाइन्छ । प्रतिवादीले आफू रक्सीको नसामा भएको अवस्थामा श्रीमान्ले रक्सी खाएर आई कुटपिट गरेकोले सो कुटपिटबाट बच्नको लागि मार्ने मनसाय नराखी प्रतिवादीले आफ्नो श्रीमान् चन्द्रबहादुर गुरुडलाई चिरपट दाउराले एक पटक हिराएको चोट पीडाबाट मृत्यु भएको भन्ने तथ्य वारदातको प्रकृति, जाहेरी दरखास्त, बरामद चिरपट दाउरा, लास जाँच मुचुल्का, शव परीक्षण प्रतिवेदन, प्रतिवादीले मौकामा गरेको बयानसमेतका आधार प्रमाणबाट स्थापित भएको देखिने ।

प्रतिवादी पार्वती गुरुडलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ नं. विपरीत १३(३) नं. बमोजिमको कसुरमा सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोग दाबी लिएको देखिँदा मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ नं. र १३(१) नं. मा भएको कानूनी व्यवस्था हेर्दा ऐ. १ नं.मा कानूनबमोजिम बाहेक कसैले कुनै मानिसको ज्यान मार्न, मार्न लगाउन वा मार्नाको उद्योग गर्न हुँदैन । ऐ. १३(३) नं.मा लाठा ढुङ्गा र साधारण सानातिना हात हतियारले कुटी, हानी, रोपी, घोची वा अरु ज्यान मर्ने गैह्र कुरा गरी ज्यान मारेमा एकै जनाले मात्र सो काम गरी ज्यान मारेमा सोही एक जना र धेरै जनाको हुल भई मारेमा वा यसको चोटले मरेको भन्ने प्रमाणबाट देखिन ठहर्न आएमा सोही मानिस मुख्य ज्यानमारा ठहर्छ । त्यस्तालाई

सर्वस्वसहित जन्मकैद गर्नुपर्छ । सोबाहेक अरुलाई र यसैले मारेको वा यसैको चोटबाट मरेको भन्ने कुरा सो हातहतियार छाड्ने कसैउपर कुनै प्रमाणबाट देखिने ठहर्न नआएमा सबैलाई जन्मकैद गर्नुपर्छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । सोअनुसार मृतक चन्द्रबहादुर गुरुडको मृत्यु टाउकोमा लागेको चोटको कारण मृत्यु भएको भन्ने शव परीक्षण प्रतिवेदनबाट देखिन्छ । लास जाँच मुचुल्काबाट मृतकको शरीरमा चोटपटक नदेखिएको र प्रतिवादीले मार्ने मनसाय राखी आफ्नो श्रीमान् चन्द्रबहादुर गुरुडलाई चिरपट दाउराले प्रहार गरेको नभई आफूमाथि भएको कुटपिटबाट बच्नको लागि खाना पकाउन राखेको चिरपट दाउराले एकपटक हानेको चोटबाट अचानक चन्द्रबहादुर गुरुडको मृत्यु भएको भन्ने देखिएबाट प्रस्तुत हत्या मनसायप्रेरित भएको अवस्था नहुँदा यी प्रतिवादीको हकमा उक्त कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने नदेखिने ।

अब मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको ५ नं. को कानूनी व्यवस्था हेर्दा, ज्यान लिने इवीलाग वा मनसाय नभई कसैले आफूले गरेको कर्तव्यले मानिस मर्ला भन्ने जस्तो नदेखिएको कुनै काम कुरा गर्दा त्यसैद्वारा केही भई कुनै मानिस मर्न गएको भवितव्य ठहर्छ भन्ने उल्लेख भएको छ र ऐ. को ६(४) नं. मा रक्षा शिक्षा गर्नेबाहेक अरु कसैले कसैलाई कुटपिट गर्दा भवितव्य परेकोमा पाँच सय रूपैयाँसम्म जरिवाना वा दुई वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुन्छ भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । प्रस्तुत वारदातमा यी प्रतिवादी पार्वती गुरुडले आफ्नै श्रीमान् मृतक चन्द्रबहादुर गुरुडलाई मारुपर्ने पूर्वइवीलाग वा मनसाय नरहेको, पतिले रक्सीको नसामा आई झगडा गरी आफूलाई कुटपिट गरेकोले प्रतिवादीले होस नपुऱ्याई हेलचेक्रयाइँका साथ एकपटक चिरपट दाउराले हानेको चोटको कारण आफ्नै पति चन्द्रबहादुर गुरुडको मृत्यु हुन गएको

देखिन आएकोले यी प्रतिवादीको हकमा उक्त कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने।

यसै सन्दर्भमा ने.का.प.२०७९, अङ्क ९, नि.नं.९२४२ को नेपाल सरकार विरुद्ध राधिका श्रेष्ठ भएको कर्तव्य ज्यान मुद्दामा धेरैजसो **BATTERED WOMEN SYNDROME (BWS)** सुविधा खोजिएको विवादमा वर्षौंदेखि प्रताडित, घरेलु हिंसाको सिकार भएकी महिला जो पतिबाट दुर्व्यवहारको सिकार निरन्तर भएका हुन्छन्, चोट, प्रहार, धक्का बराबर पाउँछन्, बारम्बार परपुरुषको लाञ्छना, दुर्व्यवहार पाउँछन् वा ज्यान मार्ने धम्कीसमेत पाउँछन्। निजले उक्त पीडकपति, प्रेमीको हत्या मौकामा गरेको नभई कैयौं दिनपछि ज्यान जोगाउन वा पीडक निदाएको वा नसा सेवन गरेको बखत मौका छोपी गर्ने गर्दछन्। यस्तो हत्याको एक मात्र कारण आवेश, घृणा, प्रहारबाट मुक्ति वा पीडकले मार्ने डर, त्रासबाट मुक्ति रहेको हुने र BWS को गाम्भीर्यसमेतको आधारमा कर्तव्य ज्यान मुद्दामा BWS को परीक्षण गर्ने र सो परीक्षण प्रतिवेदन एवम् विशेषज्ञको रायलाई सजायमा आंशिक छुट वा सजायबाट पूर्ण सफाइ दिनको लागि प्रमाणमा ग्राह्य बनाउन उपयुक्त व्यवस्था हुन आवश्यक देखिने भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको पाइन्छ। प्रस्तुत वारदातमा सोअनुसार प्रतिवादीका श्रीमान् मृतक चन्द्रबहादुर गुरुङ सधैं रक्सी सेवन गरी झै-झगडा गरी कुटपिट गरिरहने गरेको र वारदात भएको भनिएको दिन पनि प्रतिवादीलाई निजको श्रीमान्ले चन्द्रबहादुर गुरुङले रक्सीको नसामा मातिएर आफूलाई वादविवाद तथा झै-झगडा गरी कुटपिट गरेको पीडाबाट उम्कनको लागि नजिकै रहेको चिरपट दाउराले एक पटक प्रहार गरेको चोटको कारण मृत्यु भएको अवस्था हुँदा निज प्रतिवादीलाई दाबीको सजायमा छुट दिनु उपयुक्त हुने देखिने।

प्रतिवादीले मृतकलाई मार्नुपर्ने पूर्वरिसइवी नरहेको, तर नसा सेवनकर्ता पतिको प्रताडनाबाट दिक्क भएकी प्रतिवादीले वारदातको समयमा समेत पतिबाट भएको प्रताडनाको कारणले केही गर्ने पर्ने अवस्थामा पुगी नजिकै रहेको चिरपट दाउराले एक पटक प्रहार गरेको भन्ने देखिन्छ। वारदातको प्रकृति र प्रतिवादीको चित्रित अवस्थाले निजले मृतकलाई मार्ने मनसायले हानेको भन्ने देखिँदैन। पतिको आनीबानी र व्यवहारबाट दिक्क भएको कारणले नजिक रहेको दाउराले हान्दा पतिको टाउकोमा लाग्न गएको भन्ने भए पनि लास जाँच मुचुल्काबाट मृतकको शरीरमा बाह्य रूपमा देखिने कुनै पनि चोट रहे भएको देखिएको छैन। मार्नुपर्नेसम्मको कारण नरहेको, पूर्वयोजना तथा क्रिया नरहेको र दाउराले हान्दा लागेको चोटको असरले मृतकको मृत्यु भएको भन्नेसम्म देखिन्छ। नाबालक छोरा छोरीहरूले गरेको बकपत्रसमेतको प्रमाण र वारदातको प्रकृति तथा अवस्थासमेतको दृष्टिबाट प्रतिवादीले गरेको कसुरलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको ५ नं. बमोजिम भवितव्य ज्यानसम्मको कसुर ठहर गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।१२।२८ मा भएको फैसला मनासिब देखिँदा निज प्रतिवादीलाई सुरु अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर र मुद्दा दोहोर्‍याई हेर्न निस्सा प्रदान गर्ने गरी यस अदालतबाट मिति २०७४।३।५ मा भएको आदेशमा उल्लिखित आधारहरू तथा विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताले गर्नुभएको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः प्रतिवादीलाई निजको श्रीमान् चन्द्रबहादुर गुरुङले रक्सी खाएर आई कुटपिट गरेकोले सो कुटपिटबाट बच्नको लागि मार्ने मनसाय नराखी प्रतिवादीले आफ्नो श्रीमान् चन्द्रबहादुर गुरुङलाई

चिरपट दाउराले एकपटक हिराएको चोट पीडाबाट मृत्यु भएको भन्ने देखिन आएकोले प्रतिवादी पार्वती गुरुङ (चौधरी) लाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको ५ नं. बमोजिमको कसुरमा सोही महलको ६(२) नं. बमोजिम दुई वर्ष कैद सजाय हुने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।१।८ मा भएको फैसला सदर हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।१२।२८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : रामचन्द्रबहादुर खड्का

कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७७ साल असार ३ गते रोज ४ शुभम् ।

९

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-CR-१८६३, विद्यालयमा भएको विभिन्न शीर्षकको रकम भ्रष्टाचार गरेको, नेपाल सरकार वि. मोतिराम जैसीसमेत

लक्ष्मी गौतमलाई मिति २०६४/०१/०२ देखि लागु हुने गरी निम्न माध्यमिक तह राहत शिक्षकमा नियुक्ति पत्र दिई जिल्ला शिक्षा कार्यालय कैलालीको मिति २०६५/०५/०२ को पत्रबाट नियुक्ति समर्थन गराएको पत्र तथा टेकबहादुर विष्टलाई मिति २०६५/०३/१६ देखि लागु हुने गरी प्राथमिक तह राहत शिक्षकमा नियुक्ति पत्र दिई जिल्ला शिक्षा कार्यालय कैलालीको च.नं.११०२ मिति २०६५/०६/०१ को पत्रबाट नियुक्ति समर्थन गराएको देखिन्छ । विद्यालय व्यवस्थापन समिति र सरोकारवालाहरूसँगको छलफलमा विद्यालयमा नियुक्त गरिएका शिक्षकहरू लक्ष्मी गौतम र टेकबहादुर विष्टको अध्यापन अनुमति पत्रको प्रयोग गरी औपचारिक नियुक्ति निजहरूको भए तापनि निजहरूको सट्टामा निजी स्रोतका शिक्षकहरूले

पठनपाठन गराएकोले तलबभत्ताको रकम निजी स्रोतका शिक्षकहरूमा खर्च गरेको देखिन आउँछ । सोबाहेक कुनै पनि रकम वा सम्पत्तिको लापरवाही वा बदनियतपूर्वक हिनामिना, हानि नोक्सानी वा दुरुपयोग गरे गराएको वा मासेको वा निजी प्रयोगमा लगाएको नदेखिने ।

नियुक्ति भएका राहत शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समितिका तत्कालीन पदाधिकारीहरू, प्रधानाध्यापक, शिक्षक तथा तत्कालीन अभिभावक सङ्घका अध्यक्षको बयानबाट विद्यालय दुर्गम ठाउँमा भएको हुँदा राहत शिक्षकहरू बस्न नमानेकोले व्यावहारिक रूपमा विद्यालयको आर्थिक अवस्थाका कारण निजी स्रोतका शिक्षकहरूलाई तलब खुवाएको भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ । उक्त विद्यालय कैलाली जिल्लाको विकट गाउँमा रहेको र सो गाउँमा अध्यापन अनुमति प्राप्त व्यक्तिहरूको अभाव रहन सक्ने वास्तविकतालाई नजरअन्दाज गर्न सकिएन । यस्तो अवस्था र परिवेशमा यी प्रतिवादीद्वय विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र विद्यालयका प्रधानाध्यापक भएको नाताले शिक्षा आर्जन गर्ने अभिलाशा र उद्देश्य लिई आफ्नो विद्यालयमा भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको हितलाई मध्यनजर गरी अध्यापन कार्य सुमधुर तथा नियमित रूपमा सञ्चालन गर्नु कानूनी एवं पदीय कर्तव्य नै हो । आफ्ना विद्यार्थी एवम् विद्यालयको हित र आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी विधिवत् रूपमा नियुक्त गरिएको भनिएका राहत शिक्षकहरूको तलब भत्ता निजी स्रोतका शिक्षकहरूलाई प्रदान गरी विद्यार्थीहरूका लागि अध्यापन कार्य नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने प्रयास गरेको देखिन्छ । जुन कार्य विद्यालय र विद्यार्थीहरूको हितमा नगरी भ्रष्टाचारजन्य कार्य गरेको भनी भन्न न्यायोचित नदेखिने ।

अध्यापन अनुमति प्राप्त लक्ष्मी गौतम र

टेकबहादुर विष्टलाई राहत शिक्षकमा नियुक्त गरे पनि निजहरू विद्यालयमा अनुपस्थित भएको तर विद्यालयको नियमित शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न अति आवश्यक भएको सन्दर्भमा अभिभावक भेला एवम् विद्यालय व्यवस्थापन समितिको निर्णयसमेतको आधारमा यी प्रतिवादीद्वयले निज राहत शिक्षकहरूको नाममा निकासी भएको तलब भत्ता निजी स्रोतमा रहेको शिक्षकहरूलाई खर्च गरेको तथ्य तलबी भरपाईहरूबाट देखिएको छ । निजी स्रोतका शिक्षकहरू प्रेमबहादुर रावल, सूर्यबहादुर चौधरी, अर्जुन जोशी, दीपक कुँवर र महेन्द्र वि.क. समेतको अध्यापन अनुमति नभए पनि न्यूनतम शैक्षिक योग्यता नरहेको भन्ने पनि देखिँदैन । निज प्रतिवादीद्वयले बदनियतपूर्वक एक आपसमा मिलेमतो गरी राहत शिक्षकहरूको नाममा निकासी भएको तलब दुरुपयोग, हिनामिना वा हानि नोक्सानी गरे गराएको अवस्था मिसिल संलग्न प्रमाणबाट देखिन आएन । यस अवस्थामा विशेष अदालत काठमाडौँको फैसला नमिलेको भनी वादी नेपाल सरकारले लिएको पुनरावेदन जिकिर तथा विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिएकोले प्रत्यर्थी झिकाइरहनु नपर्ने ।

तसर्थ, प्रतिवादीद्वय भूमिप्रसाद जैसी र मोतिराम जैसीले बदनियतपूर्वक कुनै सरकारी रकम लिई खाई हानि नोक्सानी गरेको नभई विद्यालयमा निकासी भएको रकमबाट न्यूनतम शैक्षिक योग्यता पुगेका तर शिक्षक अनुमतिपत्र नलिएका सोही विद्यालयमा निजी स्रोतमा अध्यापन गरी आएका शिक्षकहरूलाई तलब दिई विद्यार्थीहरूको हित गर्ने मक्सदले अध्यापन गरे गराएको देखिँदा निज प्रतिवादीद्वयले आरोप दाबीबमोजिमको कसुर गरेको भन्ने नदेखिँदा सफाई पाउने तर विभागीय वा कानूनबमोजिम अन्य कारबाही गर्न सम्बन्धित निकायलाई जानकारी दिने भनी विशेष

अदालत काठमाडौँबाट मिति २०७५।०८।१६ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: नविन आचार्य
कम्प्युटर: रमला पराजुली

इति संवत् २०७६ साल पौष २२ गते रोज ३ शुभम् ।

१०

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-CR-०६१२, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. विक्रम बस्नेत

दाबी गरिएको मितिमा जबरजस्ती करणीको कार्य भएको भए त्यसपछि पीडित र प्रतिवादीबिचको सम्बन्धमा दरार उत्पन्न हुनुपर्नेमा सो अवस्था प्रस्तुत मुद्दामा देखिएन । प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको दाबी गरिएको मितिपश्चात् पनि यी दुवैजनाबिच प्रेमालाप भएको देखियो । पीडित स्वयम्ले बिरामी छु भनी नयाँ दिल्ली बोलाएकी भन्ने प्रतिवादीको जिकिरलाई पीडितले खण्डन गर्न सकेको पाइएन । दिल्लीमा बस्दा यी पीडितले आफूलाई मिति २०७४।१।२ मा नेपालमै जबरजस्ती करणी गर्ने प्रतिवादीलाई एउटै कोठामा सँगै राखेको र सहमतिमै पटकपटक शारीरिक सम्पर्क गरेको भन्ने देखियो । यस बारेमा न त त्यहाँ कुनै झगडा भएको देखियो न त उजुरी नै परेको पाइयो । यसबाट वारदात कायम गरेको मितिभन्दा पछि पनि दुवैजनाबिच सहमतीमै बारम्बार करणी लिनु दिनु गरेको भन्ने देखिन आयो । उक्त वारदात भएको भनिएको साँझ पनि यी प्रतिवादी र पीडित सँगै सिटीगाउँ रिसोर्ट पुगेका भन्ने कुरा रिसोर्टका कर्मचारीबाट खुल्न आयो । पीडित र प्रतिवादीले सँगै रात बिताएको तथा बिहान दश एघार बजेतिर दुवैजना सँगै निस्किएका भन्ने देखियो । रिसोर्टमा छँदा राति र बिहान पनि प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको

भनी पीडितले हार गुहार गरेको, रोए कराएको वा बिहान पनि कुनै प्रतिक्रिया जनाएको भन्ने देखिएन । बिहान होटलबाट निस्कँदा पनि सहज एवं सामान्य रूपमा दुवैजना साथै निस्किएको भन्ने कुरा प्रतिवादी एवं घटना विवरण कागज गर्ने व्यक्तिहरूको भनाइबाट पुष्टि हुन आयो । यसकारण यी पीडितले वारदातपछि म भागेर दिदी कहाँ गएको हुँ भनी लेखाएको बेहोरा खण्डित भयो भने आफ्नो इच्छाविपरीत प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको भए त्यसउपर पीडितले तत्कालै कानूनी उपचार खोज्नुपर्नेमा तत्काल त्यसको उपचार नखोजी केही दिन काठमाडौँमै बसी, भारतको नयाँ दिल्ली गएर दिल्लीस्थित पीडितकै कोठामा प्रतिवादीसँग २०/२२ दिन सँगै बसी सहमतिमै शारीरिक सम्पर्क गरी, नेपाल फर्किएर आएपछि प्रतिवादीसँग विवाहको कुरा गर्दा कुरा नमिलेपछि मात्र वारदात भएको करिब ४ महिनापछि जबरजस्ती करणी गरेको भनी पीडितले प्रतिवादीउपर जाहेरी दरखास्त दिएको भन्ने कुरा पीडितकै बकपत्र तथा प्रतिवादी एवं बुझिएका मानिससमेतको भनाइबाट देखिने ।

विवाह गर्ने प्रलोभनमा पारी मलाई जबरजस्ती करणी गरेको हो भनी पीडितले लिएको जिकिरलाई हेर्दा मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. मा "कसैले कुनै महिलालाई निजको मन्जुरी नलिई करणी गरेमा वा सोह वर्षभन्दा कम उमेरकी बालिकालाई निजको मन्जुरी लिई वा नलिई करणी गरेमा निजले जबरजस्ती करणी गरेको ठहर्छ" भन्ने बेहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ । मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट यी जाहेरवालीको उमेर २८ वर्षको देखिन आएकोले तत्कालीन मुलुकी ऐनको व्यवस्थाअनुसार निज जाहेरवाली नाबालिका भन्ने देखिन आएन । निजको उमेर सोह वर्षभन्दा माथिको देखिँदा आपसी सहमति भएको अवस्थामा निज जाहेरवालीसँगको शारीरिक

सम्पर्कलाई तत्कालीन कानूनले बन्देज गरेको अवस्था पनि देखिएन । जहाँसम्म प्रतिवादीले विवाह गर्नु भनेर प्रलोभनमा पारेर जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने दाबी छ, त्यसतर्फ हेर्दा कुनै कुराको लोभ लालच वा डर त्रासमा पर्न पनि त्यसका पछाडि स्वाभाविक कारणहरू हुनुपर्छ । प्रस्तुत मुद्दामा यी जाहेरवाली २८ वर्षिया नारी हुन् भन्ने देखिन्छ । वर्तमान समयमा कानूनी तथा व्यावहारिक रूपमा पनि एक वयस्क नारीले विवाहका बारेमा आफैँ निर्णय गर्न सकिन्छन् भन्ने कुरालाई समाजले विश्वास गर्ने गरेको छ । त्यसमाथि भारतको दिल्लीसम्म गई नर्सिङ पेसामा आबद्ध स्वरोजगार नारीले कोसँग विवाह गर्न हुने र नहुने भन्ने कुरा स्वयं निर्धारण गर्न सक्ने कुरामा कुनै शङ्का गर्नुपर्ने ठाउँ देखिएन भने एक वयस्क नारीले शारीरिक सम्पर्क गर्नुअघि उक्त कार्यको परिणामप्रति स्वयं सचेत भई यसो गर्न प्रलोभनमा पारिएको हो वा त्यसले सत्यता प्राप्त गर्दछ भन्ने पनि निज स्वयंले निकर्षण गर्न सक्ने नै विषय हो । यस्तो अवस्थामा उमेरले परिपक्व भई शारीरिक तथा मानसिक रूपमा पनि सक्षम एक वयस्क नारीले प्रलोभनमा परी दर्जनौँ पटक, विभिन्न स्थानमा करणी गर्न दिएको होलिन भन्ने कुरा अनुमान गर्न यो इजलास सहमत हुन नसक्ने ।

फौजदारी न्यायको सामान्य सिद्धान्तले actus non facit reum nisi mens sit rea अर्थात् कुनै काम त्यस बेलासम्म अपराध हुँदैन जबसम्म त्यो दोषी मनोभावना राखेर गरिएको हुँदैन भन्ने मान्यता राख्दछ । जबरजस्ती करणीको वारदात स्थापित हुनको लागि अन्य फौजदारी अपराधमा जस्तै अपराधको कारक तत्त्व (Causation of Crime) को उपस्थिति जरूरी मानिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पीडित र प्रतिवादीबिच एक अर्कामा सहमतिमा शारीरिक सम्पर्क भएको भन्ने देखिन्छ । फौजदारी कसुरमा अपराध घटित हुन

आवश्यक चरणहरू अपराधिक मनसाय (Mens Rea), योजना (Planning), तयारी (Preparation), कार्य (Actus Reus) जस्ता तत्त्वहरूको विद्यमानता हुनुपर्ने हुन्छ । यसका निम्ति प्रतिवादीले पीडितलाई नोक्सानी पार्ने वा निजबाट अनुचित लाभ लिने योजना बनाएको तथा त्यसैअनुरूपको तयारी गरेको हुनुपर्नेमा प्रस्तुत मुद्दामा यस्तो अपराधका निम्ति कुनै योजना बनाएको वा तयारी गरेको भन्ने देखिँदैन । वारदात भएको भनिएको मितिभन्दा पछि पनि पटकपटक यिनै प्रतिवादीसँग करणी लिने दिने कार्य गर्नु, ती कुनै पनि कार्य प्रति असहमति नजनाउनु वा प्रतिवाद नगर्नु र विवाह गर्ने कुरामा बेमेल भएकै कारण पहिले सहमतिमा भएको कार्यमा मेरो असहमति थियो भनी जबरजस्ती करणी जस्तो सङ्गीन अपराधमा जाहेरी दिँदैंमा फौजदारी न्याय प्रणालीले परिकल्पना गरेको Actus Reus को अवस्था सिर्जना भएको मान्न सकिँदैन । यस्तो अवस्थामा प्रस्तुत मुद्दामा अपराध घटित हुनका लागि आवश्यक तत्त्वहरूको विद्यमानता पनि देखिँदैन भने पीडित र प्रतिवादीबिच पटकपटक शारीरिक सम्पर्क भएको भए पनि त्यस्तो कार्य निजहरूबिच आपसी सहमतिमै भएको भन्ने मिसिल संलग्न कागजातहरूबाट स्थापित भएको अवस्थामा प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी गरेको हो भन्ने तथ्य स्थापित हुन नआउने ।

वारदात मिति कायम गरिएको मिति २०७४।९।२ पछि पनि सहमतिमै पटक-पटक शारीरिक सम्पर्क गरेका हौं भन्ने पीडित स्वयंको बकपत्र, घटना विवरण कागज गर्ने रिसोर्ट सञ्चालक तथा त्यसका कर्मचारीले लेखाएको बकपत्र बेहोरा, स्वास्थ्य जाँच प्रतिवेदन, प्रतिवादीको बयानलगायतका तथ्य एवं प्रमाणसमेतका आधारमा प्रतिवादी विक्रम बस्नेतलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. को

कसुरमा सोही महलको ३(५) नं. बमोजिम ५(पाँच) वर्ष कैद सजाय हुने र ऐजन महलको १० नं. बमोजिम पीडितले प्रतिवादीबाट रु.३,००,०००।- (तीन लाख) क्षतिपूर्ति भराई पाउने ठहर गरी सुरु भक्तपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।३।१७ मा भएको फैसला बदर गरी निज प्रतिवादीले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्‍याई उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७५।१२।५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: सुभाषचन्द्र दाहाल

कम्प्युटर: कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७७ साल आषाढ ५ गते रोज ६ शुभम् ।

११

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-CR-०६७८, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. पुष्कर भन्ने टोपेन्द्र परियार जबरजस्ती करणी मुद्दामा पीडितको भनाइलाई मूल कडी मान्नुपर्ने भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ । यद्यपि यस्तो कडीलाई अन्य स्वतन्त्र प्रमाणले पनि पुष्टि गरेको हुनुपर्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पीडित ६५(न) स्वयंले अदालतमा आई बकपत्र गर्दा प्रहरीमा गरिएको मिति २०७४।०२।२० को कागजमा लेखाएको बेहोरा मेरो होइन । हामी चुनाव प्रचार गर्ने क्रममा ढकेरीसम्म गएकोमा त्यहाँ रात परेपछि एकजना साथीले होटलमा लगेर खाने बस्ने व्यवस्था गरिदिएका थिए । भोलिपल्ट यी प्रतिवादीले आफ्नो घरमा खाना खान बोलाएको हुँदा मसमेत निजको घरमा गएका थियौं, खाना खाएर फर्कने बेला मेरी आमा त्यहाँ पुगी मलाईसमेत गाली गरी घर लिई आउनुभएको हो । पछि प्रहरीले मलाई बोलाएर कागजको बेहोरा नसुनाईकन सहीछाप गराएका हुन् । उक्त दिन होटलमा हामी तीन

जना साथीहरू एउटै कोठामा बसेका थियौं, प्रतिवादी उक्त होटलमा आएका थिएनन् । म स्कुलमा हाइजम्प, लङ्गजम्प खेल्ने, दौडने र साइकल पनि चलाउने गर्छु भनी जाहेरी बेहोरा तथा मौकाको कागज बेहोरा प्रतिकूल बकपत्र गरेको पाइने ।

जबरजस्ती करणीको घटना भए नभएको पुष्टि गर्ने महत्त्वपूर्ण प्रमाण स्वास्थ्य जाँच प्रतिवेदन पनि हो । जाहेरी दरखास्तलगायत मिसिल संलग्न कागजातहरूमा पीडितको उमेर १४ वर्षको देखिएको छ भने यी प्रतिवादी वयस्क जवान हुन् । प्रतिवादीले राति दुई पटक करणी गन्यो भनी पीडितले मौकामा लेखाएको बेहोरालाई हेर्ने हो भने पनि एक जवान वयस्कले १४ वर्षीया बालिकामाथि दुई दुईपटक जबरजस्ती करणी गर्दा निजको शरीर तथा यौनाङ्गमा सङ्घर्षका चिह्नहरू देखिनु पर्नेमा पीडितको स्वास्थ्य जाँच प्रतिवेदनलाई हेर्दा निजको शरीरमा चोटपटक वा घर्षणका ताजा तथा पुराना चिह्नहरू भएको पाइएन । No fresh injury doesn't exclude vaginal penetration भन्ने उल्लेख भएको पाइयो । प्रतिवेदनको Genital and anal injuries शीर्षकमा पीडितको Perineum, clitoris, vulva, Labia लगायतमा normal देखिएको तथा hymen मा Old tear 7 O'clock side भनी उल्लेख गरेको देखियो । पीडितको यौनाङ्गमा कुनै चोटपटक वा रातोपनसमेत नदेखिनु तर Hymen old tear देखिनुबाट अभियोग पत्रमा दाबी गरिएको मितिमा यी पीडितउपर जबरजस्ती करणी भएको हो भन्ने कुरालाई स्वास्थ्य जाँच प्रतिवेदनले पुष्टि गर्न सकेको पाइएन । खेलकुदमा भाग लिँदा वा साइकल चलाउने लगायतका विभिन्न कारणले Hymen tear हुन सक्नेमा म विद्यालयमा खेलकुदमा भाग लिने तथा साइकल पनि चलाउने गर्छु भनी पीडितले बकपत्रमा नै उल्लेख गरेको अवस्थामा

एक १४ वर्षीया किशोरीको यौनाङ्गका अन्य भागमा जबरजस्ती करणीका कुनै सङ्केत नदेखिनु तर Hymen old tear भन्ने उल्लेख भइआएको आधारमा यी पीडितउपर प्रतिवादीले जबरजस्ती करणी गरेको हो भन्ने कुरा पुष्टि हुन नआउने ।

अतः प्रतिवादी मौकामा साबित रहे पनि अदालतमा आरोपित कसुरमा इन्कार रहेको, पीडित तथा जाहेरवालाले अदालतमा बकपत्र गर्दा प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणी नगरेको भनी उल्लेख गरेको, पीडितको स्वास्थ्य परीक्षणबाट तत्काल सङ्घर्षका कुनै चिह्न नदेखिनुका साथै कन्या जालीसमेत पहिले नै च्यातिएको भन्ने उल्लेख भई अभियोग दाबी पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा समेत प्रतिवादी पुष्कर भन्ने टोपेन्द्र परियारलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ नं. विपरीतको कसुरमा सोही महलको ३(३) नं. बमोजिम ६(छ) वर्ष कैद सजाय हुने र ऐजन महलको १० नं. बमोजिम पीडितले प्रतिवादीबाट रु.२५,०००।- (पच्चीस हजार) क्षतिपूर्ति भराई पाउने ठहर गरी सुरु बाँके जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।३।२५ मा भएको फैसला बदर गरी निज प्रतिवादीले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउने ठहर्न्याई उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलासबाट मिति २०७६।०९।३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृतः सुभाष चन्द्र दाहाल

इति संवत् २०७७ साल आषाढ ५ गते रोज ६ शुभम् ।

इजलास नं. २

१२

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०६८-WO-०९१२, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश,

विनोदचन्द्र भण्डारीसमेत वि. जिल्ला वन कार्यालय, बेंशीसहर लमजुङसमेत

विपक्षीहरूको लिखित जवाफ तथा जिल्ला वन कार्यालयबाट मिति २०६९।०।२२ मा भएको स्थानीय सर्जमिन मुचुल्कामा विवादित कि.नं.१३४१ र १३४२ को जग्गाहरू राष्ट्रिय वनभित्रका जग्गाहरू भएको र ती जग्गामा उत्तीस, चिलाउने, कटुस, काफल आदि जातका रूखहरू रहेको भन्ने देखिन्छ। त्यस्तै गरी उल्लिखित सर्जमिन मुचुल्कामा विवादित कि.नं.१३४१ र १३४२ को जग्गाहरू नापीको समयमा निवेदकहरूले आफ्नो नाममा दर्ता गर्न कोसिस गरे तापनि फिल्डबुकमा बुटेन भनी उल्लेख भएकोसमेतका कारणले गर्दा दर्ता गर्न नसकेको र सोही कारणले गर्दा पछि छुट दर्ताको लागि तोकिएको समयमा अधिभित्र पनि निज निवेदकहरूको नाममा छुट दर्ता नभएको हो भनी उल्लेख गरिएको पाइन्छ। रिट निवेदकहरूले बदरको माग गरेको विपक्षीहरू जिल्ला वन कार्यालय, बेंशीसहर लमजुङ र लमजुङ जिल्ला, चिती गा.वि.स. वडा नं. १ स्थित गौथलीढुंगा सामुदायिक वन, चितीबिचमा मिति २०६७/११/२५ मा भएको सामुदायिक वनसम्बन्धी सम्झौतामा उल्लिखित कि.नं. १३४१ र १३४२ का जग्गाहरू उल्लेख भएकोसमेत पाइँदैन भने मिति २०६९।१।२२ को स्थानीय सर्जमिन मुचुल्कामा विवादित कि.नं. १३४१ र १३४२ का जग्गाहरू राष्ट्रिय वन भएको र ती जग्गाहरू सामुदायिक वनलाई हस्तान्तरण गर्ने क्रम रहेको भन्नेसम्म उल्लेख भएको पाइन्छ। यसरी निवेदकहरूको नाममा दर्ता नै नभएको र मिति २०६७/११/२५ को सम्झौतामा उल्लेख नै नगरिएका कि.नं. १३४१ र १३४२ का जग्गाहरूको सम्बन्धमा प्रस्तुत रिट निवेदन दिएको देखियो। यस्तो

अवस्थामा विपक्षीहरू जिल्ला वन कार्यालय, बेंशीसहर, लमजुङ र लमजुङ जिल्ला, चिती गा.वि.स. वडा नं. १ स्थित गौथलीढुंगा सामुदायिक वन, चितीबिचमा मिति २०६७/११/२५ मा भएको सामुदायिक वनसम्बन्धी सम्झौताबाट हामीहरूको पुर्ख्यौली हकभोग चलन प्रमाणका कि.नं. १३४१ र १३४२ का जग्गा जबरजस्ती रूपमा राष्ट्रिय वनमा पारिएको भन्ने निवेदन जिकिर मनासिब देखिन नआउने।

रिट निवेदकहरूले दाबी गरेको जिल्ला लमजुङ, चिती गा.वि.स. वडा नं. १ स्थित कि.नं. १३४१ र १३४२ का जग्गाहरू निजहरूको नाउँमा दर्ता कायम भएको नदेखिएको, नापीको समयमा फिल्डबुकमा उक्त जग्गाहरू बुटेन भनी उल्लेख भएको देखिएको, उक्त जग्गाहरू राष्ट्रिय वनको रूपमा गौथलीढुंगा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह चिती र जिल्ला वन कार्यालय बेंशीसहर, लमजुङले संरक्षण गर्दै आइरहेको देखिएको र निवेदकले दाबी गरेको गौथलीढुंगा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, चिती र जिल्ला वन कार्यालय, बेंशीसहर, लमजुङबिच भएको मिति २०६७।११।२५ को सम्झौतामा गौथलीढुंगा राष्ट्रिय वनलाई गौथलीढुंगा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गर्ने भनी उल्लेख भई यी निवेदकहरूले दाबी गरेको कि.नं. १३४१ र १३४२ को जग्गाको सम्बन्धमा उक्त सम्झौता पत्रमा केही पनि उल्लेख भएको नदेखिएबाट समेत उक्त सम्झौताले रिट निवेदकहरूको सम्पत्तिसम्बन्धी मौलिक हकमा असर पारेको नदेखिँदा निवेदन मागबमोजिम उक्त मिति २०६७।११।२५ को सम्झौतालाई निवेदकहरूको हकमा सम्म उत्प्रेषणको आदेशले बदर गर्नुपर्ने र उक्त जग्गामा कुनै किसिमको हस्तक्षेप नगर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेश जारी गर्नुपर्ने

अवस्था विद्यमान नदेखिने । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : शिवप्रसाद पराजुली

कम्प्युटर : उत्तरमान राई

इति संवत् २०७६ साल जेठ १ गते रोज ४ शुभम् ।

१३

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७३-WO-०१८९, उत्प्रेषण, योगेन्द्र साहसमेत वि. नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

नेपाली नागरिकले वंशजका नाताले र जन्मका आधारमा प्राप्त गर्ने नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा र अङ्गीकृत नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा तीन पुस्ते उल्लेख गर्दा नागरिकता प्राप्त गर्न इन्जटिल हुने र तीन पुस्ते खुलाउन नसक्दा नागरिकता प्राप्त गर्न नै कठिनाइ हुने अवस्था आउन सक्ने सम्भावनालाई पनि विचार गर्नुपर्ने हुन्छ । नागरिकता र अन्य लिखतहरूलाई एकै श्रेणीमा राखी नागरिकतामा समेत तीन पुस्ते खुलाउनुपर्ने गरी व्यवस्था गर्नु उपयुक्त नदेखिने । बाबु वा आमाको नामबाट नागरिकता प्राप्त गर्ने विषय नेपालको संविधानबाट प्रत्याभूत भइसकेको परिप्रेक्ष्यमा नागरिकताको प्रमाणपत्रमा तीन पुस्ते खुलाउनुपर्ने भन्ने विषय नेपालको संविधान, नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ र नेपाल नागरिकता नियमावली, २०६३ को समेत प्रतिकूल देखिएकाले निवेदकको माग औचित्यपूर्ण र व्यावहारिक नहुँदा नेपाली नागरिकले प्राप्त गर्ने नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा नागरिकतासम्बन्धी ऐन र नियमावलीमा भएको व्यवस्थाबमोजिम गर्दा नै नागरिकता प्राप्तिमा सहज हुने देखिएकोले नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा तीन पुस्ते खुलाउन लगाउन सरकारका नाउँमा उत्प्रेषण, परमादेशको आदेश जारी गरिपाउँ

भन्ने निवेदकको माग दाबी कानूनसम्मत नदेखिने ।

अतः नेपालको संविधान, नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ र नेपाल नागरिकता नियमावली, २०६३ मा नै नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा तीन पुस्ते उल्लेख गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था नभएको हुँदा नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रमा तीन पुस्ते उल्लेख गरिपाउँ भन्ने निवेदन मागदाबी उचित नभएको साथै उपर्युक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम निवेदकहरूको नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गर्ने संवैधानिक र कानूनी हक कहींकतै हनन भएकोसमेत नदेखिएकाले उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्न मिलेन, रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : ध्रुवबहादुर कुँवर

कम्प्युटर : हर्कमाया राई

इति संवत् २०७७ साल माघ ४ गते रोज १ शुभम् ।

१४

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-CR-१५३५, जबरजस्ती करणी, शिशिर बुढामगर वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादीले जाहेरी दरखास्त र जाहेरवालाको बकपत्रलगायत अन्य व्यक्तिको भनाइ एकआपसमा बाझिएको अवस्था छ भनी पुनरावेदनमा उल्लेख गरेकोमा प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरले पीडित परिवर्तित नाम म्याग्दी ग लाई जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने पीडितको आमा परिवर्तित नाम म्याग्दी ग(१) ले दिएको किटानी जाहेरी र निजले मौकामा घटना विवरण कागज गर्दा प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरले आफ्नो छोरी परिवर्तित नाम म्याग्दी ग लाई जबरजस्ती करणी गरेको भनी उल्लेख गरी सो बेहोरालाई समर्थन एवं पुष्टि गरी अदालतमा आई बकपत्र गरेको देखिन्छ । जाहेरवालाको भनाइ पीडितको मौकाको कागज र निज पीडितले अदालतमा गरेको बकपत्र, घटना विवरण एवं

वस्तुस्थितिका मानिसहरूको कागज बेहोरासमेतबाट पुष्टि भइरहेको देखिन्छ । प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरले अदालतमा बयान गर्दा इन्कारी भई बयान गरेको भए तापनि अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा मादक पदार्थ सेवन गरेको कारण नसाको सुरमा जबरजस्ती करणी गरेको हुन सक्दछु भनी कसुरमा साबिती भई गरेको बयान तथा पीडित परिवर्तित नाम म्याग्दी ग को स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनमा HYMEN RUPTURED कन्याजाली 1 O'clock position मा च्यालिएको भन्नेसमेत देखिएको, Brief History of the incident as stated by examinee, she was called to yard near her house and did sexual intercourse भन्नेसमेत उल्लेख भएको तथा स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने डाक्टर तिलक गौतमले पीडितको जाँच गर्दा यौनाङ्गमा घाउ, चोट देखिएको, कन्याजाली 1 O'clock position मा च्यालिएको भनी गरेको बकपत्रसमेतबाट प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरले ६ वर्षकी नाबालिका पीडित परिवर्तित नाम म्याग्दी ग लाई जबरजस्ती करणी गरी आरोपित कसुर गरेको पुष्टि भइरहेको देखिँदा अभियोग मागदाबीबाट सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

वर्ष ६ की नाबालिका पीडित परिवर्तित नाम म्याग्दी ग लाई प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरले अभियोगबमोजिम जबरजस्ती करणी गरेको तथ्य मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट पुष्टि भएको देखिँदा उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासबाट निज प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद र ऐ.१० नं. बमोजिम प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) क्षतिपूर्तिसमेत भरी पाउने ठहर्‍याई गरेको फैसलालाई

अन्यथा मान्न मिल्ने नदेखिने ।

प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरले अभियोग मागदाबीबमोजिम मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणी महलको १ र ३(१) नं. बमोजिमको कसुर अपराध गरेको देखिँदा सुरु म्याग्दी जिल्ला अदालतबाट मिति २०७५।०१।१० मा भएको फैसला सदर गरी उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासबाट निज प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबी बमोजिम मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद र ऐ.१० नं. बमोजिम प्रतिवादीबाट पीडितलाई रु.१,००,०००।- (एक लाख रुपैयाँ) क्षतिपूर्तिसमेत भराई पाउने ठहर्‍याई मिति २०७५।०८।०३ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने । पुनरावेदक प्रतिवादी शिशिर बुढा मगरको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : मञ्जु शर्मा

कम्प्युटर : हर्कमाया राई

इति संवत् २०७७ साल पौष १९ गते रोज १ शुभम् ।

१५

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-CR-०८६९, भ्रष्टाचार (शैक्षिक योग्यताको नक्कली प्रमाणपत्र), नेपाल सरकार वि. सोहनकुमार रौनियार

प्रतिवादीले पेस गरेको आइ.ए.को लब्धाङ्कपत्रमा सन् १९८४ र चारित्रिक प्रमाणपत्रमा सन् १९८७ उल्लेख भएको देखियो । प्रस्तुत मुद्दाको अनुसन्धानको सिलसिलामा उक्त लब्धाङ्कपत्र सत्यापन (Verification) का लागि पठाउँदा वर्ष १९८४ को अनुक्रमाङ्क नं.६०१११ प्राप्ताङ्क ३७८ श्रेणी तृतीयसँग Not Verified भनी लेखी आए पनि विशेष अदालतको आदेशानुसार पुनः सत्यापन (Verification) का लागि पठाएकोमा परीक्षा

वर्ष १९८७ को विवरणमा प्रतिवादीको प्रमाण-पत्र Verified भन्ने उल्लेख भई आएको पाइयो । साथै प्रतिवादी सोहनकुमार रौनियारले भारत विहारको पूर्णिया जिल्लाअन्तर्गत फारविसगंज कलेजबाट सन् १९८५-१९८७ सम्म आई.ए. प्राइभेट अध्ययन गरेकोमा कलेजको गल्तीले गर्दा मार्कसिटमा वर्ष १९८४ उल्लेख हुन गएको हो भन्ने कुरा प्रतिवादीको बयानबाट समेत देखिएको छ । यसरी प्रतिवादीको आई.ए.को प्रमाणपत्र नक्कली हो भन्ने तथ्य वादी पक्षले पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा प्रतिवादीलाई आरोप दाबीबमोजिम भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९ को दफा १६(१) बमोजिम कसुरदार कायम गरी सजाय गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रतिवादीलाई सफाइ दिने गरी भएको विशेष अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने ।

प्रतिवादी सोहनकुमार रौनियारले आरोप दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याई विशेष अदालत, काठमाडौँबाट मिति २०७५।२।१८ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने । प्रतिवादीलाई आरोप दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : भगवती शर्मा ढुंगाना

कम्प्युटर : हर्कमाया राई

इति संवत् २०७७ साल असार ३ गते रोज ४शुभम् ।

इजलास नं. ३

१६

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ, ०७२-CI-१०६२, मोही लगत कट्टा, रामलखन बरडिया यादव वि. कमला कुमारी शर्मा जिल्ला सप्तरी त्रिकौल गा.वि.स. वडा

नं. ६क कि.नं. १३३ मध्ये ०-१-१३१/२ जग्गा फूलकुमारीबाट अजमैन देवी यादवले र.नं. ४१८७ मिति २०४०/१/१५ मा खरिद गरेको र खरिद गर्दाको अवस्थामा मोहीको नामथर वतनमा अनुपलाल सुतिहार भन्ने उल्लेख भएको मिसिल संलग्न राजीनामाको प्रतिलिपिबाट देखियो । त्यस्तै पुनरावेदक र साबिक जग्गाधनीले मोही लगत कट्टा गरिपाउँ भनी कुनै कारबाही गरेको भन्नेसमेत मिसिल सामेल प्रमाणबाट देखिँदैन । यसबाट दाबीको जग्गामा प्रतिवादीका पिता मोही भएकोमा विवाद नदेखिने ।

पुनरावेदक वादीले २०४० सालमा आफूले विवादित जग्गा खरिद गर्दाको समयमा नै उक्त जग्गामा घरहरू रहेको र आफूले उक्त घरवासको जग्गा खरिद गरी सोही जग्गामा बसोबाससमेत गरेको भनी दाबी लिएको देखिन्छ । तर निज वादीले २०४० सालमा उक्त विवादित जग्गा खरिद गर्दाको राजीनामा हेर्दा घरवासको जग्गा भन्ने उल्लेख नभई जग्गा भन्ने मात्र उल्लेख भएबाट निज वादीको जिकिर युक्तिसङ्गत र तर्कपूर्ण रहेको देखिँदैन । यसबाट वादीले उक्त विवादित जग्गा खरिद गरिसकेपछि मात्र घर निर्माण गरेको पुष्टि हुन आयो । पुनरावेदकले आफूले खरिद गरेर लिइसकेपछि घर बनाएर बसेको अवस्थामा घरबारीको जग्गा भनी अर्थ गर्न मिल्ने पनि नहुने ।

पुनरावेदक वादीले गाउँ सर्जमिनबाट समेत वादीले २५ वर्ष अगाडि नै घर बनाई रूख विरूवा लगाई भोगी आएको भन्ने देखिएको र नक्सा मुचुल्काबाट समेत सोही बेहोरा उल्लेख भएको अवस्थामा विवादित जग्गामा लामो समयदेखि मोहीको जग्गा नजोतेमा मोही लगत कट्टा गर्ने व्यवस्था रहेको भन्ने जिकिर लिए तापनि भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २९ मा मोहियानी हकको समाप्ति सम्बन्धमा र २९क. मा मोही निष्काशन गर्ने हदम्याद सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था

रहेको देखिएबाट स्वतः मोहियानी हक समाप्त हुने नभई हदम्यादभित्र जग्गाधनीले उजुर गरेको अवस्थामा सो कुरा पुष्टि हुन आएमा मात्र मोहियानी हक समाप्त हुने देखिने ।

पुनरावेदकले प्रतिवादीले विवादित जग्गा जोतभोग गरेको र कुत बुझाएको भन्ने प्रमाण देखाउन नसकेकाले निज मोही नरहेको भने पनि एक पटक विधिवत् रूपमा मोही कायम भएको अवस्थामा निजलाई विधिवत् रूपमै नहटाएसम्म मोही रहिरहने नै हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दा पुनरावेदकले मोही लगत कट्टा गरिपाउँ भनी दिएको अवस्थामा निज मोही लगत नरहेको भन्ने पुष्टि गर्ने जिम्मा पनि निजको नै हुने हुन्छ । विवादित कि.नं. ३८० को जग्गामा प्रतिवादीको पिता मोही रही मोहीको प्रमाणपत्रसमेत प्राप्त गरेको अवस्थामा उक्त मोही हटाई पाउँ भनी वादीले कहींकतै उजुरबाजुर गरेको नदेखिने । निर्विवाद रूपमा प्रतिवादीको बुबा अनुपलाल सुतिहार मोही रहेको र कानूनबमोजिम मोहीको लगत कट्टा नभएको अवस्थामा यी प्रतिवादी मोही नै होइनन् भन्ने अधिकार यी पुनरावेदकलाई नहुने । बुबा मोही रहेको र सोअनुसार नै निजको मृत्युपश्चात् यी प्रतिवादी हकदार भइरहेकोमा मोहियानी हक लाग्ने जग्गा खरिद गरेकै आधारमा यी वादीले प्रतिवादीको मोहियानी हकको वैधानिकतामाथि उजुर गर्ने हक प्राप्त भएको नहुने ।

अतः प्रत्यर्थी प्रतिवादी महानारायण सुतिहारका बाबु अनुपलाल सुतिहार विवादित कि.नं. ३८० को जग्गाको मोही भएको र सोका आधारमा छोरा महानारायण सुतिहारका नाउँमा मोहियानी हक कायम हुने नै हुँदा पुनरावेदक वादीले मोही लगत कट्टा हुनुपर्ने भनी दिएको दाबीबमोजिम सुरु भूमिसुधार कार्यालय, सप्तरीबाट भएको फैसला उल्टी गरी पुनरावेदक प्रतिवादीको जिकिरबमोजिम मोही लगत कट्टा नहुने

ठहराएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७९/११/२६ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत:- विष्णुप्रसाद आचार्य

इति संवत् २०७४ साल मङ्सिर २२ गते रोज ६ शुभम्

- ०७२-CI-१०६१, मोही बेदखली, रामलखन बरडिया यादव वि. कमलाकुमारी शर्मा
- ०७२-CI-१०६०, मोही नामसारी, रामलखन बरडिया यादव वि. कमलाकुमारी शर्मा

१७

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-RB-०६५३, बैंकिङ कसुर, नेपाल सरकार वि. रामबाबु चौधरी

जाहेरवालालाई चेक काटी दिनुभन्दा अगाडिदेखि नै प्रतिवादी र जाहेरवालाबिच लेनदेन कारोबार रहेको देखिएको छ । आफ्नो लेना रकम रु.१,३०,५०,०००।- बापत यी जाहेरवालाले रु.१,३०,०००००।- (एक करोड तिस लाख) रकम दरका पहिला प्रतिवादीबाट र पछि प्रतिवादीकी श्रीमतीबाट दोहोरो तमसुक कागज गराई लिएको देखिएको अवस्थामा सोही लेना रकमका लागि प्रतिवादीसँग जाहेरवालाले चेक लिएको भन्ने जाहेरवालाको अदालतको बकपत्रसमेतबाट देखिएको छ । जाहेरवालाले आफ्नो लेना असुलीको लागि पहिलो विकल्पको रूपमा प्रतिवादीसँग कागज गराएको र दोस्रो विकल्पको रूपमा चेक अनादरको जाहेरी दरखास्त दिएको देखिएको अवस्थामा तमसुक कागज फिर्ता गरेको वा फट्टा गरेको नदेखिएकोले निजले पहिलो विकल्पको परित्याग गरिनसकेको अवस्थामा उच्च अदालत पाटन हेटौँडा इजलासबाट जाहेरवालाको बिगो तमसुक कागजबाट कानूनबमोजिम भराई लिन

पाउने देखिएकोले प्रस्तुत मुद्दाबाट भराई दिइरहन नपर्ने ठहर्‍याई भएको फैसला मनासिब रहेको ।

जाहेरवाला विश्वबन्धु घिमिरेले प्रतिवादीबाट कपाली तमसुक कागज गराई लिएको देखिएकोले प्रतिवादी रामबाबु चौधरीलाई बैङ्किङ (कसुर तथा सजाय) ऐन, २०६४ (पहिलो संशोधन) को दफा ३ (ग) को कसुरमा दफा १५(१) बमोजिम १ (एक) महिना १५ (पन्ध्र) दिन कैद र दाबीको बिगो रूपैयाँ रु.१,३०,५०,०००।- (एक करोड तिस लाख पचास हजार रूपैयाँ) जरिवाना भई जाहेरवालाको बिगोको हकमा कपाली तमसुकबाट कानूनबमोजिम भरी पाउने हुँदा प्रस्तुत मुद्दाबाट भराई दिइरहनु नपर्नेसमेत ठहर्‍याई उच्च अदालत पाटन, हेटौँडा इजलासबाट मिति २०७५।८।१२ मा भएको फैसला मनासिब हुँदा सदर हुने ठहर्छ । बिगो नभराएको हकमा उक्त फैसला कानूनी त्रुटिपूर्ण भएकोले बदर गरी दाबीबमोजिमको बिगो प्रतिवादीबाट जाहेरवलालाई भराइपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: ऋतबहादुर पुलामी मगर
कम्प्युटर : रवि दुवाल

इति संवत् २०७६ साल चैत्र ३ गते रोज २ शुभम् ।

१८

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७५-CR-१३५९, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, बुद्धिमान तामाङ वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीले आफूलाई लागेको अभियोगका सम्बन्धमा कसुर गरेको स्वीकार गरे तापनि सो कसुरका सम्बन्धमा प्रमाण जुटाउन अन्य अभियुक्त वा त्यसको गिरोह वा मतियार पक्राउ गर्न प्रहरी, सरकारी वकिल वा अदालतलाई सघाउ पुऱ्याएको भन्ने देखिँदैन । अभियोगपत्र पेस गर्दाको अवस्थामा नै

यी अभियुक्तले यसरी अपराधको सम्बन्धमा सहयोग गरेको हो भनी कैद छुटको माग गरी पेस गरेको पनि देखिँदैन । अभियोजन पक्षबाट यस किसिमको माग दाबी नभएको र निजको भूमिका सहयोगी रहेकोसमेत नदेखिको अवस्थामा सजायमा छुट हुनुपर्ने हो भनी यी पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर युक्तिसङ्गत तथा मनासिब नदेखिँदा निजको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

सुरु नुवाकोट जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी भई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ को कसुरमा प्रतिवादीलाई सोही ऐनको दफा १५(१)(क) बमोजिम २० वर्ष कैद र रु.२,००,०००।- जरिवाना हुने र उक्त ऐनको दफा १७ बमोजिम पीडितले प्रतिवादीबाट रु.१२५,०००।- क्षतिपूर्तिसमेत भराई लिन पाउने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७२।५।१५ को फैसला कानूनसम्मत भई मिलेको देखिँदा सदर हुने । पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: शोभाकर खरेल

कम्प्युटर : रवि दुवाल

इति संवत् २०७७ साल असार २४ गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं.४

१९

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७६-WH-०३१५, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, पूर्णबहादुर पुन मगर वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय, प्युठानसमेत

बन्दीप्रत्यक्षीकरणको मुख्य उद्देश्य गैरकानूनी थुनामा रहेको बन्दीलाई सो गैरकानूनी थुनाबाट

मुक्त गर्नु हो । अर्थात् बन्दीलाई थुनामा राख्नुको कानूनसङ्गत आधार र अवस्था नदेखिएको अवस्थामा बन्दीलाई त्यस्तो थुनाबाट मुक्त गर्ने आदेश गर्नु नै बन्दीप्रत्यक्षीकरणको उद्देश्य हो । गैरकानूनी रूपमा थुनामा राखिएको अवस्थामा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

रिट निवेदक यंकबहादुर पुन मगरतर्फका विद्वान् अधिवक्ता श्री चिरञ्जीवी ढकालले बहसको क्रममा निज रिट निवेदक यंकबहादुर पुन मगरले मिति २०७६।१२।२४ मा ३,०००/- रूपैयाँ धरौटी बुझाई साधारण तारेखमा बसेको अवस्था छ भनी बहस गर्नुभएको छ । त्यसैगरी रिट निवेदकतर्फबाट नै रहनुभएका विद्वान् वरिष्ठ अधिवक्ता श्री एकराज भण्डारीले मिसिल संलग्न पेस गर्नुभएको मिति २०७७।२।२७ को निवेदनमा “रिट निवेदक यंकबहादुर पुन मगर निवेदनमा उल्लेख भएअनुसारको हिरासतमा हाल नभएको, निज यसअघि नै हिरासतबाट छुटिसकेको” भनी उल्लेख गर्नुभएको छ । यसरी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी गैरकानूनी थुनाबाट मुक्त गरिपाउँ भन्ने रिट निवेदकको माग भएकोमा निवेदनमा बन्दी भनी उल्लेख भएका यंकबहादुर पुन मगर थुनाबाट मुक्त भइसकेकोले बन्दीलाई थुनाबाट मुक्त गर्नुपर्ने स्थितिको विद्यमानता नरहने ।

रिट निवेदक यंकबहादुर पुन मगर मिति २०७६।१२।२४ मा ३,०००/- रूपैयाँ धरौटी बुझाई साधारण तारेखमा छुटी थुनाबाट मुक्त भइसकेको हुँदा अब बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिरहनुपर्ने अवस्था र औचित्य नरहने । अतः प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृतः कल्याण खड्का

इति संवत् २०७७ साल जेष्ठ २७ गते रोज ३ शुभम् ।

२०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७४-CR-०९१२, जबरजस्ती करणी, श्याम चौधरी वि. नेपाल सरकार

प्रस्तुत वारदातमा प्रतिवादी आरोपित कसुरमा इन्कार रहे पनि मौकाको जाहेरी समर्थित हुने गरी जाहेरवालीले अदालतमा गरेको बकपत्र, पीडित परिसर-३ ले मौकामा गरेको कागज तथा प्रतिवादीउपर गरेको सनाखत कागज, घटना विवरण कागजका व्यक्तिको भनाइ, पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन तथा पीडितको शारीरिक परीक्षण गर्ने चिकित्सकको बकपत्रलगायतका मिसिल संलग्न तथ्य, प्रमाण र कागजबाट प्रतिवादी श्याम चौधरीले पाँच वर्षकी पीडित परिवर्तित नाम परिसर-३ माथि जबरजस्ती करणीको कार्य गरेको पुष्टि भएको देखिँदा साबिक मुलुकी ऐन, २०२० को जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. ले, “दश वर्षभन्दा मुनिकी बालिका भए दश वर्षदेखि पन्ध्र वर्षसम्म कैद सजाय हुने छ” भनी भएको कानूनी व्यवस्थाबमोजिम निज प्रतिवादीलाई दश वर्ष कैद सजाय हुने र निज प्रतिवादीबाट पीडितले पचास हजार रूपैयाँ क्षतिपूर्तिबापत भराई लिन पाउने ठहर्‍याई उच्च अदालत पाटनबाट भएको फैसला मिलेकै देखिन्छ । प्रतिवादीको समग्र पुनरावेदन जिकिर र पीडित परिवर्तित नाम परिसर-३ लाई अदालतबाट पटकपटक आदेश गर्दासमेत वादी पक्षले उपस्थित गराउन नसकेको भनी यस अदालतबाट प्रत्यर्थी झिकाउन आदेश हुँदा लिइएको आधारसँग निजकी आमाले गरेको बकपत्रलगायतका मिसिल संलग्न समग्र मुद्दाको तथ्य, आधार र प्रमाणसमेतका कारणबाट सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी श्याम चौधरीलाई मुलुकी ऐन,

जबरजस्ती करणीको महलको ३(१) नं. बमोजिम दश वर्ष कैद हुने र प्रतिवादीबाट पीडितले पचास हजार रुपैयाँ क्षतिपूर्तिबापत भराई लिन पाउने ठहर्‍याएको सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।०१।२१ मा भएको फैसला सदर हुने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७३।०७।०८ मा भएको फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: हेमा पाण्डे

कम्प्युटर: देवीमाया खतिवडा (देविना)

इति संवत् २०७७ साल कार्तिक २८ गते रोज ६ शुभम् ।

२१

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७५-CR-१२५९, जबरजस्ती करणी, इन्द्रकुमार भन्ने इन्द्र लिम्बू वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी ओसी भन्ने इन्द्र लिम्बूले वर्ष १२ की पीडित परिवर्तित नाम ए(ढ) लाई जबरजस्ती करणी गरेको पुष्टि भएकाले उक्त वारदातको मितिमा निज प्रतिवादीको उमेर १७ वर्ष रहेकोले निजलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) नं. बमोजिम आठ वर्षको कैद सजाय र पीडितले प्रतिवादीबाट रु.१०,०००।- (दश हजार) क्षतिपूर्ति भरी पाउने ठहर गरेको उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासको मिति २०७३।०९।२५ को फैसला अन्यथा नदेखिने ।

वारदातको मितिमा निज प्रतिवादीको उमेर १७ वर्ष भन्ने देखिन आएकोमा साबिक बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०४८ ले दफा २(ख) मा “बालक भन्नाले सोह्र वर्षको उमेर पूरा नगरेको बालबालिका सम्झनुपर्छ” भनी परिभाषा गरे तापनि हाल प्रचलित बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ ले दफा २(अ) मा “बालबालिका भन्नाले अठार वर्ष उमेर पूरा नगरेको व्यक्ति सम्झनुपर्छ” भनी परिभाषा गरेको हुनाले मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४५

को उपदफा ४ मा “सोह्र वर्ष वा सोह्र वर्षभन्दा माथि र अठार वर्षभन्दा कम उमेरको व्यक्तिले कुनै कसुर गरेमा निजलाई उमेर पुगेको व्यक्तिलाई कानूनबमोजिम हुने सजायको दुई तिहाइ सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ । त्यसैगरी, बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६ को उपदफा ४ मा समेत “सोह्र वर्ष वा सोभन्दा माथि र अठार वर्ष वा सोभन्दा कम बालबालिकाले कुनै कसुरजन्य कार्य गरेको भए निजलाई कानूनबमोजिम उमेर पुगेको व्यक्तिलाई हुने सजायको दुई तिहाइ सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । साथै, केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा २(ख) मा “...कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ” भन्नेसमेत कानूनी व्यवस्था रहेकोले निज प्रतिवादीलाई आठ वर्ष कैद गर्न कानूनतः नमिल्ने भई सो आठ वर्ष कैदको दुई तिहाइ अर्थात् ५ वर्ष ४ महिना मात्र कैद सजाय गर्नुपर्ने ।

पीडितले प्रतिवादीबाट भरी पाउने क्षतिपूर्तिको सम्बन्धमा विचार गर्दा, अवधारणागतरूपमा क्षतिपूर्तिसम्बन्धी कानूनी व्यवस्था पीडितको न्यायिक हकको सम्बन्धमा बनेको व्यवस्था भएकोले कैद सजायभन्दा फरक विषय हो । बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६ ले बालबालिकालाई हुने सजायसम्बन्धी केही छुटको व्यवस्था गरे तापनि नाबालक प्रतिवादीले पीडितलाई भराउनुपर्ने क्षतिपूर्तिको सम्बन्धमा छुट हुने कानूनी व्यवस्था गरेको पाइँदैन । प्रस्तुत मुद्दाको पीडित पनि नाबालक रहेको हुनाले बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा २५(घ) मा पीडकबाट मनासिब माफिकको क्षतिपूर्ति भराई पाउने अधिकार पीडित बालबालिकाको

अधिकार हुने भनी कानूनी व्यवस्था रहेको छ । साथै, यस अदालतबाट नेपाल सरकार विरुद्ध पवनकुमार यादवसमेत भएको जबरजस्ती करणी मुद्दामा (ने.का.प.२०६७ अङ्क ११ नि.नं. ८४९४) “बालबालिकासम्बन्धी ऐनको व्यवस्थाले नाबालक कसुरदारलाई सजायमा केही छुट दिएकै आधारमा जबरजस्ती करणीको अपराधमा पीडित हुने बालिकाले पाउने मनासिब क्षतिपूर्तिको हकमा समेत छुट पाउने भनी सो कानूनी व्यवस्थाको सङ्कुचित अर्थ गर्दा बालबालिकाको अधिकारमा सङ्कुचन आउने अवस्था देखिने ।” भनी न्यायिक व्याख्यासमेत भएको हुँदा प्रतिवादीलाई कैद सजायमा भएको दुई तिहाइ छुट क्षतिपूर्तिको हकमा पनि लागु हुने अवस्था देखिएन । प्रतिवादीबाट पीडित परिवर्तित नाम ए(ढ) लाई रु.१०,०००।- (दश हजार) क्षतिपूर्ति भराउने गरी भएको फैसलासमेत मिलेकै देखिने ।

प्रतिवादी इन्द्र लिम्बूले पीडित परिवर्तित नाम ए(ढ) लाई जबरजस्ती करणी गरेकोले वारदातको मितिमा निज प्रतिवादीको उमेर १७ वर्ष रहेकोले निजलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ३(२) नं. बमोजिम आठ वर्ष कैद सजाय र पीडितलाई प्रतिवादीबाट रु.१०,०००।- क्षतिपूर्तिबापत भराई पाउने ठहर गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७३।०९।२५ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । उक्त फैसला सदर भए तापनि वारदात हुँदाको मितिमा पुनरावेदक प्रतिवादी इन्द्र लिम्बू हाल प्रचलित कानूनी व्यवस्थाअनुसार नाबालक देखिएकोले निजलाई मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४५ को उपदफा ४, बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६ को उपदफा ४ तथा केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को

३९ को उपदफा २(ख) बमोजिम उक्त ठहर भएको आठ वर्षको कैद सजायको दुई तिहाइ अर्थात् ५ वर्ष ४ महिना कैद सजाय मात्र हुने ।

इजलास अधिकृत : मनिता गुरूङ
कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७७ साल पौष १२ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं.५

२२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री उम्बरबहादुर शाही, ०७४-CR-०४७१, जबरजस्ती करणी, किशोर बस्नेत वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी किसोर बस्नेतले मेरी छोरी वर्ष ७ की कालीमाटी (क-४) लाई तिम्रो आमा खोज्न जाऊँ भनी घरबाट जंगलमा लगी जबरजस्ती करणी गरेको हुँदा कानूनबमोजिम हदैसम्मको सजाय गरिपाऊँ भन्ने किटानी जाहेरी परेको देखियो । पीडित कालीमाटी (क-४) ले अनुसन्धानमा कागज गर्दा ममीलाई बोलाउन जाऊँ भनी किशोर बस्नेतले जङ्गलमा लगी जाकेट ओछ्याई मलाई उत्तानो पारी र आफू घोप्टो परी मेरो सु गर्ने ठाउँमा अङ्कलको सु गर्नेले घोचेको भनी लेखाएको र अदालतमा बकपत्र गर्दासमेत प्रतिवादीले नराम्रो काम गरेको भनी सो बेहोरालाई पुष्टि हुने गरी लेखाएको पाइयो । अनुसन्धानको क्रममा भएको कागज अदालतमा आई बकपत्र गरिदिएका खण्डमा मात्र प्रमाणमा लिनुपर्नेमा सोविपरीत पीडितले सबै कुराको जवाफ नदिएकोमा प्रमाणमा लिएको मिलेन भनी पुनरावेदन लेखमा प्रतिवादीले लेखाएको देखिन्छ । प्रतिवादीले मेरो लुगा खोलेर नराम्रो काम गऱ्यो भनेर लेखाएको स्थितिमा सात वर्षकी पीडितले अदालतमा बयान गर्दा अनुसन्धानकर्तासमक्ष व्यक्त

गरेका शब्दहरू हुबहु उच्चारण गर्न सक्नुपर्ने भनी अनुमान गर्न नमिल्ने र अङ्कलले नराम्रो काम गरेको भनी व्यक्त गरेपछि निजले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष व्यक्त गरेको कुरा र अदालतमा व्यक्त गरेको कुरालाई अन्यथा भयो भनी मान्न सकिने अवस्था नदेखिने।

कसुर गरेमा पीडितले सिलसिलाबद्ध रूपमा अनुसन्धानको क्रममा कागज गर्दा खुलाइदिएको तथा सो बेहोरालाई पुष्टि गर्ने गरी अदालतमा बकपत्र गरेको अवस्था छ। यस अवस्थामा प्रतिवादीले सो बेहोरालाई अन्यथा प्रमाणित हुने गरी वस्तुनिष्ठ प्रमाण पेस गर्न नसकेको अवस्थामा पीडितको भनाइलाई प्रमाणमा लिनुपर्ने हुने।

अदालतमा उपस्थित भई प्रतिवादीले मैले कसुर गरेको होइन भनी बयान गरेको देखिए तापनि प्रतिवादीले पीडितको परिवारलाई डेढ वर्ष अगाडिदेखि चिनेको, घरमा आउजाउ गर्ने गरेकोमा मिति २०६९।१२।१० गते दिउँसो पीडितको घर जाँदा पीडितको आमा घरमा नभएको हुँदा हिँड् ममीलाई बोलाएर ल्याउँ भनी पीडितलाई लिएर नजिकैको जङ्गलमा गएको र जाकेट ओछ्याएर करणी गरेको भन्ने कुरा अनुसन्धानको क्रममा बयानमा लेखाइ पीडितको भनाइलाई समर्थन गरेको पाइयो। यी प्रतिवादीउपर परेको किटानी जाहेरी, मौकामा कागज गर्ने मानिसहरूले गरेको कागज र अदालतमा उपस्थित भई गरेको बकपत्र, पीडक प्रतिवादीलाई चिनी अङ्कलको सु गर्नेले मेरो सु गर्नेमा घोचेको भन्ने पीडितको मौकाको कागज तथा अदालतमा उपस्थित भई गरेको बकपत्र, पीडितको शारीरिक परीक्षण प्रतिवेदन तथा प्रतिवादीले पीडितलाई कोठाबाट लगेको देख्ने मौकामा कागज गर्ने सुपराम रानामगरको भनाइ, पीडित घरमा फेला नपरेको र करिब २ घण्टापछि कोठामा सुतिरहेको अवस्थामा

भेटेको भन्ने पीडितकी आमाको बकपत्रसमेतका मालाकार घटनाबाट वारदातमा यी प्रतिवादी कसुरदार भएको पुष्टि हुने।

अतः उल्लिखित आधार प्रमाणबाट प्रतिवादी किशोर बस्नेतलाई अभियोग दाबीअनुसार मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको १ र ३(१)नं. को कसुरमा ऐ. ३(१) नं. बमोजिम १२ वर्ष कैद र रु.३,००,०००/- (तीन लाख) क्षतिपूर्ति भराइदिने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१/६/२८ मा भएको फैसला सदर हुने गरी भएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७३।१२।७ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : रुद्रप्रसाद अर्याल

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल माघ १४ गते रोज ३ शुभम्।

२३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७२-CR-०७९६, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, सुनिता घर्ती वि. नेपाल सरकार

पीडित जाहेरवालीहरूमध्ये परिवर्तित नाम सुजिता कुमारी र परिवर्तित नाम सुमीले सुरु अदालतसमक्ष गरेको बकपत्रबाट प्रतिवादी निर्दोष देखिएको अवस्था हुँदा आरोपित कसुरबाट सफाई पाउँ भनी प्रतिवादी सुनिता घर्तीले पुनरावेदन जिकिर लिएको देखिन्छ। पीडित जाहेरवाली सुजिता कुमारी र सुमीको जाहेरी दरखास्त र बयान सम्बन्धमा गरेको बकपत्रको स.ज.५ मा "मिति २०७०।१२।२७ गतेको जाहेरी दरखास्तको बेहोरा संयुक्त भएको र सहीछाप हाम्रो रहेको र मौकाको बयानको बेहोरा र सहीछाप हाम्रो हो" भन्ने उल्लेख गरेको देखिन्छ। निखिल भन्ने मानिसले बिक्रीको लागि हामी

दुई जना र सुनिता घर्तीलाई समेत फसाएको, नेपाल भारत सीमा कृष्णनगरमा चिया नास्ता खाँदा साथी संस्थाका महिला कर्मचारीहरूले सोधपुछ गर्दा सुनिता घर्ती नभागेको, हामीलाई सुनिताले नफकाएको र नल्याएको, निखिलले भारत लखनउमा विवाहमा जाने र मिलेसम्म उतैबाट दक्षिण अफ्रिका विदेश जाने हो भनी फकाएको, सुनिता निर्दोषी रहेको भन्ने पीडित जाहेरवालीहरू सुजिता कुमारी र सुमीको बकपत्र रहेको देखिन्छ । प्रमाणबाट निखिलसँगको सरसल्लाहमा प्रतिवादी सुनिता घर्तीले पीडित जाहेरवालीहरूलाई विदेश जानको लागि कृष्णनगरसम्म लिई गएको र निज प्रतिवादी सुनिता घर्तीले यात्राका क्रममा बसको टिकट र खानाको खर्च तिरेको तथ्यसमेत खुल्न आएको देखिन्छ । प्रतिवादी सुनिता घर्तीले अदालतसमक्ष बयान गर्दा पीडित जाहेरवालीहरूलाई नचिनेको भनी बयान गरे तापनि काठमाडौँदेखि कृष्णनगरसम्म बसको टिकट र खाना खर्च बेहोरेर लैजानुपर्ने उचित कारण खुलाउन सकेको देखिएन । दक्षिण अफ्रिका पठाउने सम्बन्धमा यी प्रतिवादी र निखिल भन्ने व्यक्तिका बिच कुरा भएको र निखिलले प्रतिवादी सुनिता घर्तीलाई रु.३०,०००/- पीडित महिलालाई लखनउ पुऱ्याई दिएबापत दिने भनेको रकममध्ये रु.२५,०००/- दिएको भन्ने तथ्यसमेत प्रतिवादी सुनिता घर्तीले अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयानमा स्वीकार गरेको पाइयो । जाहेरवालीहरूको बस भाडा तथा खाना खर्च बेहोरी निजहरूलाई लखनउ लैजानुपर्ने अन्यथा प्रयोजन प्रतिवादी सुनिता घर्तीले उल्लेख गर्न सकेको नपाइने ।

पीडित जाहेरवालीहरूलाई बिक्री गर्ने उद्देश्यले प्रतिवादी सुनिता घर्तीले सँग साथमा लिई गएको भन्ने अभियोग दाबीतर्फ विचार गर्दा सुरु जाहेरीमा बेचबिखनको लागि लगेको भनी शंका गरेकोबाहेक अन्य

कुनै पनि कागज प्रमाणबाट सो तथ्य समर्थित भएको पाइएन । जाहेरवाली पीडितले गरेको बकपत्रसमेतबाट बिक्री गर्न लगेको भन्ने तथ्य समर्थित भएको देखिँदैन । यस अवस्थामा केवल सुरु जाहेरीमा शंकासम्म व्यक्त गरेको कुराका आधारमा बिक्रीका लागि लैजाने कार्य गरेको भनी ठहर गर्नु न्यायोचित नहुने ।

पीडितलाई निखिल नाम गरेका व्यक्तिले भनेअनुसार प्रतिवादी सुनिता घर्तीले काठमाडौँदेखि कपिलवस्तु कृष्णनगरसम्म गाडी भाडा र खाना खर्चसमेत बेहोरेको र साथसाथै लिई गएको देखिएको छ । सोबापत प्रतिवादी सुनिता घर्तीले निखिल भन्ने मानिसबाट रु.२५,०००/- लिएको भन्नेसमेत देखिन्छ । पीडित महिलालाई अफ्रिका पठाउने कुरा भएको तथ्यसमेत खुल्न आएको छ । जाहेरवालीहरूमध्येकी परिवर्तित नाम सुमी पहिले पनि मलेसिया गएर आएकी भन्ने देखिन्छ । जाहेरवालीहरू तीन जना नै उमेर पुगेका वयस्क मानिस भन्ने देखिन्छ । उल्लिखित समस्त परिस्थितितर्फ विचार गर्दा प्रतिवादी सुनिता घर्तीले निखिल भन्ने व्यक्तिको योजनाअनुसार पीडित जाहेरवाला महिलाको श्रम शोषण गर्ने, गराउने उद्देश्यले काठमाडौँबाट कृष्णनगरसम्म लिई गएको भन्ने देखियो । प्रतिवादी सुनिता घर्तीको उल्लिखित कार्य मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४(२)(ख) विपरीत देखिने ।

अतः प्रतिवादी चन्दा भन्ने सुनिता घर्तीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को १५(१)(ड)(१) बमोजिम कसुर ठहर गरेको सुरु कपिलवस्तु जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत बुटवलको मिति २०७२।०१।१४ को फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा केही उल्टी भई पीडित जाहेरवालाहरूको श्रम शोषण गर्न ओसारपसारको कसुर गरेको देखिँदा निज चन्दा भन्ने

सुनिता घर्तीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को १५(१)(च) बमोजिम २ (दुई) वर्ष कैद सजाय हुने ।

इजलास अधिकृत : मोहनप्रसाद बेल्वासे

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७७ साल असार ९ गते रोज ३ शुभम् ।

२४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७१-CR-००४१, ०७५-RC-०१७२ / ०७६-FN-०२२९, ०७४-RC-०१५५, कर्तव्य ज्यान, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. साहेव महतोसमेत, नेपाल सरकार वि. विरेन्द्र मुखिया विन, नेपाल सरकार वि. साहेव महतो

प्रतिवादी साहेव महतोले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष रामदुलारी दासलाई कर्तव्य गरी मारेको हो भनी साबिती बयान दिएको देखिन्छ । सो बयान बेहोरा प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ९ बमोजिम प्रमाणयोग्य मान्न नपर्ने कुनै उचित कारण रहेको पाइएन । लास प्रकृति मुचुल्कामा उल्लेख भएको बेहोराबाट प्रतिवादी साहेव महतोले गरेको बयानका कतिपय तथ्यहरू समर्थित हुन आएका देखिन्छन् । निजले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयानमा उल्लेख गरेअनुसारको बाँसको मुङ्ग्रोसमेत दशीको रूपमा बरामद भएको देखिन्छ । अदालतमा उपस्थित भई बयान गर्दा कसुरमा इन्कार रही आफू वारदातको समयमा भाइ बुहारीलाई उपचार गर्न भारत मोतीहारीमा रहेको भनी विपरीत स्थानमा उपस्थित रहेको जिकिर (Defense of Alibi) लिएको भए पनि निजले सो कुरा विश्वसनीय प्रमाण पेस गरी पुष्टि गर्न सकेको देखिँदैन । अदालतसमक्ष बयान गर्दा मृतकसँग फोन सम्पर्क गरेको तथ्यसमेत इन्कार गरेको भए पनि निज प्रतिवादीको मोबाइल नं. ९८४५०९४८४६

बाट मिति २०६७/११/३ गते बेलुकी ६/७ पटक ९८१५२८२६७१ नं. को मृतकको मोबाइलमा फोन सम्पर्क भएको कुरा मिसिल संलग्न Call detail बाट देखिएको छ । यसबाट निज प्रतिवादीले विपरीत स्थानमा उपस्थित रहेको भनी लिएको जिकिर खण्डित भएको देखिन्छ । प्रमाणबाट प्रतिवादी साहेव महतोले रामदुलारी महतोलाई कर्तव्य गरी मारेको कुरा शंकारहित तवरबाट पुष्टि भएको देखियो । तसर्थ, प्रतिवादी साहेव महतोलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट भएको फैसला मनासिब देखिने ।

प्रतिवादी विरेन्द्र मुखियाका हकमा विचार गर्दा निज प्रतिवादी मौकामा पक्राउ नपरी फरार रहेको तथा पछि अदालतमा उपस्थित भएको देखिन्छ । अदालतसमक्ष बयान गर्दा निज आरोपित कसुरमा इन्कारी रहेको पाइयो । घटनाको भोलिपल्ट भएको लासजाँच मुचुल्कामा निज विरेन्द्र मुखिया साक्षीको रूपमा रोहबरमा बसेकोसमेत पाइयो । मृतक रामदुलारी दासका बाबु आमाले अदालतमा बकपत्र गर्दा मृतक छोरीको यी प्रतिवादीसँग रिसइवी वा सम्बन्ध नरहेको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । निजहरूसहित अन्य कसैले अदालतमा बकपत्र गर्दा शंकासम्म पनि गरेको देखिएन । कसले हत्या गरेको हो भन्ने थाहा छैन भन्ने वस्तुस्थितिका मानिसले बकपत्र बेहोरा रहेको पाइयो । यस अवस्थामा प्रतिवादी विरेन्द्र मुखियाउपर सहअभियुक्त साहेव महतोले प्रहरीसमक्ष गरेको बयानमा पोल गरेको भन्नेसम्मको कुराका आधारमा कसुरदार ठहर गर्नु न्यायोचित देखिँदैन । सहअभियुक्त साहेव महतोको बयान बेहोरा स्वयम्मा पनि प्रतीतलायक देखिँदैन । मृतक र साहेव महतोका बिच स्वेच्छाले शारीरिक सम्बन्ध रहने गरेको अवस्था

देखाइएको हुँदा निजसँग सहवास गर्न र हत्या गर्न उनाउ व्यक्ति विरेन्द्र मुखिया विनलाई लिई आउने कुरा स्वाभाविक र विश्वसनीय देखिँदैन । सहअभियुक्तको उक्त पोल प्रतिवादी विरेन्द्र मुखिया विनको हकमा अन्य कुनै पनि स्वतन्त्र प्रमाणबाट समर्थित हुन आएको पाइएन । तसर्थ, सहअभियुक्तले प्रहरीसमक्ष गरेको बयानमा उल्लेख गरेको कुराका आधारमा शंका गरी सोही शंका र अनुमानका आधारमा निजलाई कसुरदार ठहर गर्नु फौजदारी न्यायको सिद्धान्त तथा यस अदालतबाट अवलम्बन गरी आएका न्यायिक मान्यतासमेतका दृष्टिले उचित देखिएन । तसर्थ, प्रतिवादी विरेन्द्र मुखिया विनलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(४) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको फैसला उल्टी भई निजले आरोपित कसुरको अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने देखिने ।

प्रतिवादीहरूलाई जबरजस्ती करणीतर्फको अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा उपर्युक्त प्रकरणमा उल्लेख भएअनुसार प्रतिवादीमध्येका विरेन्द्र मुखिया विनले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर भएको छ । परिणामतः हत्या कार्य एकजना प्रतिवादी साहेव महतोले गरेको भन्ने देखिन आयो । निज साहेव महतोले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष गरेको बयानबाट रामदुलारी दाससँग निजको पहिलेदेखि स्वेच्छाले शारीरिक सम्बन्ध रही आएको, निजको महिनावारी रोकिएको, घर लैजाउ भनेकोसमेतका कारणबाट वारदात मितिमा आफ्नो मोबाइलबाट पटकपटक फोन गरी यौन सम्पर्कको लागि बोलाएको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । निजको यस भनाइबाट रामदुलारी दासउपर वारदातको दिन

जबरजस्ती करणी गरेको नभई पहिलेदेखि मन्जुरीले शारीरिक सम्पर्क राखी आएअनुसार नै वारदातका दिन पनि मन्जुरीले शारीरिक सम्पर्क राखेको र त्यसपछि निज राम दुलारीको महिनावारी रोकिएको, घर लैजाउ भन्ने गरेको कारणबाट सो दायित्वबाट बच्ने कुत्सित मनसायले प्रतिवादी साहेव महतोले पूर्वनियोजित योजनाअनुसार हत्या गरेको भन्ने देखिन आएको छ । यसरी राखिएको शारीरिक सम्पर्कको कारणबाट मृतकको शरीरमा मानव वीर्य देखिनु स्वाभाविक छ । त्यसैले मृतकको योनिमा Human semen पाइएको भन्ने आधारमा नै जबरजस्ती करणी भएको भनी ठहर गर्नु तर्कपूर्ण र मनासिब देखिएन । तसर्थ, जबरजस्ती करणीतर्फको अभियोग दाबी ठहर नहुने भनी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट भएको फैसला मनासिब देखिने ।

अतः पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०/१०/१२ मा भएको फैसला केही उल्टी भई प्रतिवादीमध्येका विरेन्द्र मुखिया विनले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्छ । सो हदसम्म बाहेक प्रतिवादी साहेव महतोलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने र जबरजस्ती करणीतर्फको अभियोग दाबी पुग्न नसक्ने भनी गरिएको हदसम्म पुनरावेदन अदालतको उक्त फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ (२)(ख) मा कुनै कसुरको सजाय साबिक ऐनमा मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएकोभन्दा बढी रहेछ भने संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको परिप्रेक्ष्यमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ मा सर्वस्व गर्ने कानूनी व्यवस्था नभएको र ऐ.

को दफा १७७ (२) मा ज्यान मर्ने कसुर गर्ने गराउने व्यक्तिलाई जन्मकैदको सजाय मात्र हुने कानूनी व्यवस्था रहेकाले ऐ. दफा १७७(२) बमोजिम निज साहेव महतोको सर्वस्व गरी रहन नपर्ने।

इजलास अधिकृत: डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल चैत ३ गते रोज २ शुभम् ।

२५

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७०-CR-०९५४, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. कुन्दन कुमारसमेत

मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको कानूनी व्यवस्थाअनुसार मनसायसहित ज्यान मार्ने कार्य गरेकोमा १३(३) नं. बमोजिम सजाय हुने तथा इविलाग वा मनसाय केही नभएको अवस्थामा कुनै काम कुरा गर्दा मानिस मर्न गएमा भवितव्य ठहरिने देखिन्छ। प्रस्तुत वारदात अमाहा टोलको सरिलालकी छोरी भगाई लगेको विषयमा झगडा हुँदै आएको, विनोद चौधरीको साइकल प्रतिवादी प्राण कुमारले खोसी लगेको, विसनपुरवासीले अमाहा टोलका हाँससमेत मारी खाएको कुरामा छिमेकी टोलवासीहरूबिच केही द्वन्द्व रहेको अवस्था देखिएको छ। यसै क्रममा मिति २०६७।१।२३ मा अमाहा टोलका केटाहरू र विसनपुरका केटाहरूबिच दोहोरो झडप भएको पाइयो। सो झडपको कारणबाट अमाहा टोलका विनोद चौधरीको मृत्यु भएको देखिन्छ। अमाहा टोलका मानिस विसनपुर टोलमा गई झडप भएको पाइयो। अमाहा टोल र विसनपुर दुवैतर्फका मानिस घाइते भएको अवस्था छ। मानिस मार्नेसम्मको पूर्वरिसइवी राखेर हुल-हुज्जत गरी ज्यान मारेको भन्ने देखिँदैन। केटी भगाई विवाह गरेको विषय पनि करिब २ वर्षअघिको देखिन्छ। वारदात

राति करिब ८ बजे भएको पाइयो। विनोद चौधरीउपर कसले, कुन हतियार प्रहार गरेका हुन् भन्ने यकिन तथ्य सप्रमाण खुल्न आएको देखिँदैन। प्रतिवादीहरू प्राण कुमार, तेङ्गरू चौधरीसमेत दोहोरो झडपमा परी घाइते भएको पाइयो। प्रतिवादी कुन्दन कुमारसमेत वारदातस्थलमा मौजुद रहेको कुरा प्रमाणबाट खुल्न आएको छ। प्रतिवादी प्राण कुमार, तेङ्गरू चौधरी, र कुन्दन कुमारसमेतको नाम उल्लेख गरी जाहेरी परेको र जाहेरीलाई समर्थन हुने गरी बकपत्रसमेत भएको देखिन्छ। तसर्थ, हुलहुज्जत गरी गई झडप गर्ने कार्यमा प्रतिवादीहरू प्राण कुमार, तेङ्गरू र कुन्दन कुमारको संलग्नता रहेको देखिने।

प्रतिवादीहरू दिपक बस्नेत, हरिशचन्द्र भन्ने हरिशरण कुमार, नरेश चौधरी, राजन दनुवार, कमल दनुवार, हेम परियार, सुनिल चौधरी, हरि कुमार, संजिव दनुवारको हकमा हेर्दा निज प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष तथा अदालतमा समेत बयान गर्दा आफूहरू वारदातस्थलमा नरहेको, नभएको भनी इन्कारी बयान गरेको पाइयो। साक्षीहरूको बकपत्र, मौकामा बुझिएका व्यक्तिहरूको भनाइ, वस्तुस्थिति मुचुल्काका मानिसहरूको कथनसमेतबाट निजहरूउपरको अभियोग दाबी समर्थित हुन आएको देखिएन। अन्य कुनै पनि विश्वसनीय र भरपर्दो प्रमाणबाट निजहरूउपरको आरोप समर्थित भएको नदेखिँदा गाउँमा भएको दुई समूहबिचको झडपमा निजहरूसमेत संलग्न रहेको हुनुपर्दछ भन्ने अनुमान गरी कसुरदार ठहर गर्नु न्यायोचित नदेखिने।

मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको ६(२) नं. बमोजिम सजाय गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको फैसला मिलेको छ, छैन भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रस्तुत वारदात विसनपुरका केटा

कुन्दन कुमारले अमाहा टोलकी केटी भगाई लगेको, मृतक विनोद चौधरीको साइकल प्राण कुमारले खोसी लगेको र विसनपुरवासीले अमाहा टोलका हाँस मारेको भन्ने विषयमा दुई गाउँका युवाहरूबिच दोहोरो झडप भएको भन्ने देखिन्छ । विनोद चौधरीको ज्यानै लिनुपर्नेसम्मको कुनै कारण वा रिसझवी रहेको देखिँदैन । विसनपुरका केटा कुन्दनले अमाहा टोलकी केटी भगाई विवाह गरेको विषय पनि करिब २ वर्षअघिको देखिन आएको छ । मानिस मार्नेसम्मको पूर्वरिसझवी देखिँदैन । वारदात रातिको ८ बजेतिर भएको तथा दुई गाउँका मानिसहरूबिच समूहगत झडप हुँदा विनोद चौधरीउपर चोट लाग्न पुगेको देखिन्छ । दोहोरो मुठभेडमा जाहेरवाला तथा प्रतिवादी दुवै पक्षका मानिस घाइते भएको पाइयो । दुई गाउँका मानिसहरूबिच केही असमझदारी पैदा भएको र हुलहुज्जत गरी रातिको समयमा कुटपिट भएको देखिएको छ । मानिस नै मार्नेसम्मको योजना बनाई कार्य भएको भन्न सकिने अवस्था देखिँदैन । तसर्थ विवादित वारदातलाई भवितव्य ठहर गरेको फैसला मनासिब नै देखिने ।

अतः प्रतिवादीहरू कुन्दन कुमार, प्राण कुमार र तेलकुरिया भन्ने तेङ्गरू चौधरीलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैद हुने ठहर्‍याई सुरु सुनसरी जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी गरी निज प्रतिवादीहरूलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको ५ नं. बमोजिमको कसुरमा ऐ. ६(२) नं. बमोजिम जनही २ वर्ष कैद र रु.५००।- जरिवाना गर्ने गरेको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०७०।२।१२ को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल चैत्र ३ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं. ६

२६

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CI-०७१७, परमादेश, प्रतिषेध, जगतलाल अवाल वि. भूमिसुधार कार्यालय, भक्तपुरसमेत

तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट निवेदकले मिति २०६८।५।२० मा दिएको निवेदन साथै राखी निवेदक र विपक्षीबिच चलेको अंश मुद्दाको फैसला एवं भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को रोहमा जो जे निर्णय गर्नुपर्छ गर्नु भनी विपक्षी भूमिसुधार कार्यालय भक्तपुरका नाउँमा परमादेश जारी हुने प्रतिषेधतर्फ निवेदन दाबी खारेज हुने ठहर्‍याई फैसला भएको देखिन्छ । यसमा परमादेश जारी गर्नुको अर्थ एकाको मोहियानी हक अर्काको नाममा कायम गर्नु भनेको अवस्था होइन । मोहियानी हक हस्तान्तरणका सन्दर्भमा यो यस्तो प्रक्रियाको त्रुटि गरियो यस्तो प्रक्रिया अनुशरण गर्नु वा यस्तो प्रक्रिया अनुशरण नगर्नु भनी आदेश गरिएको अवस्था पनि यहाँ होइन । मोहियानी हक हस्तान्तरणका सम्बन्धमा भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ ले अनुशरण गर्नुपर्ने प्रक्रिया अनुशरण गर्नु नै पर्ने हुन्छ । त्यसैले निवेदकले मिति २०६८।५।२० मा दिएको निवेदन साथै राखी निवेदक र विपक्षीबिच चलेको अंश मुद्दाको फैसला एवं भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को रोहमा जो जे निर्णय गर्नुपर्छ गर्नु भनी विपक्षी भूमिसुधार कार्यालय भक्तपुरका नाउँमा परमादेश जारी हुने प्रतिषेधतर्फको निवेदन दाबी खारेज हुने ठहर्‍याई तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७३।०३।२२ मा फैसला भएको पाइँदा सो निर्णयलाई अन्यथा लिनुपर्ने वा बोल्नुपर्ने नदेखिने ।

अतः निवेदकले मिति २०६८।०५।२० मा दिएको निवेदन साथै राखी निवेदक र विपक्षीबिच चलेको अंश मुद्दाको फैसला एवं भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को रोहमा जो जे निर्णय गर्नुपर्छ गर्नु भनी विपक्षी भूमिसुधार कार्यालय भक्तपुरका नाउँमा परमादेश जारी हुने, प्रतिषेधतर्फको निवेदन दाबी खारेज हुने ठहर्ने तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७३।०३।२२ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: ताराकुमारी शर्मा
कम्प्युटर : पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७७ साल असार ३१ गते रोज ४ शुभम्।

२७

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७४-सी-०३३६, निषेधाज्ञा, श्यामबहादुर खत्री वि. कुलमानसिंह तामाङसमेत

निवेदक पुनरावेदकलाई पक्राउ गर्न कुनै प्रहरी परिचालन नगरिएको निजलाई कुनै धाक धम्की नदिएको भनी विपक्षीमध्येका महानगरीय प्रहरी प्रभाग हेपालीहाइट र महानगरीय प्रहरी वृत्त, महाराजगञ्जको तर्फबाट लिखित जवाफ फिराएको देखिन्छ। सरकारका आधिकारिक निकायबाट फिराएको लिखित जवाफ सही सत्य बेहोराको होला भनी अदालतले अनुमान गर्नुपर्ने हुन्छ। पक्राउ गर्ने आशंका भएको भनी विपक्षी बनाइएका निकायहरूबाट पक्राउका विषयलाई इन्कार गरिएको र पक्राउ गर्न खोजिएको आशंका गर्नुपर्ने कुनै आधार र कारण निवेदकले देखाउन नसकेको अवस्थामा निवेदकलाई पक्राउ गर्ने, थुनामा राख्ने, धाक धम्की दिने जस्ता कार्य विपक्षीहरूबाट नगरिएको र गर्ने आशंकाको अवस्थासमेत नदेखिएको हुँदा निषेधाज्ञा जारी हुनुपर्ने अवस्थाको विद्यमानता नभएको भनी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।०५।०७

मा भएको फैसलालाई अन्यथा लिनुपर्ने वा बोल्नुपर्ने अवस्था नदेखिने।

अतः निवेदन मागबमोजिम निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने अवस्थाको विद्यमानता रहेको नदेखिँदा निवेदन खारेज हुने ठहर्छ भनी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।०५।०७ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: ताराकुमारी शर्मा
कम्प्युटर : रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७७ साल असार ३१ गते रोज ४ शुभम्।

२८

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-CR-२५३६, ०७५-CR-२५३७, ०७५-CR-२५३८, भ्रष्टाचार (सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको लागि निकासी भएको रकम हिनामिना), तुंगनाथ यादव वि. नेपाल सरकार, प्रदुम्नप्रसाद कुर्मी वि. नेपाल सरकार, सुग्रीम कुर्मी वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीहरू तीनैजनाले पुनरावेदनपत्रमा अनुसन्धानको क्रममा उल्लिखित व्यक्ति लक्षित समूहमा पर्छन् पर्दैनन्, निजहरूले भत्ता प्राप्त गरे गरेनन् स्थलगत अनुसन्धान गर्न नसकेको अवस्थामा कसुर कायम गर्ने गरी गरिएको फैसला उल्टी हुनुपर्छ भनी जिकिर लिएको र सो सम्बन्धमा विचार गर्दा सामाजिक सुरक्षाको भत्ता जोखिममा परेका नागरिकलाई राज्यको तर्फबाट प्रदान गर्ने सहूलियत हो। यसमा लक्षित वर्गमा वृद्ध अपाङ्ग तथा पिछडिएको वर्ग वा व्यक्तिहरू पर्दछन्। सामाजिक सुरक्षाको भत्ता लक्षित वर्गले पाए पाएनन् भनी विकास निर्माण जस्तो गरी मापन गर्ने विषय पनि होइन। यो नितान्त सामाजिक न्यायको एक पाटो हो त्यसैले राज्यको तर्फबाट प्रदान गर्ने त्यस्तो जिम्मेवारी निर्वाह

इजलास नं.७

२९

गर्नको लागि सार्वजनिक जवाफदेहीको पदमा बहाल रहेको व्यक्तिलाई खटाई त्यस्तो रकमको दुरुपयोग नहोस् भनेर नै त्यस्ता वर्ग विशेषलाई रकम वितरण गरी बुझी पाएको प्रमाणको रूपमा ल्याप्चे सहीछाप गराई राख्ने व्यवस्था गरेको हो । भुक्तानी पाउने भनी उल्लेख भएको व्यक्तिले बुझी लिएको प्रमाण स्वरूप लगाइने सहीछाप एवं दस्तखतमा आफूहरू स्वयम्ले नै सहीछाप गरी सम्बन्धित व्यक्तिले पाएको हो भन्ने कुरा पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर कानूनसम्मत देखिएन । यस्तो अवस्थामा झुट्टा विवरण खडा गरी वितरण गर्नुपर्ने सामाजिक सुरक्षाको रकम आफैँले राखी सरकारी सम्पत्ति हिनामिना गरेको पुष्टि भएको अवस्थामा अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउनुपर्छ भन्ने पुनरावेदक प्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने ।

अतः प्रतिवादी तुंगनाथ यादवलाई रु.३,५९,०००।- जरिवाना र ९(नौ) महिना कैद, प्रतिवादी प्रद्युम्नप्रसाद कुर्मीलाई रु.१,१८,०००।- जरिवाना र ६(छ) महिना कैद तथा प्रतिवादी सुग्रीम कुर्मीलाई रु.४,३७,०००।- जरिवाना र १(एक) वर्ष ४(चार) महिना कैद हुने साथै प्रतिवादीहरूसँग हिनामिना भएको बिगो रकम सोही ऐनको दफा १७ बमोजिम प्रतिवादी तुंगनाथ यादवबाट रु.१,७९,५००।-, प्रतिवादी सुग्रीम कुर्मीबाट रु.२,४८,५००।- र प्रतिवादी प्रद्युम्नप्रसाद कुर्मीबाट रु.६९,०००।- नेपाल सरकारलाई भराइदिनेसमेत भनी मिति २०७५/८/१७ मा विशेष अदालत काठमाडौँबाट भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: शारदादेवी पौडेल

इति संवत् २०७६ साल मङ्सिर ३ गते रोज ३ शुभम् ।

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७४-CR-१५६९, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. विमला लक्ष्मी शाह प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाहउपर किटानी जाहेरी परे पनि वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, काठमाडौँबाट निजको नाउँमा जारी भएको म्याद निजको स्थायी वतन काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ५ हाडीगाउँ स्थित वडा कार्यालयको सूचना पाटीमा मिति २०७१।१।१३ मा बेपत्ते तामेल भएको मिसिलबाट देखियो । वादी पक्षबाट प्रमाणको रूपमा पेस गरिएको मिति २०७०।२।२ को लिखतमा प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाहको सल्लाहमा प्रकाश विक्रम शाहले जाहेरवाला विशाल श्रेष्ठलाई वैदेशिक रोजगारीका लागि अमेरिका पठाइदिने भनी रु.१५,००,०००।- (पन्ध्र लाख) रूपैयाँ लिएर अमेरिका पठाउन नसकेको भन्ने बेहोरासम्म उल्लेख भएको तर उक्त लिखतमा निज विमला लक्ष्मी शाहको सहीछाप केही नभएको, प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाहसमेतको संलग्नतामा जाहेरवालाउपर वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी कसुर घटित भएको भन्ने कुनै वस्तुनिष्ठ ठोस प्रमाण पेस हुन सकेको देखिएन । यी प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाहको सहीछाप नै नभएको लिखतको बेहोरामा विमला लक्ष्मी शाहको सल्लाहमा निजका छोरा प्रकाश विक्रम शाहले वैदेशिक रोजगारीका लागि अमेरिका पठाइदिने भनी जाहेरवालाबाट पन्ध्र लाख रूपैयाँ लिएको भन्ने बेहोरा उल्लेख भएकै भरमा मात्र यी प्रतिवादी विमला लक्ष्मी शाहलाई कसुरदार ठहर गरी सजाय गर्न मिल्ने देखिएन

भनी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, काठमाडौंबाट मिति २०७४।३।२६ मा भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नसकिने ।

अतः वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, काठमाडौंबाट मिति २०७४।३।२६ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : दिपेन्द्रनाथ योगी

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७७ साल जेठ ८ गते रोज ५ शुभम् ।

३०

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७५-CR-१४२२, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. यमबहादुर बस्नेत

प्रतिवादी आफूउपर लगाइएको अभियोगमा पूर्ण इन्कारी छन् । पीडित भनिएका जाहेरवालीहरू तीनै जनाले प्रतिवादी निर्दोष छन् भनी बकपत्र गरिदिएका छन् । जाहेरवालीहरूको बाबु र श्रीमान्ले समेत प्रतिवादीले आरोपबमोजिमको कसुर गरेको होइन, निज निर्दोष छन् भनी बकपत्र गरेको देखिएबाट यी प्रतिवादी यमबहादुर बस्नेतलाई अभियोग दाबीबाट सफाइ दिई फैसला गर्नुपर्नेमा सुरु अदालतले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ र ४(२)(ख) को कसुर गरेको भनी सोही ऐनको दफा १५(१)(ड)(२) बमोजिम १०(दश) वर्ष कैद सजाय र रु. ५०,०००।-(पचास हजार) जरिवाना हुने ठहर गरी पीडितले सोही ऐनको दफा १७ बमोजिम प्रतिवादीबाट रु. २५,०००।- (पच्चिस हजार) क्षतिपूर्तिसमेत पाउने गरी मिति २०७४/०३/२९ मा गरेको फैसला मिलेको नदेखिँदा उक्त फैसला उल्टी भई प्रतिवादी यमबहादुर बस्नेतले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्छ भनी उच्च अदालत तुलसीपुर,

नेपालगन्ज इजलासबाट मिति २०७५/१/२३ मा भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नसकिने ।

अतः उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलासबाट मिति २०७५।१।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : दिपेन्द्रनाथ योगी

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७७ साल जेठ ८ गते रोज ५ शुभम् ।

३१

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७४-CR-१६०१, लागु औषध खैरो हेरोइन, नेपाल सरकार वि. दिपेन्द्र माझी

प्रतिवादीको सुरु अदालतमा भएको बयान तथा निजबाट बरामद भएको लागु औषध ब्राउनसुगरको परिमाणसमेतबाट प्रतिवादीउपर लागु औषध ब्राउनसुगरको कारोबारको कसुर स्थापित हुन सकेको पाइँदैन । प्रतिवादी अनुसन्धान अधिकारीसमक्षको बयानमासमेत कसुरमा इन्कार रहेको र अदालतको बयानमा पनि इन्कार रही कहिलेकाहीँ लागु औषध सेवन गर्छु भनेको अवस्थासम्म देखिँदा र बरामदित लागु औषधको परिमाणसमेतलाई दृष्टिगत गर्दा प्रतिवादीलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा ४ (घ), (ड) र (च) को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा १४(१)(छ)(१) बमोजिम ५ (पाँच) वर्ष कैद र रु. ५,०००।- जरिवाना हुने ठहर गरेको सुरु अदालतको मिति २०७३/०३/१२ को फैसलामा केही उल्टी भई प्रतिवादी दीपेन्द्र माझीलाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१) (ड) बमोजिम १ वर्ष कैद र रु. ५,०००।- (पाँच हजार) जरिवाना हुने ठहर्छ भनी उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज इजलासबाट मिति २०७३/११/१० मा भएको फैसलालाई अन्यथा मान्न नसकिने ।

अतः उच्च अदालत तुलसीपुर, नेपालगन्ज

इजलासबाट मिति २०७३।१।१० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत:- दिपेन्द्रनाथ योगी

कम्प्युटर :- विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७७ साल जेठ ८ गते रोज ५ शुभम् ।

इजलास नं.८

३२

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-१०२०, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. संगीता राई

जाहेरवाली शान्ता श्रेष्ठले वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणमा उपस्थित भई आफूले वैदेशिक रोजगार विभागमा दिएको जाहेरी बेहोरा झुट्टा हो, सत्य होइन । प्रतिवादी संगीता राइले मसँग लेनदेन व्यवहारअन्तर्गत लिएको रकम पटकपटक माग्दा नदिएकोले वैदेशिक रोजगारको कागज बनाउन लगाई जाहेरी दिएकी हुँ । मैले आफ्नो पासपोर्टसमेत प्रतिवादीलाई दिएकी होइन भनी जाहेरी दरखास्त प्रतिकूल हुने गरी बकपत्र गरिदिएको देखिन्छ । त्यस्तै प्रतिवादी संगीता राइले आफूले वैदेशिक रोजगारका लागि रकम लिएको होइन, पटकपटक गरेर घरायसी व्यवहार चलाउन लिएकी हुँ भनी अनुसन्धानको क्रममा वैदेशिक रोजगार विभागमा बयान कागज गरेको पाइन्छ । सोही बेहोरालाई समर्थन गरी आफूलाई झुक्याई वैदेशिक रोजगारको कागजमा सही गर्न लगाई जाहेरी दिएकी हुन् भनी कसुरमा इन्कार रही वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणसमेतमा बयान गरेको देखिने ।

जाहेरवाली स्वयंले जाहेरी दरखास्त प्रतिकूल हुने गरी बकपत्र गरेकी तथा प्रतिवादीसमेतले इन्कारी

बयान गरेको अवस्थामा प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय गर्न मिल्ने अवस्था नहुँदा प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीउपरको अभियोगपत्र मागदाबी नपुग्ने ठहर्‍याई वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७२।६।१९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत: गगनदेव महतो

कम्प्युटर : सुप्रभा अर्याल

इति संवत् २०७६ साल भाद्र १८ गते रोज ४ शुभम् ।

३३

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०६६-WO-१२६८, उत्प्रेषण, उद्भवप्रसाद उपाध्याय वि. राष्ट्रपति, राष्ट्रपतिको कार्यालय, शितल निवास, काठमाडौं

निवेदकले सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय पाएका चन्द्रमोहन निरौलालाई सजायमा माफी दिन राष्ट्रपतिसमक्ष सिफारिस गर्ने मन्त्रिपरिषद्ले मिति २०६७।२।१५ मा निर्णय गरेको भनी जनआस्था साप्ताहिक पत्रिकाको मिति २०६७।२।१९ को वर्ष १६ अङ्क १३ मा प्रकाशित समाचारलाई आधार बनाई निवेदन दाबी लिएको देखिन्छ । तर नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को लिखित जवाफमा मिति २०६७।२।१५ मा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को कुनै पनि बैठक नबसेको र निवेदनमा उल्लेख भएअनुसार टिका भन्ने चन्द्रमोहन निरौलालाई सजाय माफी दिन राष्ट्रपतिसमक्ष सिफारिस गर्ने गरी कुनै निर्णय नै नभएको भनी उल्लेख भएको देखिन्छ । सजाय माफीका लागि सिफारिस गर्न निर्णय गर्ने आधिकारिक निकायबाट नै उक्त मितिमा निवेदकले उठाएको विषयवस्तुको सम्बन्धमा कुनै निर्णय भएको पाइएन । यसरी सजाय माफीको लागि सिफारिस गर्ने सम्बन्धमा निवेदकले

उल्लेख गरेको मितिमा आधिकारिक निकायबाट निर्णय नभएको अवस्थामा पत्रपत्रिकामा प्रकाशित समाचारलाई आधिकारिक र प्रामाणिक मान्न मिल्ने देखिएन । सजाय माफीको लागि मिति २०६७।२।५ मा मन्त्रपरिषद्ले सिफारिस गर्ने निर्णय गरेको भन्ने नदेखिएको हुँदा सजाय माफीसम्बन्धी सिफारिस गर्ने निर्णय बदर गरिपाउँ भन्ने निवेदन दाबीको औचित्य नदेखिने ।

निवेदकले सजाय माफीको लागि मिति २०६७।२।५ मा सिफारिस गर्ने गरी नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्बाट निर्णय भएको नदेखिएको अवस्थामा निर्णय बदर गरिपाउँ भन्ने प्रस्तुत निवेदनको कुनै औचित्य नरहेको हुँदा निवेदन मागबमोजिम रिट जारी गर्न मिल्ने नदेखिने ।

इजलास अधिकृत: नवराज कार्की

कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७६ साल असोज १ गते रोज ४ शुभम् ।

३४

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७३-CR-१२२२, जबरजस्ती करणी, चन्द्रबहादुर कामी वि. नेपाल सरकार

पीडित एस.सात. (S.७) को स्वास्थ्य परीक्षण गराउँदा पीडितको योनि च्यातिएको, कोतरिएको नपाइएको, रगतको दाग पनि नपाइएको, कन्याजाली पनि नच्यातिएको उल्लेख रहेको देखिन्छ । देख्ने मानिसले योनिमा रगत देखेको भने पनि सो रगत भएको भन्ने तथ्यलाई पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनले समर्थन गर्न सकेको छैन । तथापि घरमा कुनै पनि मानिस नभएको बेला कोक्रामा सुताएकी बालिकालाई कोक्राबाट बाहिर निकाली लिङ्ग बालिकाको योनिमा छिराउने कोसिस गरेको भन्ने जाहेरी बेहोरा तथा जाहेरवालाले

बकपत्रसमेत गरेकोबाट प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणीको प्रयाससम्म गरेको देखिन्छ । सो देखिनाले यी पुनरावेदक प्रतिवादीले पीडितलाई जबरजस्ती करणीको उद्योगसम्मको कसुर गरेको देखिन आयो । तसर्थ, माथि विवेचित तथ्य, आधार र कारणबाट प्रतिवादी चन्द्रबहादुर कामीले पीडित एस.सातलाई जबरजस्ती करणीको उद्योगको कसुरसम्म देखिएकोले निज प्रतिवादीलाई मुलुकी ऐन, जबरजस्ती करणीको महलको ५ नं. बमोजिम ५(पाँच) वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको सुरु भोजपुर जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट मिति २०७३।२।१२ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: गगनदेव महतो

कम्प्युटर : सुप्रभा अर्याल

इति संवत् २०७७ साल असार १६ गते रोज ३ शुभम् ।

इजलास नं.९

३५

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७६-RC-०१००, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. रमेश राय यादव

जाहेरवालाले मौकामा दिएको जाहेरी दरखास्तमा मृतकका बाख्राले प्रतिवादीको खलिहानमा रहेको केराउ खाइदिएको कारणले बाँसको लाठीले मृतकलाई प्रतिवादी रमेश राय यादवले प्रहार गरेको भनी निजको नाम किटानी रूपमा उल्लेख गरेको पाइन्छ । अनुसन्धानको क्रममा तत्काल पक्राउ परेकी बिल्तुनीया देवीले यी प्रतिवादीले मृतकलाई बाँसको लाठीले टाउकोमा प्रहार गरेका हुन् भनी बयान गरेकी मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिन्छ । वारदातस्थलबाट

बाँसको लाठीसमेत बरामद भएको र सो लाठीलाई प्रतिवादीमध्येकी बिल्टुनीयाले सनाखतसमेत गरेको देखिँदा सो बयानलाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने । मौकामा अनुसन्धानको क्रममा बुझिएका प्रयागराज राय यादव, रामप्रताप राय यादव, राजकरण राय यादवसमेतका मानिसहरूले जयकलादेवी यादवले बाख्रा चराउँदै आउँदा विगु रायको खलिहानमा बाख्राले केराउ बाली खाइदियो भन्ने विषयमा वादविवाद हुँदा विल्टुनिया देवीलगायतका विपक्षीहरूले गाली गलौज गरी बाँसको लाठीले कुटपिट गर्दा निज सख्त घाइते भई उपचारको लागि सर्लाही अस्पतालमा उपचार हुँदाहुँदै मृत्यु भएको हो भनी जाहेरी दरखास्त र शव परीक्षण प्रतिवेदनलाई समर्थन हुने गरी आ-आफ्नो बेहोरा लेखाइदिएको पाइन्छ । वारदात मिति २०५७।१२।११ देखि लामो समयसम्म प्रतिवादी रमेशराय यादवले आफ्ना नाउँमा जारी भएको म्यादमा समेत अदालतमा हाजिर हुन नआई फरार रहेको देखिँदा न्यायबाट भाग्नेले गल्ती वा दोष स्वीकार गरेको मानिन्छ (Fatetur facinus qui iudicium fugit) भन्ने न्यायिक सिद्धान्त प्रचलनमा रहेकोमा प्रतिवादी रमेशराय यादव निर्दोष रहेछन् भनी अनुमान गर्न सक्ने अवस्थामा समेत नदेखिने ।

तसर्थ, प्रतिवादी रमेशराय यादवलाई आरोपित कसुर गरेको ठहर गरी ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम जन्मकैदको सजाय हुने गरी भएको सुरु अदालतको फैसला साधकको रोहमा सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत जनकपुरको मिति २०७५।१०।२५ को फैसला मिलेको देखिँदा साधक सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: नारायण सापकोटा

कम्प्युटर : सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७६ साल माघ २२ गते ४ रोज शुभम् ।

३६

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७३-CR-१५०७, ठगी, आकाशकुमार ठठेर वि. नेपाल सरकार

प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेर जाहेरवालाको पसलमा २०६४ सालदेखि काम गर्दै आएको कुरामा विवाद छैन । निजउपर ठगी गरेको भनी मिति २०७०।६।१० मा किटानी जाहेरी दरखास्त परेको पाइन्छ । निजले अनुसन्धानको क्रममा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा जाहेरवालालाई दिदी बनाई राखीसमेत बाँधी विश्वासमा पारी बैंकमा पैसा जम्मा गर्ने काम पनि गर्दै आएको र सुरु सुरुमा जाहेरवालाको बैंक खातामा पैसा जम्मा गरिदिने फुटकर बिक्रेताहरूलाई पनि पैसा दिने गरेकोमा जाहेरवालाले ममाथि पूर्ण विश्वास गरेपछि निजले बैंकमा जम्मा गर्न पठाएको रकम निजको बैंक खातामा जम्मा नगरी आफ्नो ग्लोबल बैंक र नमस्ते नेपाल सहकारीमा जम्मा गर्ने गरेको हुँ भनी कसुरमा साबित भई बयान गरेको पाइन्छ । प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरको बैंक इस्टेटमेन्ट हेर्दा विभिन्न मितिमा रकम जम्मा भएको पाइन्छ । निजको खातामा रु.९,६७,९७१४५।- रकम जम्मा रहेको पाइन्छ । यी प्रतिवादीले उक्त खातामा रहेको रकमको स्रोत बुबाको चिया पसलको आम्दानी भाइ सुरजको सुनचाँदी पसलको आम्दानीबाट बचेको रकम हो भनी जिकिर लिएको भए तापनि सोलाई भरपर्दो प्रमाणबाट पुष्टि गर्न सकेको पाइँदैन । घटना विवरण कागज गर्ने सुशिलकुमार कलवारले अदालतमा बकपत्र गर्दा जाहेरवालाको रकम यी प्रतिवादीले ठगी गरी खाएका हुन् । प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरले जाहेरवालाको पसलमा काम गर्ने पसलको सम्पूर्ण कारोबार समाल्ने भएको हुनाले

जाहेरवालाले बैंक खातामा जम्मा गर्न पठाएको रकम निज प्रतिवादीले आफ्नो खातामा जम्मा गरेका हुन् भनी जाहेरी दरखास्त र प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरले मौकामा गरेको बयानलाई समर्थन गर्ने गरी लेखाइदिएको पाइन्छ । प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरले अदालतमा बयान गर्दा कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको भए तापनि उक्त बयानलाई वस्तुनिष्ठ प्रमाणले पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा र बैंकमा जम्मा भएको रकमको भरपर्दो स्रोतसमेत खुलाउन नसकेको अवस्थामा बैंकमा जम्मा भएको रकम पुनरावेदक प्रतिवादीले जाहेरवालाको पसलबाट जाहेरवालाको बैंक खातामा जम्मा गर्न पठाएको रकम प्रतिवादीले आफ्नो खातामा जम्मा गर्ने गरेका रहेछन् भन्ने नै देखिन आयो । जाहेरवालाले जाहेरी दरखास्तमा रु.२५००००००।- ठगी गरेको भनी दाबी लिएको भए तापनि सोलाई पुष्टि गर्ने भरपर्दो प्रमाण वादी पक्षले पेश गर्न सकेकोसमेत पाइँदैन । कुनै कुरा दाबी लिएर मात्र हुँदैन उक्त दाबीलाई भरपर्दो एवम् खम्बिर प्रमाणबाट पुष्टि गर्नुपर्दछ । यसरी स्वतन्त्र प्रमाणबाट पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा जाहेरी दरखास्तमा उल्लिखित बिगो कायम हुने अवस्था देखिन नआउने ।

पुनरावेदक आकाशकुमार ठठेरले जाहेरवालाले आफ्नो बैंक खातामा जम्मा गर्न पठाएको रकम जाहेरवालाको खातामा जम्मा नगरी निजले आफ्नो खातामा जम्मा गरेका हुन् भनी जाहेरवालाले अदालतमा आई बकपत्र गरी पुष्टि गरिदिएको देखिन्छ । जाहेरवालाको उक्त बेहोरालाई यी पुनरावेदकले अन्यथा प्रमाणित गराउन सकेको नदेखिँदा आफ्नो हक नपुग्ने सम्पत्ति धोका दिई गफलतमा पारी आफूले लिएको प्रस्टरूपमा देखिएको

हुनाले मुलुकी ऐन, ठगीको १ नं. बमोजिमको कसुर गरेकोमा विवाद नरहने ।

पुनरावेदक प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेर जाहेरवालाको कपडा पसलमा मासिक रु.६०००।- मा काम गर्ने गरेको वादीका साक्षीको बकपत्रबाट देखिन्छ । मासिक रूपमा रु.६०००।- मा काम गर्ने व्यक्तिको बैंक खातामा रु.९,६७,९७१।४५ रकम एकमुष्ट रूपमा जम्मा हुनु स्वाभाविक देखिँदैन । जाहेरवालाले निजलाई रकम जम्मा गर्न पठाएको र आफ्नो बैंक खातामा राखेको स्वीकारेको मौकाको कागज अन्यथा हो भनी अदालतमा प्रमाणित गर्न नसकेको अवस्थामा इन्कारी बयानको आधारमा मात्र दोहोऱ्याइपाउँको अनुमतिसँग सहमत हुन सकिएन । प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरले नै आफ्नो खाताबाट सबैजसो रकम आफैँले निकालेको समेत देखिँदा पुनरावेदक प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरले जाहेरवालाको रु.९,६७,९७१।४५ रकम ठगी गरेको पुष्टि हुन आएको हुनाले आरोपित कसुरबाट सफाई पाउँ भन्ने निजको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

अतः प्रतिवादी आकाशकुमार ठठेरलाई मुलुकी ऐन ठगीको १ नं. बमोजिमको कसुरमा ऐ. ४ नं. बमोजिम रु.९,६७,९७१,४५।- कायम गरी सोबमोजिम जरिवाना हुने र सो बिगो जाहेरवालाले भरिपाउने र निजलाई तीन महिना कैद हुने ठहऱ्याई पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जबाट मिति २०७२।९।७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : सूर्यप्रसाद भण्डारी

कम्प्युटर : चन्द्रावती तिमल्सिना

इति संवत् २०७६ साल माघ ८ गते रोज ४ शुभम् ।

३७

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-WO-०४०६, उत्प्रेषणसमेत, हरिशरण उप्रेती वि. सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयसमेत

गरिबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रमअन्तर्गत जिल्ला विकास समितिमा रहने समन्वयकर्ताको सेवासम्बन्धी व्यवस्था, २०७२कोदफा ३ अनुसार "समन्वयकर्ताको सेवा अवधि ४ वर्ष हुने छ, आवश्यकताअनुसार थप गर्ने सकिने" भनी प्रावधान रहेको पाइन्छ। उल्लिखित व्यवस्थालाई हेर्दा निवेदक हरिशरण उप्रेतीको मिति २०७२।६।६ मा हेटौँडा जिल्ला विकास समितिको कार्यालयअन्तर्गत जिल्ला समन्वयकर्ताको रूपमा नियुक्ति भएकोबाट ४ वर्ष कार्यकाल अवधि गणना गर्दा निजको अवकाश मिति २०७६।६।५ मा हुने देखिन्छ। यसरी जिल्ला समन्वयकर्ताको रूपमा निवेदक हरिशरण उप्रेतीको कार्यकालको अवधि हाल समाप्त भइसकेको देखिँदा रिट निवेदकको मागबमोजिम रिट निवेदन जारी गर्नुको औचित्य देखिन नआउने।

अतः प्रस्तुत रिट निवेदन हाल औचित्यविहीन देखिएको हुँदा रिट निवेदन खारेज हुने।

इजलास अधिकृत:- मतिना शाक्य

कम्प्युटर : सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७६ साल फागुन २० गते रोज ३ शुभम्।

३८

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-WH-०३८९, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, दिनेश श्रेष्ठ वि. काठमाडौँ जिल्ला अदालतसमेत

निवेदक प्रतिवादीलाई ठगी मुद्दामा हुन सक्ने अधिकतम कैद ५ वर्ष बराबर निज मिति २०७२।३।२ देखि मिति २०७७।३।१ सम्म बसेको थुनाबाट कट्टा भइसकेको, प्रस्तुत ठगीको मुद्दासँग लगाउमा रहेको २०७१।०७।२ सालको द.नं. १०१३ को ठगी मुद्दामा भएको थुनछेक आदेशानुसारसमेत मिति २०७७।०१।२९ मा थुनामुक्त भइसक्नुपर्ने देखिएको प्रतिवादीको वतन यकिन हुन नसकी मुद्दाको थप कारबाही अगाडि बढ्न नसकेको जस्ता अदालती कारबाहीमा हुन गएको विलम्बका कारण थुनछेक आदेशानुसार निवेदक कानूनले तोकेकोभन्दा बढी अवधि थुनामा बस्नुपरेको देखिँदा काठमाडौँ जिल्ला अदालतको मिति २०७२।३।२ को थुनछेक आदेश, सो आदेश सदर गरेको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७२।०९।२४ को आदेश र सो निवेदकलाई थुनामा राख्नका लागि काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७२।०३।०२ मा कारागार कार्यालय डिल्लीबजारलाई गरेको पत्राचारसमेत उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ। निवेदकलाई मिति २०७७।०३।०१ पछि राखिएको कैद कानूनसम्मत नभएकोले निवेदक प्रतिवादी दिनेश श्रेष्ठलाई तत्काल थुनामुक्त गरिदिनु भनी बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ठहर्छ। दाबीको ठगी मुद्दा हालसम्म विचाराधीन नै रहेको देखिँदा निवेदक प्रतिवादी दिनेश श्रेष्ठलाई साधारण तारेखमा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भनी विपक्षी काठमाडौँ जिल्ला अदालतको नाउँमा परमादेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत: विकाशकुमार रजक

कम्प्युटर : चन्द्रावती तिमल्सेना

इति संवत् २०७७ साल आषाढ १७ गते रोज ४ शुभम्।

३९

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-WH-०३३०, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, तेजप्रसाद खराल वि. जिल्ला अदालत बागलुङसमेत

प्र.ना.नि. छवबहादुर घर्तीको जाहेरी प्रतिवेदनले वादी नेपाल सरकार तथा प्रतिवादी विमल खनाल भएको कित्ते मुद्दामा निवेदकलाई बागलुङ जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३/०९/०३ मा १ वर्ष कैद र रु. ५०१- जरिवाना हुने गरी भएको फैसलाउपर निवेदकको पुनरावेदन परी उच्च अदालत पोखरा बागलुङ इजलासबाट सुरु सदर भई अन्तिम भएको हुँदा निजलाई स्याङ्जा जिल्ला प्रहरी कार्यालयले मिति २०७६/१०/१७ मा पक्राउ गरी स्याङ्जा जिल्ला अदालतमा पेस गरेकाले फैसलाबमोजिम लागेको जरिवाना रु.५०१- दाखिला गरी अनुसन्धानका क्रममा थुनामा बसेको दिन १० बाहेक ०/११/२० दिन कैद लागु हुने गरी मिति २०७७/१०/०७ मा कैदबाट छुटी जान पाउने गरी मिति २०७६/१०/१७ देखि कारागार कार्यालय स्याङ्जामा कैदमा बसेको देखिन्छ । निवेदकले मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैदबापत रकम दाखिला गरी कैदबाट छुटी जाने सुविधा पाउन जिल्ला अदालत बागलुङमा निवेदन दर्ता गरेकोमा निवेदन मागबमोजिम आदेश गर्न मिलेन भन्ने आदेशउपर परेको निवेदनमा उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासबाट समेत सदर भएको देखिन्छ । सर्वोच्च अदालतको मिति २०७६/१२/०७ मा बसेको पूर्ण बैठकको निर्णयबमोजिम जारी गरिएको प्रेस विज्ञप्तिको बुँदा नं. ६ मा उल्लेख गरिएको बेहोरासमेतका अधीनमा रही निवेदकले स्याङ्जा

जिल्ला अदालत तथा बागलुङ जिल्ला अदालतमा कैदबापत रकम दाखिल गरी कैदमा बस्न नपर्ने गरी आदेश जारी गरी पाउन पुनः निवेदन दिएकोमा उच्च अदालत पोखरा बागलुङ इजलासबाट पुनः मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न मिलेन भनी मिति २०७७/११/२ मा आदेश भएको देखिने ।

प्रस्तुत निवेदनमा निवेदकको माग सम्बन्धमा विचार गर्दा सर्वप्रथमतः विश्वमा फैलिएको कोरोना भाइरस (COVID-19) को महामारीको अवस्था तथा हाल नेपालको कारागारमा थुनुवा बन्दी राख्ने क्षमता सम्बन्धमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । हाल कोरोना भाइरस (COVID-19) को महामारीले विश्व नै आक्रान्त भएको छ । नेपाल पनि यसै कारणबाट अत्यन्त नाजुक अवस्थामा रहेको र कोरोना भाइरसको सङ्क्रमणका कारण बढी मानिस भिडभाड हुन नहुने, सामाजिक दुरी कायम नगरी बस्दा एकापसमा रोगको सङ्क्रमण हुने भएकोले हाल नेपालमा पनि बन्दाबन्दी (Lock Down) को अवस्था रहेको छ । साथै यस्तो अवस्थामा निवेदक थुनामा बसेको स्याङ्जा कारागार कार्यालयमा पुरुष ३५ र महिला १५ गरी जम्मा ५० जना थुनुवा बन्दी राख्ने क्षमता रहेकोमा हाल उक्त कारागार कार्यालयमा पुरुष १४० र महिला १४ गरी जम्मा १५४ जना थुनुवा बन्दी रहेको जानकारी सम्बन्धित कार्यालयको आधिकारिक स्रोतबाट प्राप्त भएको अवस्था छ । यसरी कारागारमा क्षमताभन्दा बढी कैदीहरू हुँदा अत्यधिक भिडभाडको अवस्था सिर्जना भई कैदीहरूमा कोरोना भाइरसको सङ्क्रमणको जोखिम बढ्ने अवस्था रहेको देखिने ।

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ मा “कुनै कसुरमा पहिलो पटक कसुरदार ठहरी एक वर्ष वा एक वर्षभन्दा कम कैदको

सजाय भएको मुद्दामा कसुरदारको उमेर, कसुरको गम्भीरता, कसुर गरेको तरिका, आचरणसमेतलाई विचार गर्दा कारागारमा राख्नु उपयुक्त नदेखिएमा तथा निजलाई छोड्दा सार्वजनिक शान्ति, कानून र व्यवस्थामा खतरा पुग्नेसमेत नदेखिएमा त्यसको कारण खुलाई अदालतले निजलाई कैदमा राख्नुको सट्टा त्यसबापत रकम लिई कैदबाट छाडिदिन उपयुक्त ठहर्‍याएमा कैदबापतको रकम तिरी कैद बस्नु नपर्ने गरी आदेश दिन सक्ने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उल्लिखित व्यवस्थाबमोजिम एक वर्षभन्दा कम कैद सजाय भएको मुद्दामा कैदबापत रकम तिरी कैदमा बस्नु नपर्ने आदेश गर्न सकिने नै देखियो । प्रस्तुत निवेदनमा निवेदकलाई किर्ते मुद्दामा एक वर्ष कैद र रु.५०१- जरिवाना हुने ठहरी फैसला भएबमोजिम निजलाई लागेको जरिवाना रु.५०१- र.नं. २९१३ बाट दाखिला भइसकेको भन्ने मिसिलबाट देखिन्छ । कैदबापत रकम तिर्ने व्यवस्थाले जरिवाना लागेको रकमसमेत तिरिसकेको अवस्थामा अन्यथा भन्न सकिने नदेखिने ।

यसरी कोरोना भाइरसको महामारीले जन्माएको विषम परिस्थितिमा कारागारमा कैदी बन्दीको भिडभाड कम गर्ने प्रयोजनार्थ प्रयोग गर्ने भनिएको मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ अन्तर्गत प्रस्तुत निवेदन पेस भएकोमा कोरोना भाइरसको महामारीले देश नै बन्दाबन्दी (Lock Down) को अवस्थामा रहेको र बन्दाबन्दीको उद्देश्य शारीरिक दुरी कायम गरी महामारीबाट बचाउनु भएको तथा बन्दाबन्दीको विशेष परिस्थितिबाट बन्दीप्रत्यक्षीकरणबाहेक अन्य उपचारको हकहरूसमेत अवरुद्ध भएको फरक विशेष अवस्थामा पनि मिति २०७६।१०।२२ को बागलुङ जिल्ला अदालतको र मिति २०७६।११।२९ को उच्च

अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासको पूर्वआदेशहरू कायम नै रहेको अवस्थामा उक्त आदेशहरूविपरीत गर्न नमिल्ने भनिएको मिति २०७६।१२।२९ को बागलुङ जिल्ला अदालतको आदेश र सो आदेशलाई सदर गर्ने गरेको मिति २०७७।१।२ को उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासको आदेश कानूनसङ्गत नदेखिने ।

अतः बागलुङ जिल्ला अदालत र उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासबाट भएका आदेशहरूमा माथि उल्लिखित विषयहरूका सम्बन्धमा विचार नगरिएबाट उक्त आदेशहरू त्रुटिपूर्ण देखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिदिएको छ । आज सिङ्गो देश बन्दाबन्दी (Lock Down) को स्थितिमा रहेको अवस्थामा कारागारमा रहेको थुनुवा / कैदीको पनि अन्य नागरिकसरह जीवनको सुरक्षा, स्वास्थ्यको सुरक्षा तथा सङ्क्रमणको जोखिमबाट सुरक्षित राख्नुपर्ने दायित्व राज्यमा रहने । थुनुवा / कैदीको हकमा पनि न्यूनतम मानवीय व्यवहार गर्नुपर्ने हुन्छ । कारागारको क्षमताभन्दा बढी कैदी रहेको भनी निवेदनमा नै उल्लेख भएको र बहसको क्रममा तथा सम्बन्धित कार्यालयको आधिकारिक स्रोतबाट समेत प्राप्त तथ्याङ्कबाट पनि देखिएको अवस्थामा बन्दाबन्दी (Lock Down) मा भिड कम गर्दै शारीरिक दुरी कायम गरी सङ्क्रमणको जोखिमबाट बच्नको लागि स्वास्थ्यको सुरक्षाको उपयोगितालाई ध्यानमा राखेर मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५५ अन्तर्गतको उपयुक्त आदेश गर्नु भनी बागलुङ जिल्ला अदालत तथा उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत: तारादेवी महर्जन

इति संवत् २०७७ साल वैशाख १४ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं. १०

४०

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०६९-सी-१२६८, लिखत बदर, चुनाव श्रेष्ठसमेत वि. एस. जि. कम्प्लेक्स प्रा. लि.समेत

राजेन्द्रलाल श्रेष्ठको स्वआर्जनको भनिएको विवादित कि.नं. १८१३ को जग्गा बिक्री गर्दा आएको रकममध्ये मिति २०६५।३।३० मा रु. ५० लाख मिति २०६५।४।१० मा रु. २ करोड १० लाख रुपैयाँ दाजु नाताका प्रतिवादी राजेन्द्रलाल श्रेष्ठ र वादी भनिएका गौरवलाल श्रेष्ठको सनराइज बैंकमा रहेको संयुक्त खाता नं. २२०५०९ मा जम्मा गरिदिएको भन्नु पनि सत्य तथ्य विवरणको काम कारबाही हो। मिति २०६५।६।१ मा राजेन्द्रलाल श्रेष्ठले रु. ९० लाख बुझी लिएपछि बैंकमा राखेको रकमसमेतबाट मिति २०६५।६।२ मा रु. २ करोडमा र.नं. २१४० बाट काठमाडौं जिल्ला, काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं.४ को कि.नं. १९४ को क्षे.फ. १-१५-२-० र कि.नं. १९६ को क्षे.फ. १९६ को क्षे.फ. ०-१-०-१ को जग्गा र घरसमेत सुनिल धारिवालसँग पास गरी लिँदा भाउजू वादी चुनाव श्रेष्ठको नाममा पास गरी दाजु राजेन्द्रलाल श्रेष्ठसमेत वादीहरूका सँगसाथमा बसेको र उक्त रकम लिएको विषय अन्यथा हो भनी वादीहरूले प्रस्ट देखाउन र सोही रकमबाट घरजग्गा किनेको होइन भनी कुनै प्रमाणित हुने गरी इन्कारी जनाउन पनि दिन नसकेको अवस्थामा यी वादीलगायत राजेन्द्रलाल श्रेष्ठले रकम लिएको अनुमान गर्नुपर्ने नै देखिन्छ भने प्रतिवादी राजेन्द्रलाल श्रेष्ठले प्रतिउत्तरपत्र लगाई अदालतको काम

कारबाहीलाई समेत सहज र सजिलो बनाउनुपर्नेमा सो नगरी बसेको कारणबाट घरायसी सहमतिमा जग्गाको हक हस्तान्तरण गरेको भन्ने अनुमान गरी निजले प्रस्तुत मुद्दामा दोहोरो चरित्रको भूमिका निर्वाह गर्न खोजेका हुन् भनी अनुमान गर्नुपर्ने देखिने।

अंशबन्डा महलको १९(१) नं. मा "पिता पुर्खाका पालाको चल अचल गैह सम्पत्तिको हकमा चलमा सबै र अचलमा आधीसम्म व्यवहार चलाउनलाई स्वास्नी, छोरा अविवाहित छोरी वा विधवा बुहारीको मन्जुरी नभए पनि आफूखुस गर्न पाउँछ। अचलमा आधीभन्दा बढी भने व्यवहार चलाउनै परे पनि एक्काइस वर्ष नाघेका स्वास्नी, छोरा, अविवाहित छोरी र विधवा बुहारीहरूको मन्जुरी लिई मात्र खर्च गर्न हुन्छ। मन्जुरी नलिई गरेको सदर हुँदैन" भन्ने व्यवस्था र सोही महलको १९(२) मा "आफ्ना पालामा आर्जेको चल अचल सबै एक स्वास्नी वा एक स्वास्नीपट्टिका छोरा अविवाहित छोरी मात्र भएकाले वा अरु छोरा अविवाहित छोरी स्वास्नी मरी त्यस्तो अवस्था हुन आएकाले पनि आफ्नो खुस गर्न पाउँछ। एकदेखि बढ्ता स्वास्नी वा एक स्वास्नीदेखि बढ्ता स्वास्नीपट्टिको छोरा अविवाहित छोरी वा एउटा स्वास्नी र अर्को स्वास्नीपट्टिका छोरा अविवाहित छोरी भएकाले सो भएका अवस्थामा भने मन परेका स्वास्नी छोरा अविवाहित छोरीलाई दिनबाहेक आफ्नो खुसी गर्न पाउँछ।" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिने।

विवादित कि.नं. १८१३ अंश भाग लाग्ने जग्गा अंशियारहरूको मन्जुरीविना बिक्री गरेकोले लिखत बदर गरिपाउँ भन्ने वादीहरू र उक्त जग्गा पैतृक सम्पत्ति नभई राजेन्द्रलाल श्रेष्ठको स्वआर्जनको भएकोले बिक्री गर्दा अंशियारको मन्जुरी लिनुपर्ने होइन भन्ने प्रतिवादीहरूको जिकिर रहेकोमा सहपठित

कानूनी व्यवस्थामध्ये लेनदेन व्यवहारको १० नं. लाई हेर्दा अचल सम्पत्ति बिक्री गर्दा अरूको मन्जुरी लिन नपर्नेबाहेक अन्य चल विवादको सम्पत्ति जग्गा भएकोले सो जग्गा राजीनामा पारित गरिदिएको कि.नं. १८१३ को जग्गा राजेन्द्र श्रेष्ठले र.नं. ७९५५(क) बाट मिति २०६५।३।२७ मा हक हस्तान्तरण गर्दा निजका पत्नी एवं छोराहरूको मन्जुरी पनि नलिएको र साक्षीहरू पनि नराखेको र वादीहरूले लिखत बदरको लागि २०६५।७।२७ मा गरेको फिराद पनि १ वर्षभित्र परेको देखिँदा वादी दाबीबमोजिम उक्त लिखत बदर हुन सक्ने अवस्थाको देखिए तापनि लेनदेन व्यवहारको १० नं. मा अरूको मन्जुरी लिन नपर्नेबाहेक भन्नाले कस्तो कस्तो अवस्थाको कुन कुन सम्पत्ति हो सो विषय प्रस्तुत कानूनबाट स्पष्ट हुन आएको नदेखिँदा अंशियारबिचको विवादको जग्गामा अंशबन्डाको महल हेर्नुपर्ने।

अंशबन्डाको महलको १९(१) मा पिता पुर्खाको पालाको अचल सम्पत्ति घर व्यवहार चलाउन आधासम्म अंशियारको मन्जुरी नलिई पनि बिक्री गर्न पाउने व्यवस्था छ भने सोही महलको १९(२) मा आफ्ना पालामा आर्जेको सम्पत्तिको कानूनी व्यवस्था उल्लेख भई अंशियारको मन्जुरी लिन नपर्ने भन्ने उल्लेख छ। अब विवादको विषय भनेको प्रतिवादी राजेन्द्रलाल श्रेष्ठले बिक्री गरेको भनेको कि.नं.१८१३ को जग्गा पिता पुर्खाको नभई आफूले आर्जन गरेको भन्ने देखिएबाट उक्त सम्पत्ति निजले आफ्नो पालामा आर्जेको भन्ने विषयमा विवाद नदेखिएकोले अंशबन्डा महलको १९(१) तर्फ विचार गरिरहनु परेन। यसै सन्दर्भमा पुनरावेदक प्रतिवादी जिना बेगम विरुद्ध विपक्षी वादी जमिला शेखिनसमेत भएको बकसपत्र लिखत बदर हक कायम मुद्दामा यस अदालतबाट ने.का.प. २०६१, अड्क १०,

निर्णय नं. ७४५४ मा अंश नलिएका स्वास्नी, छोरा, अविवाहिता छोरी वा विधवा बुहारी हुने मानिसले आफ्ना पालामा आर्जेको चल अचल सबै आफूखुस गर्न पाउने व्यवस्था अंशबन्डाको १९(२) नं. मा गरेको पाइँदा "पैतृक सम्पत्तिबाहेक अंशबन्डा नभई सगोलमै रहेका स्वास्नी, छोरा, अविवाहिता छोरी वा विधवा बुहारी हुने मानिसले निजहरू सगोलमै रहेका अवस्थामा समेत आर्जन गरेको सम्पत्ति आफ्ना पालामा आर्जेको सम्पत्ति मानिने र हक छाडी बिक्री वितरण गरेर आफूखुशी गर्न पाउने।" भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिने।

अंशबन्डाको १९(२) नं. अनुसार पनि राजेन्द्रलाल श्रेष्ठको एकै स्वास्नी मात्र भएको र निजबाट जन्मेका छोराहरू गौरवलाल श्रेष्ठ र गृष्म श्रेष्ठबाहेक अन्य सन्तान नहुनुका साथै उक्त बिक्री गरेको सम्पत्ति आफ्नो पालामा स्वआर्जेको भन्ने देखिएकोले आफूखुस गर्न पाउने कसैको मन्जुरी लिन नपर्ने भन्ने कानूनी व्यवस्थाअनुसार कि.नं.१८१३ को जग्गा राजीनामाद्वारा हक हस्तान्तरण गरेको देखिँदा यी पुनरावेदक वादीहरूको फिराद दाबी तर्कयुक्त र कानूनसम्मत देखिन नआएकोले यी पुनरावेदक वादीहरूको पुनरावेदन र बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

तसर्थ, पुनरावेदक वादीहरू र प्रतिवादी राजेन्द्रलाल श्रेष्ठबिच अंशबन्डा नभएको अवस्थामा प्रतिवादी राजेन्द्रलाल श्रेष्ठले एस.जी. कम्प्लेक्सलाई विवादित कि.नं.१८१३ को जग्गा र.नं. ७९५५(क) बाट मिति २०६५।३।२७ मा पारित गरेको राजीनामाको लिखतको ४ भागको १ भाग कायम राखी ३ (तीन) भाग बदर हुने गरी सो बदर भएको ३ भाग वादीहरूको नाममा दर्तासमेत कायम हुने ठहर गरी सुरु अदालतबाट भएको फैसला उल्टी

भई र.नं. ७९५५(क) मिति २०६५।३।२७ मा पारित राजीनामा लिखत बदर गरी ४ भागको ३ भाग फिरादीहरूको नाउँमा दर्ता गरिपाउँ भन्नेसमेतको वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६९।१।२१ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : माधव भण्डारी

कम्प्युटर : अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७६ साल फागुन ६ गते रोज ३ शुभम् ।

- यसमा यसै लगाउको ०६९-CI-१२६९, लिखित बदर चुनाव श्रेष्ठसमेत वि. एस.जि. कम्प्लेक्स प्रा.लि.समेत भएको मुद्दामा यसैअनुसार फैसला भएको छ।

४१

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.डा.श्री कुमार चुडाल, ०७५-CR-२२०९, भ्रष्टाचार (घुस / रिसवत), नेपाल सरकार वि. पुष्पराना क्षेत्री

प्रतिवादीको साथबाट रकम बरामद भएको नभई सेवाग्राहीले दिएको माछा र टिमुसमेत रहेको काटुनबाट रकम बरामद भएको देखिन्छ। प्रतिवादीले सेवाग्राहीसँग स्वेच्छाले रकम लिएर काटुनमा राखेको देखिँदैन साथै काटुनमा रहेको रकम प्रतिवादीलाई झिक्न लगाएर निजको हात पानीमा धुन लगाएको साथै उक्त पानीको रङ्ग परिवर्तन भएको भन्ने आधारमा यी प्रतिवादीले घुस रकम माग गरी निवेदकलाई दुःख हैरानी दिएको भन्ने आरोप छ। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम “फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम वादीले वस्तुनिष्ठ रूपमा कसुर प्रमाणित गर्नुपर्ने हुन्छ। अर्कोतर्फ यी प्रतिवादीले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतमा बयान गर्दा आफूले उजुरीकर्ता / निवेदकसँग कुनै

किसिमको रकम माग गरी लिएको छैन भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरी सोही बयान बेहोरालाई पुष्टि हुने गरी अदालतमा बयान गरेको देखिने।

अतः दशीको रकम प्रतिवादीको शरीरबाट बरामद नभई माछा र टिमुस राखेको कागजको प्याक गरेको काटुनभित्रबाट बरामद भएकोमा प्रतिवादीले सो रकम आफैँले काटुनभित्र राखेका हुन् भन्ने मिसिल संलग्न कागज प्रमाण एवं श्रव्यदृश्य सि.डि.बाट समेत पुष्टि हुन नसकेको, प्रतिवादीले सेवाग्राहीसँग स्वेच्छाले रकम लिएर काटुनमा राखेको पनि नदेखिएको, सेवाग्राहीको कामसमेत पहिले नै सम्पन्न भइसकेको एवं रिट नं.०७४-WO-००२० मा प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतको आधारमा प्रतिवादी पुष्पराना क्षेत्रीले आरोप दाबीबाट सफाई पाउने गरी भएको विशेष अदालत काठमाडौँको मिति २०७५।८।२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : शोभा पाठक

कम्प्युटर : अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७८ साल असार ३० गते रोज ४ शुभम् ।

इजलास नं.१२

४२

मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७७-WH-०२९३, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, चित्रप्रसाद ढुंगेल वि. उच्च अदालत पाटन, ललितपुर
सामान्यतया संविधानद्वारा प्रदत्त मौलिक हकको प्रचलनको सन्दर्भमा अर्को उपचारको व्यवस्था नभएको, भए पनि अपर्याप्त वा प्रभावकारी नदेखिएको सन्दर्भमा रिट क्षेत्र आकर्षित भई त्यसको माध्यमबाट व्यक्तिको व्यक्तिगत स्वतन्त्रताको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने हुन्छ। प्रस्तुत मिसिलको सन्दर्भमा

हेर्ने हो भने यी निवेदकको हकमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २४९ को उपदफा (३)(ख) बमोजिमको सजायको मागदाबी लिई जाहेरवालाको ठगी भएको बिगोका सम्बन्धमा समेत दाबी लिइएको देखिन्छ । कानूनमा भएको व्यवस्थाअनुसार निवेदकउपर ठगी गरेको ठहर भएमा पाँच वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुन सक्ने दाबी लिई अभियोगपत्र दायर भएपश्चात् सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा ६७(१) को (ख) बमोजिम पुर्पक्षको लागि थुनामा राख्न पठाउने गरी आदेश भएको र सो आदेशउपर निवेदकको उच्च अदालतमा निवेदन परेकोमा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७७।१।१४ मा भएको आदेश अन्यथा नदेखिँदा परिवर्तन गरिरहन पर्ने देखिएन भनी उच्च अदालत पाटनबाट आदेश भएको देखिने ।

कारबाहीको सिलसिलामा कानूनद्वारा व्यवस्थित उपाय निवेदकले अवलम्बन गरी माग गरेको विषयलाई उच्च अदालतबाट सम्बोधन भई आदेश भइसकेको अवस्था रहेको र त्यसरी तहतह भएको आदेशमा कुन कानूनको उल्लङ्घन भई निवेदकको व्यक्तिगत स्वतन्त्रता कुण्ठित हुन पुगेको हो, सो कुरा निवेदकले उल्लेख गरी लेखाउन सकेको पाइँदैन । निवेदकले माग गरेको विषयको सन्दर्भमा कानूनी वैधतालाईसम्म परीक्षण गरिने भएकाले त्यसतर्फ निवेदकले यहाँनेर यस्तो कानूनको रीत नपुन्याई थुनामा राखियो भनी उल्लेख गरी देखाउन सकेको अवस्थासमेत नहुँदा मुद्दा पुर्पक्षको सिलसिलामा कानूनले पुन्याउनुपर्ने रोह रीत पुन्याई राखिएको थुनालाई स्पष्ट आधारबेगर विचाराधीन मुद्दामा आउने परिणामलाई प्रभावित तुल्याउने गरी

निवेदकले माग गरेबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिने ।

तसर्थ, प्रचलित कानूनी व्यवस्थाअनुसार नै निवेदकउपर चलेको ठगी मुद्दामा पुर्पक्षको निमित्त थुनामा रहे भएको अवस्था हुँदा निवेदकले दाबी गरेजस्तो अवस्था प्रस्तुत मिसिलमा नदेखिएकोले माथि प्रकरण प्रकरणमा उल्लेख भई विवेचना भएको आधार एवं कारणसमेतबाट निवेदकको मागबमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था नदेखिँदा निवेदकको प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत : नारायणप्रसाद चापागाई

कम्प्युटर : सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७८ साल वैशाख १२ गते रोज १ शुभम् ।

४३

मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-CI-०६८२, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, निषेधाज्ञा, सानु मैयाँ भुजेल वि. बुद्धिबहादुर बोगटीसमेत

असल शासन जिल्ला समन्वय समिति ओखलढुङ्गा संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तर्गत जिल्ला प्रशासन कार्यालय ओखलढुङ्गामा दर्ता भई सञ्चालनमा आएको देखिन्छ । संस्था दर्ता ऐन, २०३४ को दफा ८(२) मा “असाधारण सभामा उपस्थित भएका जम्मा सदस्य संख्याको दुई तिहाई सदस्यहरूले प्रस्तावमा समर्थन जनाएमा सो प्रस्ताव असाधारण सभाबाट पारित भएको मानिने छ ।” “तर सो प्रस्ताव लागु गर्न स्थानीय अधिकारीको पूर्वस्वीकृति लिनुपर्ने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । ऐनको दफा ८ को उपदफा २ को उक्त कानूनी व्यवस्था सोही दफा ८ को उपदफा १ को अवस्थामा अर्थात् संस्थाको उद्देश्यहरूमा हेरफेर गर्न

आवश्यक देखेमा, सो संस्थालाई कुनै अर्को संस्थामा गाभ्न उचित देखेमा, सो संस्थाको प्रबन्ध समितिले तत्सम्बन्धी प्रस्ताव तयार गरी सो प्रस्तावउपर छलफल गर्न संस्थाको विधानबमोजिम साधारण सभा बोलाउनुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिने।

संस्था दर्ता ऐन, २०३४ को दफा ८ को उपदफा २ बमोजिम संस्थाको उद्देश्यमा हेरफेर गर्नुपर्दा प्रस्ताव लागु गर्न स्थानीय अधिकारीको पूर्वस्वीकृति लिएको भन्ने अवस्था पनि देखिँदैन। साथै दुई तिहाई बहुमत नपुऱ्याई गरेको साधारण सभा तथा निर्वाचन प्रक्रिया संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तर्गत स्वीकृत विधानविपरीत रहेको हुँदा उक्त साधारण सभामा सहभागी भएको भनिएको १७(सत्र) जना सदस्य संख्या संस्था दर्ता ऐन, २०३४ को दफा ८ र सोही ऐनबमोजिम स्वीकृत विधानको दफा १८ बमोजिमको गणपूरक हुन सक्ने कुनै आधार प्रमाण मिसिल संलग्न कागजातबाट समेत देखिन नआएको अवस्थामा मिति २०७२।१।१८ गतेको बेरितको साधारण सभालाई सदर गर्ने गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालय ओखलढुङ्गाको मिति २०७२।५।१७ को निर्णय उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ। अब प्रचलित कानूनबमोजिम जो जे बुझनुपर्ने हो बुझी कानूनबमोजिम गर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा परमादेशको आदेशसमेत जारी गरिदिएको छ भनी पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट मिति २०७३।५।२६ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत:- कमलकुमार आचार्य

कम्प्युटर:- सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७७ साल फागुन १० गते रोज २ शुभम्।

एकल इजलास

४४

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. ०७५-WO-११०७, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, शम्भु थापासमेत वि. श्री सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश तथा न्याय परिषद्को अध्यक्ष, सर्वोच्च अदालत, रामशाहपथ, काठमाडौंसमेत

न्यायाधीश नियुक्तिको सन्दर्भमा एउटै क्षेत्र र सेवामा रही कार्य गरेको अवधिलाई कानून र संविधानअनुकूल हुने गरी आधारभूत योग्यताको रूपमा लिन नै उपयुक्त हुने देखिन्छ। दुई फरक हैसियत र भूमिकामा भए पनि कानून एवं न्यायसँग सम्बन्धित कानून व्यवसायी र पुनरावेदन अदालतको न्यायाधीश पद जस्तो एउटै प्रकृतिको क्षेत्र र सेवामा रही कार्य गरिसकेको हुँदा अघि कानून व्यवसायीको हैसियतले हासिल गरेको योग्यता र अनुभवलाई त्यसपछि नियुक्त भएको पुनरावेदन अदालतको न्यायाधीश पदको कार्यानुभवले अझ परिस्कृत र सुदृढ बनाउने हुँदा वकालतको क्षेत्रबाट प्राप्त गरेको योग्यता, अनुभव, ज्ञान तथा दक्षता न्याय क्षेत्रमा न्यायाधीशको भूमिकामा रही कार्य गर्नासाथ सम्पूर्ण रूपमा समाप्त भई शून्यमा पुग्ने र पुनः संविधानले तोकेबमोजिमको थप अनुभव र योग्यता सुरुबाट नै हासिल गर्नुपर्छ भन्ने जिकिर संविधानतः युक्तियुक्त र तर्कसङ्गत समेत रहेको नदेखिँदा निवेदन जिकिरसँग आधारभूतरूपमै सहमत हुन सक्ने अवस्था नदेखिने।

न्यायाधीश नियुक्तिको कार्य नियुक्ति हुने व्यक्ति आफैँमा बढी योग्य एवं सक्षम हुनुको साथसाथै

सिफारिसकर्ता एवं नियुक्तिकर्ताको सन्तुष्टीको विषय पनि हुने गर्दछ । योग्यताको दृष्टिकोणबाट हेर्दा विपक्षी डा.मनोजकुमार शर्माको संविधानले निर्धारण गरेको योग्यता पुगेकोमा कुनै द्विविधा छैन । सक्षमताको दृष्टिकोणबाट हेर्दा निजले पन्ध्र वर्षभन्दा बढी अवधिको अधिवक्ताको हैसियतमा वकालत गरेको र साथै त्यसपछि करिब अढाई वर्ष साबिकको पुनरावेदन अदालतको न्यायाधीश पदमा काम गरी अनुभव हासिल गरेको देखिन्छ । सर्वोच्च अदालतलगायत मातहतको कुनै पनि तहको अदालतको न्यायाधीश पदमा रहेर काम गर्न निश्चय पनि नियुक्त हुने व्यक्ति सक्षम हुनुपर्छ । योग्यता र सक्षमता दुई पृथक् कुरा हुन् । योग्यता पुगेका सबै र कानूनको कुनै खास खासक्षेत्रमा देखल भएको व्यक्ति सुरुवातदेखि नै न्यायाधीश पदको हैसियतले सबै प्रकृति र क्षेत्रको न्यायिक काम गर्नको लागि सक्षम हुन्छन् भन्न सकिँदैन । फेरी सबै प्रकृति र क्षेत्रको न्यायिक कार्यमा पूर्ण सक्षम भएर मात्र न्यायाधीश पदमा नियुक्ति गर्न सम्भव पनि हुँदैन र हुने पनि होइन भए पनि बहुतेक नगन्य हुने गर्दछ । यो असाध्यै गहिरो र बृहत् कानूनी एवं संवैधानिक व्यवस्था र दर्शनका सिद्धान्तहरू समाविष्ट भएको विषय हो । सिद्धान्ततः कानून र संवैधानिक रूपमा योग्यता पुगेको व्यक्तिलाई न्यायाधीश पदमा नियुक्त गरेपछि सबै प्रकृतिको कार्य र क्षेत्रका कार्यानुभवले विस्तारै ऊ सक्षम न्यायाधीश बन्दै जाने हो । यसै पृष्ठभूमिमा योग्यताको दृष्टिकोणबाट हेर्दा विपक्षी डा.श्री मनोजकुमार शर्माको संविधानले निर्धारण गरेको योग्यता पुगेकोमा कुनै द्विविधा छैन । सक्षमताको सम्बन्धमा हेर्दा निजले पन्ध्र वर्षभन्दा बढी अवधिको अधिवक्ताको हैसियतमा वकालत गरेको र साथै करिब अढाई वर्ष साबिकको

पुनरावेदन अदालतको न्यायाधीश पदमा काम गरी अनुभव हासिल गरेको देखिँदा निजको सक्षमतामा कमी रहेको देखिन नआउने ।

विपक्षी डा.श्री मनोजकुमार शर्मालाई सर्वोच्च अदालतको न्यायाधीश नियुक्तिको लागि न्याय परिषद्बाट मिति २०७५।१२।१९ मा गरिएको सिफारिस, संसदीय सुनुवाइ समितिबाट गरिएको सुनुवाइ एवं सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूबाट गरिएको नियुक्ति, राष्ट्रपतिज्यूसमक्ष गराइएको सपथलगायतका त्यससँग सम्बन्धित सम्पूर्ण काम कारबाही उल्लिखित अधिकारप्राप्त निकायबाट नेपालको संविधान तथा कानूनबमोजिम नै गरे भएको अवस्थामा सो विषयमा पुनः प्रवेश गर्नु रिट क्षेत्राधिकारको सैद्धान्तिक मान्यताको दृष्टिकोणबाट समेत उपयुक्त नहुने ।

तसर्थ, विपक्षी डा.श्री मनोजकुमार शर्मा निरन्तर १५ वर्षभन्दा बढी कानूनको क्षेत्रमा वकालत गरेको व्यक्ति हुँदा निजको सर्वोच्च अदालतको न्यायाधीश पदमा नियुक्तिको लागि उक्त धारा १२९(५) बमोजिमको योग्यता पुगेको छैन वा निज सो पदका लागि अयोग्य छन् भन्न नमिल्ने हुँदा विपक्षी डा.श्री मनोजकुमार शर्माको सर्वोच्च अदालतको न्यायाधीश पदमा नियुक्त हुनको लागि नेपालको संविधानको धारा १२९(५) ले तोकेको योग्यता नपुगेको हुदा निजको नियुक्ति उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरिपाउँ भन्ने निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने । रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: गोपी विश्वकर्मा
कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७६ साल वैशाख २४ गते रोज ३ शुभम् ।